

การจัดการสถาปัตยกรรมไทย: กรณีศึกษาอาคารราชการ พ.ศ. 2538 - ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI ARCHITECTURE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF GOVERNMENT BUILDINGS, 1995
- PRESENT (2014)

Mr. Poomipan Kongchan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Architecture Program in Architecture

Department of Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดการสถาปัตยกรรมไทย: กรณีศึกษาอาคารราชการ

พ.ศ. 2538 - ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)

โดย

นายภูมิพันธ์ คงจันทร์

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ นาวาโท ไตรวัฒน์ วิริยะศิริ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจฤดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ พรรณชลัท สุริโยธิน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ นาวาโท ไตรวัฒน์ วิริยะศิริ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ มาลินี ศรีสุวรรณ)

ภูมิพันธ์ คงจันทร์ : การจัดการสถาปัตยกรรมไทย: กรณีศึกษาอาคารราชการ พ.ศ. 2538 - ปัจจุบัน (พ.ศ.2557) (THAI ARCHITECTURE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF GOVERNMENT BUILDINGS, 1995 - PRESENT (2014)) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. นท. ไตรวัฒน์ วิริยะศิริร.น., 124 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาภาพรวมของงานสถาปัตยกรรมไทย โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (2557) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลมีความตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยจึงได้จัดให้มีการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาเป็นเวลานานเพียงพอที่จะทำการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกระบวนการจัดการโครงการอาคารราชการที่มีการนำเอารูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เกิดขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการโดยการรวบรวม ข้อมูลอาคารราชการกรณีศึกษาทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนที่ทำการออกแบบและก่อสร้างขึ้นใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าว ที่มีกระบวนการจัดการโครงการที่มีลักษณะงานสถาปัตยกรรมไทยที่แตกต่างกัน โดยทำการสัมภาษณ์จากผู้ออกแบบถึงกระบวนการในการได้มาซึ่งโครงการ แนวความคิดในการออกแบบ และ กระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทย โดยหลังจากทำการศึกษาข้อมูลกรณีศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบประกอบกับข้อมูลจากเอกสารหนังสือและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงได้ทำการจัดกลุ่มประเภทของอาคารราชการที่ทำการศึกษาจากกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย แล้วจึงนำมาเรียบเรียงและสรุปประเด็นเพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ไทยในอาคารราชการที่เหมาะสม ตลอดจนแนวทางในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในอนาคต จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วจึงนำวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการส่งเสริมให้สถาปนิกผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการออกแบบสถาปัตยกรรมอาคารราชการนั้นจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลดีและส่งเสริมให้ผลงานออกแบบในด้านสถาปัตยกรรมไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนการผลักดันให้เกิดกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนามาตรฐานทางวิชาชีพต่อไปได้ในอนาคต

ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา สถาปัตยกรรม

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5773330125 : MAJOR ARCHITECTURE

KEYWORDS: MANAGEMENT / ARCHITECTURE / THAI ARCHITECTURE / GOVERNMENT BUILDING / THAI ARCHITECTURE MANAGEMENT

POOMIPAN KONGCHAN: THAI ARCHITECTURE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF GOVERNMENT BUILDINGS, 1995 - PRESENT (2014). ADVISOR: ASSOC. PROF. CDR. TRAIWAT VIRYASIRI, RTN., 124 pp.

The purpose of this research was to study the overview of Thai architecture. The study was focused on the Thai architecture management process from 1995 to the present (2014) the time during which the government was aware of the shortage in Thai architecture personnel and encouraged to produce the specialists in the Thai architecture at higher education level. There were enough data and information to study the changes of the Thai Architecture management in the government buildings to build up the national identity.

The research was conducted by collecting data on case studies of government buildings which were designed and built by applying the Thai Architecture during that period when there were differences in Thai architecture management process. Design architects were interviewed on conceptual design framework and Thai architecture management process. Interview data combined with theoretical framework and literature review data were classified according to Thai architecture management process. Then, the questionnaire was developed to collect data from architect experts on the Thai architecture management process which could build up the national identity and how to promote the Thai architecture in the future. Finally, the data collection was analyzed and concluded for the result of the study.

The results of the study showed that there was the need to promote the specialists of the Thai architecture to be part of government buildings so that the design and the management process of the Thai architecture would be more effective and would be able to raise the standard of professional architect in the future.

Department: Architecture

Student's Signature

Field of Study: Architecture

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่าน ซึ่งไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นาวาโท ไตรวัฒน์ วิริยะศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาศาสตร์ในสาขาวิชาการจัดการสถาปัตยกรรมอีกด้วย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และ ครูผู้อบรมสั่งสอนศาสตร์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทยให้กับผู้วิจัยตั้งแต่ระดับปริญญาบัณฑิตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งท่านได้คอยดูแลและเอาใจใส่ตลอดการทำวิจัยขึ้นนี้ ท่านให้คำแนะนำตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานและให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านในการทำวิจัยขึ้นนี้อีกด้วย

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรม และผู้ให้ข้อมูลต่างๆในการดำเนินงานวิจัยขึ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม หัวหน้ากลุ่มงานสถาปัตยกรรมไทย และ พี่ๆของกรมโยธาธิการและผังเมือง กรมศิลปากร และพี่ๆในหน่วยงานที่ผู้วิจัยได้ขออนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆในการทำวิจัยขึ้นนี้

นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อนๆจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนๆโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และ เพื่อนๆทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ขึ้นนี้สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 ความรู้เบื้องต้นทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถาปัตยกรรม.....	6
2.2 ความสำคัญและวิวัฒนาการอาคารราชการในประเทศไทย.....	7
2.2.1 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 1-3.....	7
2.2.2 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 4.....	9
2.2.3 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 5.....	10
2.2.4 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 6.....	12
2.2.5 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 7-8.....	13
2.2.6 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 9.....	15

2.3 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการกับความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ	17
2.4 กระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน	18
2.5 กระบวนการการออกแบบอาคารราชการไทยในปัจจุบัน.....	20
2.6 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ.....	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย.....	26
3.2 อาคารกรณีศึกษา.....	28
3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	29
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
3.5 ปัจจัยผู้เกี่ยวข้องในการทำให้เกิดอาคารราชการ	31
3.5.1 องค์การการศึกษา	31
3.5.1 องค์การภาครัฐ.....	32
3.5.2 องค์การภาคเอกชน.....	33
3.6 ปัจจัยกฎหมายและข้อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการออกแบบอาคารราชการ.....	33
3.6.1 กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2557	33
3.6.2 กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2554	34
3.6.3 หลักเกณฑ์การออกแบบ และหรือ ควบคุมงานก่อสร้าง อาคารของส่วนราชการ	35
3.7 ปัจจัยกฎหมายและข้อกำหนดในการออกแบบอาคารราชการ	36
3.7.1 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522	37
3.7.2 กฎกระทรวงว่าด้วยการยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตาม กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร พ.ศ. 2550.....	37
3.7.3 มาตรฐานอาคารประเภทที่ทำการของราชการ พ.ศ. 2521	39
บทที่ 4 เกณฑ์การดำเนินงานวิจัยและกรณีศึกษา	46

4.1	เกณฑ์ในการได้มาซึ่งกรณีศึกษา	46
4.2	การสำรวจอาคารเบื้องต้น.....	47
4.3	อาคารกรณีศึกษา.....	48
4.4	กระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษา.....	48
4.4.1	แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล	49
4.4.2	แบบมาตรฐาน หอประชุม.....	50
4.4.3	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ	51
4.4.4	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี	53
4.4.5	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ.....	54
4.4.6	อาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา	55
4.4.7	อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง.....	56
4.4.8	อาคารกระทรวงวัฒนธรรม.....	57
4.4.9	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	58
4.4.10	อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม.....	59
4.4.11	อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด.....	60
4.4.12	อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์.....	61
4.4.13	อาคารรัฐสภา.....	62
4.4.14	อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด	63
4.4.15	อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี.....	64
4.4.16	อาคารหอประชุม มหิตลสถิตอาคาร.....	65
4.4.17	อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ	66
4.4.18	อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง	67
4.4.19	อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูราน	68

4.4.20 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล	69
4.5 สรุปแนวทางกระบวนการจัดการอาคารราชการกรณีศึกษา	70
4.6 สรุปประเด็นปัญหาในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการกรณีศึกษา	70
บทที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์	72
5.1 ปัจจัยในการวิเคราะห์กรณีศึกษา	72
5.1.1 กระบวนการออกแบบ	72
5.1.2 กระบวนการควบคุมและตรวจสอบ	72
5.2 วิเคราะห์ลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย	72
5.3 วิเคราะห์ความสำคัญในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ	74
5.4 วิเคราะห์กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย	75
5.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	84
5.5.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มกรณีศึกษาอาคาร ราชการช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)	85
5.5.2 สรุปประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	89
5.5.2.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์การการศึกษา	89
5.5.2.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์กรทางวิชาชีพ	90
5.5.2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำกับดูแล	92
5.5 สรุปผลการวิเคราะห์อาคารราชการไทยในปัจจุบันของกระบวนการออกแบบ	93
5.6 สรุปการวิเคราะห์อาคารราชการไทยในปัจจุบันของกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบ	93
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	95
6.1 สรุปผลการวิจัย	95
6.1.1 การศึกษากระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน	95
6.1.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย	96

6.2 ข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย	97
6.3 แนวทางในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย	97
6.4 การศึกษาต่อเนื่องในอนาคต.....	99
รายการอ้างอิง.....	100
ภาคผนวก ก แบบสำรวจอาคารกรณีศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้ออกแบบ และ แบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ.....	104
ภาคผนวก ข การพัฒนาการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยและการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย.....	112
ภาคผนวก ค ขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้างอาคารราชการ.....	121
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	124

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย	19
ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ.....	73
ตารางที่ 3 แสดงระดับความสำคัญกับการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ กรณีศึกษา.....	75
ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ	76
ตารางที่ 5 แสดงการแบ่งกลุ่มตามลักษณะของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย	77
ตารางที่ 6 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 1	78
ตารางที่ 7 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 2.....	80
ตารางที่ 8 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 3.....	82
ตารางที่ 9 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 4.....	84
ตารางที่ 10 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 1	85
ตารางที่ 11 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 2	86
ตารางที่ 12 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 3	87
ตารางที่ 13 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 4	88
ตารางที่ 14 แสดงการปฏิบัติงานของบัณฑิตทางสถาปัตยกรรมไทย.....	96
ตารางที่ 15 แสดงปริมาณงานอาคารราชการ	96

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	5
แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการได้มาซึ่งการออกแบบอาคารราชการภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง	21
แผนภูมิที่ 3 แสดงการบริหารองค์การกรมโยธาธิการและผังเมืองเดิม.....	21
แผนภูมิที่ 4 แสดงการบริหารองค์การกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน	22
แผนภูมิที่ 5 แสดงการบริหารองค์การของกรมศิลปากร.....	23
แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่1	77
แผนภูมิที่ 7 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่2.....	79
แผนภูมิที่ 8 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่ 3.....	81
แผนภูมิที่ 9 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่4.....	83
แผนภูมิที่ 10 แสดงแนวทางกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย.....	98

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1	ผังพระบรมมหาราชวัง.....	8
รูปภาพที่ 2	ศาลาลูกขุนในพระบรมมหาราชวัง.....	8
รูปภาพที่ 3	พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน.....	9
รูปภาพที่ 4	พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย.....	9
รูปภาพที่ 5	บ้านแบบมิชชันนารี.....	9
รูปภาพที่ 6	สถานกงสุลโปรตุเกส.....	9
รูปภาพที่ 7	โรงพยาบาลศิริการสมัยรัชกาลที่ 4.....	10
รูปภาพที่ 8	บรรยากาศบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 5.....	11
รูปภาพที่ 9	อาคารที่ทำการกระทรวงกลาโหมในสมัยรัชกาลที่ 5.....	11
รูปภาพที่ 10	อาคารที่ทำการกระทรวงกลาโหมในปัจจุบัน.....	12
รูปภาพที่ 11	แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์.....	13
รูปภาพที่ 12	แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์.....	13
รูปภาพที่ 13	แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์.....	13
รูปภาพที่ 14 และ รูปภาพที่ 15	อาคารที่ทำการกระทรวงยุติธรรม.....	14
รูปภาพที่ 16 และ รูปภาพที่ 17	อาคารหอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.....	14
รูปภาพที่ 18	อาคารราชการบนถนนราชดำเนินนอก.....	15
รูปภาพที่ 19	อาคารราชการบนถนนราชดำเนินนอก.....	15
รูปภาพที่ 20	อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร.....	16
รูปภาพที่ 21	อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร.....	16
รูปภาพที่ 22	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	16
รูปภาพที่ 23	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	16
รูปภาพที่ 24	รูปแบบอันหลากหลายของอาคารราชการที่สร้างขึ้นในปัจจุบัน.....	17
รูปภาพที่ 25	แบบประกวดรัฐสภา A49.....	18
รูปภาพที่ 26	แบบประกวดรัฐสภา บริษัท ดีไซน์ ๑๐๓ อินเตอร์.....	18
รูปภาพที่ 27	อาคารกระทรวงคมนาคม.....	24
รูปภาพที่ 28	โรงละครแห่งชาติ.....	24
รูปภาพที่ 29	โรงละครแห่งชาติสุพรรณบุรี.....	25
รูปภาพที่ 30	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถลาง ภูเก็ต.....	25
รูปภาพที่ 31	รูปด้านด้านหน้าอาคารเทศบาล.....	49

รูปภาพที่ 32	รูปด้านข้างอาคารเทศบาล.....	49
รูปภาพที่ 33	อาคารหอประชุมอเนกประสงค์.....	50
รูปภาพที่ 34	อาคารหอประชุมอเนกประสงค์.....	50
รูปภาพที่ 35	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	52
รูปภาพที่ 36	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	52
รูปภาพที่ 37	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	52
รูปภาพที่ 38	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี.....	53
รูปภาพที่ 39	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี.....	53
รูปภาพที่ 40	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ.....	54
รูปภาพที่ 41	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ.....	54
รูปภาพที่ 42	รูปด้านหน้าอาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลา.....	55
รูปภาพที่ 43	รูปด้านข้างอาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลา.....	55
รูปภาพที่ 44	อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง.....	56
รูปภาพที่ 45	อาคารกระทรวงวัฒนธรรม.....	57
รูปภาพที่ 46	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	58
รูปภาพที่ 47	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	58
รูปภาพที่ 48	อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม.....	59
รูปภาพที่ 49	รูปด้านหน้า อาคารศาลฎีกา.....	59
รูปภาพที่ 50	รูปด้านข้างอาคารศาลฎีกา.....	59
รูปภาพที่ 51	รูปด้านหน้าอาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด.....	60
รูปภาพที่ 52	รูปด้านข้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด.....	60
รูปภาพที่ 53	อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์.....	61
รูปภาพที่ 54	รูปด้านอาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์.....	61
รูปภาพที่ 55	ทัศนียภาพมุมสูงของอาคารรัฐสภา.....	62
รูปภาพที่ 56	ทัศนียภาพอาคารรัฐสภาเมื่อมองจากแม่น้ำเจ้าพระยา.....	62
รูปภาพที่ 57	รูปด้านหน้าอาคารสำนักงานอัยการจังหวัด.....	63
รูปภาพที่ 58	รูปด้านข้างอาคารสำนักงานอัยการจังหวัด.....	63
รูปภาพที่ 59	รูปด้านอาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี.....	64
รูปภาพที่ 60	อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร.....	65
รูปภาพที่ 61	อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร.....	65
รูปภาพที่ 62	อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ.....	66

รูปภาพที่ 63 รูปด้านด้านหน้าอาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง.....	67
รูปภาพที่ 64 รูปด้านด้านข้างอาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง.....	67
รูปภาพที่ 65 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูรอาน.....	68
รูปภาพที่ 66อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูรอาน.....	68
รูปภาพที่ 67 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.....	69
รูปภาพที่ 68 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.....	69
รูปภาพที่ 69 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม.....	78
รูปภาพที่ 70 อาคารรัฐสภา.....	78
รูปภาพที่ 71 อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์.....	78
รูปภาพที่ 72 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ.....	78
รูปภาพที่ 73 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม.....	78
รูปภาพที่ 74 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.....	78
รูปภาพที่ 75 รูปด้านด้านข้างอาคารเทศบาล.....	80
รูปภาพที่ 76 อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี.....	80
รูปภาพที่ 77 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี.....	80
รูปภาพที่ 78 อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ.....	80
รูปภาพที่ 79 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ.....	82
รูปภาพที่ 80 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง.....	82
รูปภาพที่ 81อาคารกระทรวงวัฒนธรรม.....	82
รูปภาพที่ 82 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	82
รูปภาพที่ 83 อาคารหอประชุม มหิตลสถิตอาคาร.....	82
รูปภาพที่ 84 อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์.....	82
รูปภาพที่ 85 อาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา.....	82
รูปภาพที่ 86 อาคารหอประชุมอเนกประสงค์.....	84
รูปภาพที่ 87 อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด.....	84
รูปภาพที่ 88 อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด.....	84

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาปัตยกรรมไทยหมายถึง ศิลปะการก่อสร้างของไทยที่พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบสถาปัตยกรรมอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ สถาปัตยกรรมไทยได้รับการปลูกฝัง กลั่นกรอง และถ่ายทอดมาเป็นเวลานาน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ ที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งเรื่องรูปแบบ องค์ประกอบ สัดส่วน และ คติความเชื่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อไม่ให้มรดกทางความรู้อันทรงคุณค่านี้สูญหายไป

แต่ในช่วงเวลาที่ผ่านมาปัญหาในการสืบทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยนั้นเกิดขึ้นมาโดยตลอด เนื่องด้วยความลำบากในการฝึกฝนและการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนปัจจัยอื่น เช่น สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ ไปจนถึงการแพร่ขยายเข้ามาของอิทธิพลศิลปะสถาปัตยกรรมตะวันตกในช่วงรัชกาลที่ 4-5 เป็นต้นมา จึงทำให้โอกาสในการสร้างสรรค์และพัฒนางานสถาปัตยกรรมไทยนั้นลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษา ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและพยายามที่จะเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งการส่งเสริมความสำคัญของการสืบทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทย โดยมีการให้รางวัลยกย่องบุคคลและสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยให้เป็นศิลปินแห่งชาติ และมีการยกย่องสถาปัตยกรรมแบบไทยหรือสถาปัตยกรรมที่มีการนำเอาองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบ ทั้งในด้านการออกแบบและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมให้ปรากฏเป็นตัวอย่าง หากแต่ปัญหาในการสืบทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยนั้นยังไม่หมดไป การขาดความต่อเนื่องของการสืบทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยยังคงเป็นปัญหาสืบเนื่องมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2538 เมื่อรัฐบาลได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดสร้างอาคารเพื่อการใช้งานในพระราชพิธี พระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และได้ตระหนักถึงวิกฤตของปัญหาด้านสถาปัตยกรรมไทย ทั้งในด้านบุคคลากรผู้เชี่ยวชาญที่จะปฏิบัติงานออกแบบ ตลอดจนการสืบทอดองค์ความรู้ในศาสตร์ทางด้านสถาปัตยกรรมไทย รัฐบาลจึงได้มีนโยบายให้

สถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพทางด้านการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมไทยในขณะนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้ทำการเปิดการศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย และยังคงดำเนินการเรียนการสอนมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีปัญหาในด้านการขาดความสืบเนื่อง ในการเรียนการสอนและการสร้างทั้งด้านบุคลากรและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยก็ตาม ในสังคมไทยก็ยังคงมีความต้องการสร้างสถาปัตยกรรมไทยเพื่อรองรับการใช้งานต่างๆ มาโดยตลอด ไม่เฉพาะแต่สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความเชื่อและความศรัทธา ในสถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ยังมีความต้องการในการใช้รูปแบบด้านสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ร่วมในการออกแบบเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติอื่นๆอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านบทบาทหน้าที่ตลอดจนการแสดงออกถึงการเป็นตัวแทนของการใช้พระราชอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศเช่น อาคารที่ทำการกระทรวง อาคารศาลากลาง อาคารรัฐสภา ศาล เป็นต้น หรือจะเป็นตัวแทนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้พบเห็น เช่น สถานทูต สถานกงสุลต่างๆ เป็นต้น

จากสภาพปัญหาในการขาดความสืบเนื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยและความจำเป็นของความต้องการนำเอาเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบอาคารราชการดังกล่าว ทำให้อาคารราชการที่พบเห็นในปัจจุบันมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแตกต่างหลากหลายกันออกไป ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของอาคารราชการตลอดจนสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา อาคารราชการ ที่ทำการออกแบบในช่วงปี พ.ศ.2538 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2557) อันเป็นช่วงเวลาที่ทางภาครัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอน สถาปัตยกรรมไทยขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประจักษ์ว่าการจัดการให้มีการส่งเสริมให้สถาปนิกผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ได้มีส่วนร่วมในการจัดการดำเนินการออกแบบอาคารราชการนั้น จะมีผลดีตลอดจนส่งเสริมให้ผลงานออกแบบมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งศึกษาการจัดการโครงการสถาปัตยกรรมไทย กรณีศึกษา อาคารภาคราชการช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ.2557) โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ศึกษากระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย ในช่วง พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)
2. ศึกษา วิเคราะห์ และ จำแนกโครงการอาคารภาคราชการ ช่วง พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ.2557) ตามลักษณะของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรม และศึกษาถึงข้อจำกัดหรือปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ศึกษาวิจัย การจัดการสถาปัตยกรรมไทย และ แนวทางในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

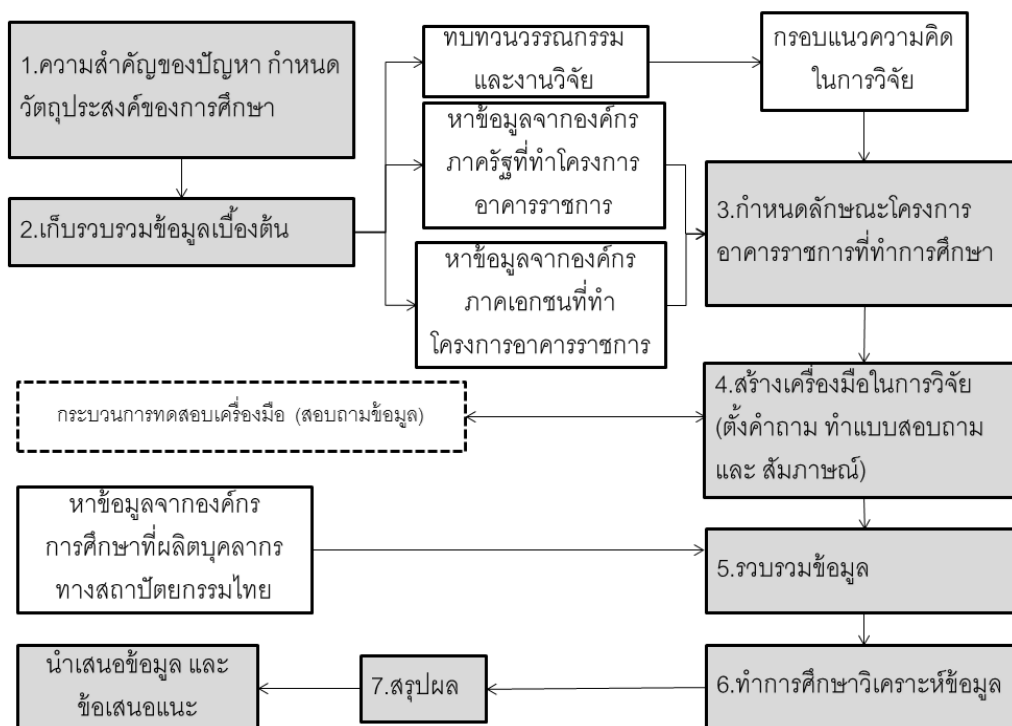
1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. บุคคลและองค์กรที่ทำการศึกษา ที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยโดยแบ่งออกเป็น
 - 1.1 องค์กรการศึกษา
 - 1.2 องค์กรภาครัฐ
 - 1.3 องค์กรภาคเอกชน
2. ลักษณะของโครงการที่จะทำการศึกษา
 - 2.1 อาคารราชการในช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)
 - 2.2 เป็นอาคารราชการที่ออกแบบหรือก่อสร้างขึ้นใหม่
 - 2.3 เป็นอาคารราชการที่มีความสำคัญของหน่วยงานของหน่วยงานนั้น
 - 2.4 เป็นอาคารราชการที่สามารถแสดงถึงรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม
 - 2.5 เป็นอาคารราชการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในเวลาอันจำกัด
3. การศึกษาวิจัยนี้เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ ไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพหรือคุณค่าในเรื่องของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

- 4 การศึกษาวิจัยนี้ไม่จำแนกลักษณะของโครงการด้วยปัจจัยของขนาดพื้นที่และงบประมาณโครงการ

1.4 ระเบียบวิธีการศึกษา

1. เก็บข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร หนังสืออ้างอิง วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ซึ่งการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ และเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มเพื่อเลือกโครงการกรณีศึกษา ซึ่งประเด็นที่ต้องศึกษาคือ
 - 1.1 กระบวนการในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)
 - 1.2 ผลผลิตจากกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)
 - 1.3 ข้อมูลอาคารราชการไทยใน พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)
2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่จะทำการศึกษา มีดังนี้
 - 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละโครงการอาคารราชการ
 - 2.2 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการ
 - 2.3 แนวความคิดในการส่งเสริมให้มีเอกลักษณ์ของชาติในอาคารราชการ
 - 2.4 การใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบโครงการอาคารราชการ
 - 2.5 ปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการอาคารราชการ
3. จัดลำดับข้อมูล สรุป และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และผลจากการสัมภาษณ์เบื้องต้น ทำการวิเคราะห์เพื่อรวบรวมประเด็นแนวความคิด และความคิดเห็น เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบโดยละเอียด
4. เก็บข้อมูลขั้นสุดท้าย ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. วิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาและประเมินผลจากข้อมูลทั้งหมดด้วยการเปรียบเทียบ อ้างอิงอย่างเป็นเหตุเป็นผลโดยอาศัยบทความ และเอกสารทางวิชาการ
6. สรุปผลการศึกษา

แผนภูมิที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างผลผลิตทั้งบุคลากรและสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าของชาติในอนาคต
2. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการให้คุณค่าและมีความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่เหมาะสม
3. เพื่อให้เป็นข้อเสนอแนะให้เกิดกระบวนการกำกับดูแลและส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยต่อไปในอนาคต
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยได้ประกอบวิชาชีพ ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสถาปัตยกรรม

การจัดการ¹ คือ การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ หรือที่สามารถจะหาได้ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากร เงิน วัสดุ เครื่องมือและเงื่อนไขการทำงาน มาประสานรวมกันอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายตามต้องการ กระบวนการดำเนินงานของการจัดการสามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน คือการวางแผน (planning) การจัดระบบงาน (organizing) การอำนวยการและดำเนินการ (directing and executing) และการควบคุมติดตามผลงาน (controlling)

สถาปัตยกรรมการจัดการ² หมายถึง กระบวนการวางแผนการจัดระบบงานหรือองค์กร การอำนวยการและดำเนินการรวมทั้งการควบคุมติดตามตรวจสอบประเมินผลในกระบวนการของวิสาหกิจงานสถาปัตยกรรม

การจัดการสถาปัตยกรรมไทยนั้นยังไม่เคยมีการกล่าวถึงอย่างจริงจัง เพราะองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยแต่เดิมนั้น เป็นเรื่องของการเรียนรู้และถ่ายทอดฝีมือช่างตามแต่ละกลุ่มคน หรือวงสกุลช่างต่างๆ ในเวลาต่อมาเมื่อมีผู้สนใจที่เข้าไปศึกษาองค์ความรู้เหล่านี้ โดยรูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้นี้มีเพียงการฝึกฝน ทำซ้ำให้เกิดความชำนาญทั้งในเรื่องรูปแบบ และสัดส่วน ซึ่งโดยมากการศึกษาจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงเป็นหลัก ไม่มีหนังสือหรือตำราที่เขียนบทสรุปไว้อย่างเป็นทางการเพื่อใช้เป็นแบบเรียนแต่อย่างใด ซึ่งในบางครั้งจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในแต่ละขั้นตอนของการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย เมื่อเวลาผ่านไปผู้ที่เป็ต้นแบบในการสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยมีจำนวนลดลงประกอบกับผู้ที่มีความสนใจลดน้อยลง ด้วยปัจจัยหลายๆอย่างทั้ง สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ ไปจนถึงการแพร่ขยายเข้ามาของอิทธิพลศิลปะสถาปัตยกรรมตะวันตก จึงทำให้เกิดความขาดแคลนบุคลากรผู้มีความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างมากทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จึงเริ่มมีการตระหนักถึงการจัดการให้เกิดการสืบทอดองค์ความรู้ดังกล่าวซึ่งเป็นมรดกและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมของชาติเกิดขึ้นโดยมีการวางแผน (planning) ในการพัฒนาบุคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จะต้องมีการจัดระบบ (organizing) ที่จะนำเอาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในภาครัฐและเอกชน มีการอำนวยการและดำเนินการ (directing and executing) ให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยได้สร้างงานสถาปัตยกรรมให้มีโอกาสที่มีการนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาใช้หรือปรับใช้

¹ ไตรวัฒน์ วิริยศิริ น.ท.ร., “สถาปัตยกรรมการจัดการในประเทศไทย” พัฒนาการวิชาการสถาปัตยกรรม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547) หน้า 7.1

² เรื่องเดียวกัน,

ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการควบคุมติดตาม (controlling) ในการพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานทางวิชาชีพและจัดการองค์ความรู้เหล่านี้ให้เกิดการพัฒนาทางวิชาการเพิ่มมากขึ้นต่อไป

2.2 ความสำคัญและวิวัฒนาการอาคารราชการในประเทศไทย

สถานที่ราชการ³ คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกครองประเทศทั้งด้านการป้องกันประเทศบริหารประเทศและกิจการต่างๆของประเทศ จะดำเนินไปได้ต้องอาศัยข้าราชการดำเนินงาน ซึ่งรวมไปถึง โรงเรียน โรงพยาบาล และอาคารบริการอื่นๆอีก อาคารราชการสามารถจำแนกประเภทได้ดังนี้

1. อาคารที่ทำงาน ได้แก่อาคารต่างๆ ที่ใช้สำหรับปฏิบัติราชการ โดยทั่วไปไม่มีกำหนดรูปแบบอยู่ 2 วิธี คือ การกำหนดรูปแบบที่ใช้เฉพาะเป็นแห่งๆ ไปและการกำหนดรูปแบบอาคารมาตรฐาน เช่น ที่ว่าการอำเภอ, ศาล, ศาลากลางจังหวัด เป็นต้น
2. อาคารบริการทางการแพทย์และอนามัย เป็นอาคารที่ให้บริการในทางการแพทย์และอนามัยชุมชน หรือท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งได้แก่ โรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข, สถานีอนามัย, สถานพยาบาลและผดุงครรภ์ เป็นต้น
3. อาคารที่เกี่ยวกับการศึกษา เป็นอาคารที่ทางราชการจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ให้บริการทางด้านการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น

คำว่า “ราชการ” แปลตามพจนานุกรมหมายถึง การงานของรัฐบาลหรือของพระเจ้าแผ่นดิน⁴ จึงทำให้แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการขึ้นอยู่กับระบบการปกครองซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตั้งแต่แรกสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2325 จนถึงปัจจุบัน อาคารราชการจึงมีหลายรูปแบบ ตามวิถีทางการปกครองและมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของเมืองหลายประเภท ดังตามแต่ละยุคสมัยดังนี้

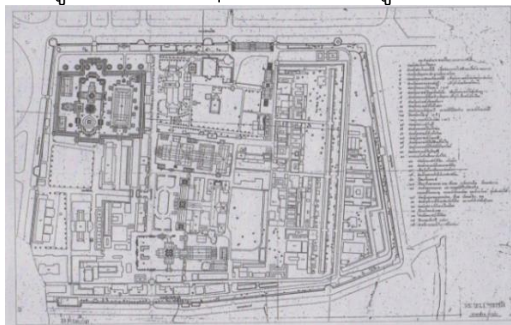
2.2.1 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394)

ในสมัยรัชกาลที่ 1-3 เป็นช่วงเวลาที่มึรูปแบบการปกครอง ตลอดจนลักษณะของเมืองและสภาพสังคมที่คล้ายคลึงกัน การปกครองเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจและทรงปกครองประเทศโดยพระองค์เอง หรือทรงโปรดเกล้าฯให้พระบรมวงศานุวงศ์ รวมทั้งข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องรับแนวพระราชดำริไปปฏิบัติ เรื่องส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการป้องกันประเทศ และกิจการต่างๆภายในบ้านเมือง มีการเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในพระบรมมหาราชวังจึงทำให้พระที่นั่งซึ่งเป็นที่เสด็จออกว่าราชการนับได้ว่าเป็นอาคารราชการหลังแรกที่ใช้ในกิจการงานราชการของแผ่นดิน โดยเฉพาะศาลาลูกขุน ซึ่งพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงใช้เป็นทีออกว่าราชการกิจการต่างๆของ

³ เลอสม สถาปิตานนท์ ศ., สถานที่ราชการสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9, กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด; 2539. หน้า 699.

ประเทศซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขตพระราชฐานชั้นนอก ซึ่งเป็นเขตที่ข้าราชการสามารถเข้ามาถวายรายงานความคืบหน้าของการปฏิบัติงานได้นอกจากภายในพระบรมมหาราชวังก็ยังมีการว่าราชการ ณ พระราชวังบวรสถานมงคล ตลอดจนตามวังหรือบ้านเสนาบดีจตุสดมภ์ทั่วไปที่ตั้งอยู่ตามส่วนต่างๆของเมือง เพื่อดูแลพื้นที่บริเวณนั้นและกิจการงานต่างๆที่ได้รับมอบหมาย

รูปภาพที่ 1 ผังพระบรมมหาราชวัง
ที่มา: th.wikipedia.org, 20 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 2 ศาลาอุทขุนในพระบรมมหาราชวัง
ที่มา: ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

พระที่นั่งควโมกขพิมาน

พระที่นั่งควโมกขพิมาน หรือ พระที่นั่งควโมกขสถาน ตั้งอยู่ในเขตพระราชวังบวรสถานมงคล ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าคงเป็นนามเดิมของพระที่นั่งองค์นี้ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ชื่อสอดคล้องกับนาม "พระพิมานดุสิตา" เป็นพระที่นั่งที่สร้างขึ้นด้วยไม้ทั้งหลัง โดยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทโปรดให้ใช้เป็นท้องพระโรงเสด็จออกขุนนาง และทรงบำเพ็ญพระราชกุศล⁵

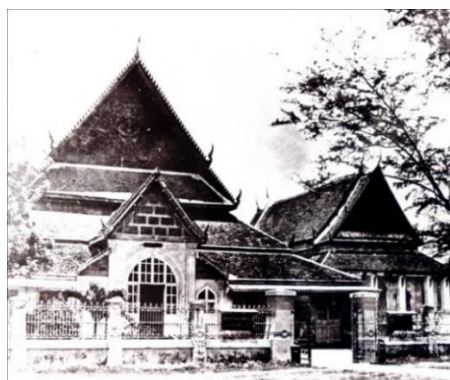
พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

พระที่นั่งอิศราวินิจฉัยในพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นท้องพระโรงที่ว่าราชการสร้างขึ้นในสมัยพระบวรราชเจ้า มหาศกดิพลเสพลย์ ในรัชกาลที่ 3 ในบริเวณขาลา มุขหน้าหมู่พระวิมานที่ประทับ ซึ่งเป็นที่เสด็จออกว่าราชการมาแต่เดิม ปัจจุบันใช้เป็นที่จัดแสดงนิทรรศการพิเศษ ภายในมีพระที่นั่งบุษบกมาลา พระราชบัลลังก์ที่ประทับของสมเด็จพระบวรราชเจ้าฯ เป็นสิ่งสำคัญ⁶

จากการศึกษาพบว่าด้วยรูปแบบที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางการปกครองส่งผลให้อาการราชการในยุคนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระที่นั่งอันเป็นที่ประทับภายในพระบรมมหาราชวังเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีความเกี่ยวข้องกับวังที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งมีบทบาทในการรับราชการตามแนวพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ในด้านต่างๆ ซึ่งมักจะมีความสัมพันธ์กับวังที่ประทับอันตั้งอยู่ในท่าเลหรือย่านที่มีความสำคัญของเมือง

⁵ แฉ่งน้อย คักคีศรี, หม่อมราชวงศ์, พระราชวังและวังในกรุงเทพฯ (พ.ศ. 2325-2525) , โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525

⁶ เรื่องเดียวกัน.

รูปภาพที่ 3 พระที่นั่งศิวโมกขพิมาน
ที่มา:ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

รูปภาพที่ 4 พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

2.2.2 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2394-2411)

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังคงมีรูปแบบการปกครองใกล้เคียงกับสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงต้น หากแต่ในยุคนี้มีการติดต่อชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น มีการเจริญสัมพันธไมตรีและทำสัญญาทางการค้ากับต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติตะวันตก เริ่มมีการให้ชาวต่างชาติตั้งบ้านเรือนและอาคารราชการที่อำนวยความสะดวกให้กับชาวต่างชาติ เช่น สถานทูต สถานกงสุล โดยมีสถานที่ตั้งตามแนวถนนตัดใหม่ ทั้งนี้สังเกตได้ว่า สถานที่ราชการส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในพระบรมมหาราชวัง วัง และบ้านเสนาบดี เช่นเดิม ส่วนอาคารทางด้านต่างประเทศจัดตั้งให้อยู่ไกลจากพระบรมมหาราชวัง และอยู่กันเป็นกลุ่มเพื่อให้สะดวกในการควบคุมโดยใช้ช่างและรูปแบบสถาปัตยกรรมตามความสามารถของช่างที่เข้ามาพร้อมมิชชันนารี เมื่อเกิดเป็นชุมชนขึ้นจึงเริ่มมีการค้าขายเกิดเป็นย่านการค้าของชาวตะวันตก ทำให้เศรษฐกิจเจริญมากยิ่งขึ้นจนเงินไม่พอใช้ จึงโปรดฯ ให้สร้างโรงกษาปณ์สิทธิการหรือโรงทำเงินขึ้นในพระบรมมหาราชวังเพื่อผลิตเหรียญด้วยเครื่องจักร⁷

รูปภาพที่ 5 บ้านแบบมิชชันนารี
ที่มา:ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

รูปภาพที่ 6 สถานกงสุลโปรตุเกส
ที่มา:ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

⁷ เลอสม สถาปิตานนท์ ศ., สถานที่ราชการสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9, กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530

โรงกษาปณ์สิทธิการ

รูปภาพที่ 7 โรงกษาปณ์สิทธิการสมัยรัชกาลที่ 4
ที่มา : www.royalthaimint.net, 26 มีนาคม 2558

โรงกษาปณ์แห่งแรกของประเทศไทยสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในยุคที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย พร้อมๆกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าซึ่ง ในปี พ.ศ. 2401 รัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นและพระราชทานนามว่า "โรงกระสาปณ์สิทธิการ" ซึ่งตั้งอยู่บริเวณโรงทำเงินพดด้วง ด้านหน้าพระคลังสมบัติ บริเวณมุมถนนใกล้กับทางออกประตูสุวรรณบริบาลด้านทิศตะวันออก ลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้นก่ออิฐถือปูน ปูนมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก มีทางขึ้นชั้นสองอยู่ทางด้านหน้า และจะสังเกตเห็นได้ว่ามีรูปแบบของสถาปัตยกรรมจีนผสมผสานอยู่ด้วย เนื่องจากในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 3 นั้น ได้เกิดการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมจีน ซึ่งเรียกว่า สถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมขึ้น⁸

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

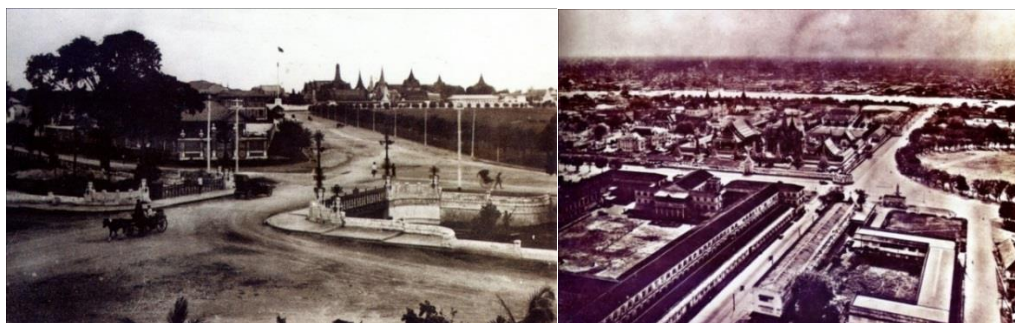
2.2.3 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453)⁹

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงการคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตกที่มีต่อประเทศในแถบเอเชีย โดยมีก้ำกึ่งความชอบธรรมในการเข้ายึดครองดินแดนแถบนี้ว่าเป็นการทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าอันเป็น "ภาระของคนขาว" ทำให้ต้องทรงปฏิรูปบ้านเมืองให้ทันสมัย โดยเพิ่มหน่วยงานราชการและแบ่งเป็น กระทรวง ทบวง กรม ทรงยกเลิกระบบหัวเมืองแบบเก่า (ได้แก่ หัวเมืองชั้นใน ชั้นนอก และเมืองประเทศราช) จัดเป็นมณฑล เมือง อำเภอ หมู่บ้าน ระบบเทศาภิบาลดังกล่าวทำให้สยามกลายเป็นรัฐชาติที่มั่นคง มีเขตแดนที่ชัดเจนแน่นอน นับเป็นการรักษาเอกราชของประเทศ และทำให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

⁸ กรมศิลปากร กองโบราณคดี. (2525). นามชมกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร

⁹ เลอสม สถาปิตานนท์ ศ., สถานที่ราชการสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9, กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะ

นอกจากนั้นยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายหลายพระองค์ไปศึกษาในทวีปยุโรป เพื่อกลับมาดำรงตำแหน่งสำคัญในการปกครองที่ได้รับการปฏิรูปใหม่นี้ และทรงจ้างชาวต่างประเทศมารับราชการในตำแหน่งที่คนไทยยังไม่เชี่ยวชาญรวมทั้งกระทรวงโยธาธิการ ผู้รับผิดชอบในการก่อสร้างอาคารราชการในสมัยนั้น เมื่อมีหน่วยงานมากขึ้นจึงเกิดความไม่พอเพียงของการใช้สอยพื้นที่รองรับหน่วยงานราชการพระบรมมหาราชวัง

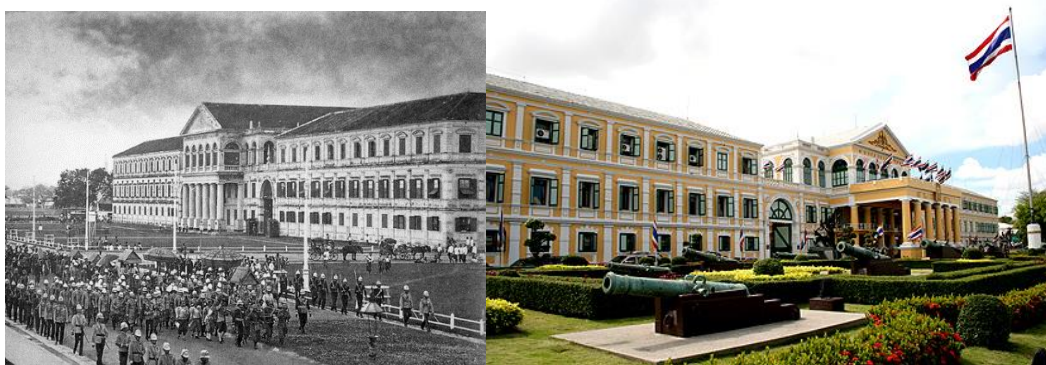

รูปภาพที่ 8 บรรยากาศบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 5

ที่มา: ศาสตราจารย์ เลอสม สสถาปิตานนท์

อาคารราชการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง หน่วยงานและบุคลากรที่เพิ่มขึ้นมาย่อมต้องการอาคารสถานที่รองรับ จึงได้ใช้วังเจ้านายเป็นสถานที่ราชการ ส่วนอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลนี้มีการว่าจ้างนายช่างสถาปนิกและวิศวกรจากยุโรป เช่น นายช่างชาวอังกฤษ ชาวเยอรมัน และชาวอิตาลีเข้ามาออกแบบอาคารเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการอาศัยช่างและแรงงานชาวจีนอย่างมากเช่นเดียวกับในรัชกาลก่อนหน้านี้ ตัวอย่างเช่น อาคารกระทรวงกลาโหมออกแบบโดย นายโยคิม กราซี (Joachim Grassl) สถาปนิกชาวอิตาลีเลียนอาคารกระทรวงกลาโหมหรือที่เรียกในสมัยนั้นว่าโรงทหารหน้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2425 เนื่องจากมีข้าราชการทหารเพิ่มมากขึ้น นายกราซีได้ทำการออกแบบอาคารไว้ 2 ลักษณะ เป็นอาคาร 2 ชั้น และอาคาร 3 ชั้น พร้อมทั้งประมาณการงบประมาณการก่อสร้าง เมื่อแล้วเสร็จเจ้าหมื่นไวยวรนาถ ได้นำแบบก่อสร้างในลักษณะที่เป็นอาคาร 2 ชั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอิตาลี นีโอ-คลาสสิก ซึ่งในช่วงนั้นเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในตะวันตก พร้อมด้วยรูปถ่ายและรายการก่อสร้าง เป็นเงินงบประมาณ 400,000 บาท ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางแผนพระราชดำริขึ้นใหม่ในการแยกสถานที่ราชการ และที่ประทับหรือที่อยู่อาศัยของผู้รับราชการออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยที่สถานที่ราชการยังคงตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากที่ประทับหรือที่อยู่อาศัย เพื่อให้การเดินทางสะดวก¹⁰

¹⁰ ผู้สตี ทิทท์ส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2541). ช่างฝรั่งในกรุงสยาม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปภาพที่ 9 อาคารที่ทำการกระทรวงกลาโหมในสมัยรัชกาลที่ 5 รูปภาพที่ 10 อาคารที่ทำการกระทรวงกลาโหมในปัจจุบัน
ที่มา : ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ ที่มา : www.mod.go.th/Home.aspx, 20 เมษายน 2558

2.2.4 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ พระองค์ทรงขึ้นครองราชย์ในช่วงที่มีความมั่นคงที่สุด กิจการบ้านเมืองได้ถูกปูพื้นฐานไว้ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานในการที่จะสร้างประเทศให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ สิ่งหนึ่งที่เด่นชัดและแตกต่างไปจากพระมหากษัตริย์พระองค์อื่นก็คือ การใช้ “ลัทธิชาตินิยม” หรือ “อุดมการณ์ชาตินิยม” เป็นเครื่องมือในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ มีการเน้นถึงการรักชาติ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในคำสั่งสอนของศาสนา ทรงตั้งกรมหรสพ เพื่อฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ ยังทรงสนพระราชหฤทัยด้านจิตรกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ในรัชกาลนี้มีการจัดระบบและระเบียบของศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยเป็นครั้งแรก มีการตั้งกรมศิลปากรเพื่อดูแลกิจการด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของไทย ในรัชกาลนี้เองได้มีการบัญญัติศัพท์สถาปัตยกรรมขึ้นใช้เป็นครั้งแรก และเริ่มมีสถาปนิกไทยที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่สำเร็จการศึกษามาจากยุโรปกลับเข้ามารับราชการในตำแหน่งต่างๆ¹¹

จากการศึกษาพบว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้เอง เริ่มมีการตระหนักถึงคุณค่าทางเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมของไทย ด้วยเหตุที่ในสมัยรัชกาลที่ 4-5 มีการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมาจากรัชกาลก่อน ทำให้มีการพูดถึงการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย หากแต่ยังขาดช่างและสถาปนิกชาวไทยที่มีประสบการณ์ในการออกแบบอาคารราชการขนาดใหญ่ที่แสดงถึงความศิวิไลซ์ให้เป็นที่ประจักษ์แก่นานาอารยประเทศ จึงยังทำให้ช่างและสถาปนิกชาวต่างชาติยังมีบทบาทสำคัญในการออกแบบสถาปัตยกรรมในช่วงนี้¹²

¹¹ จักษ์ พันธุ์เพชร (2545). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร, บริษัท มายด์ พับลิชชิง จำกัด.

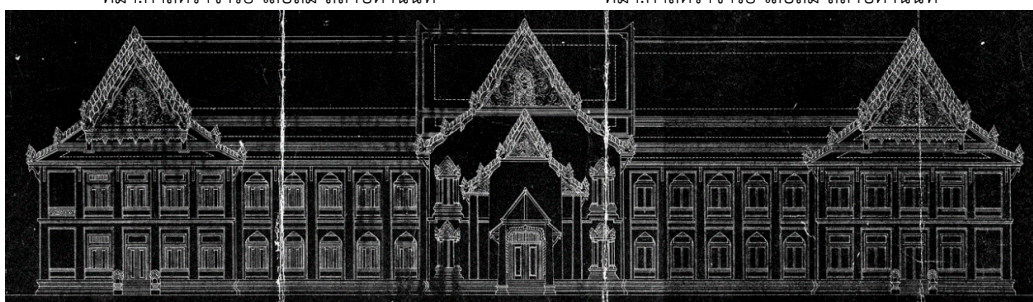
¹² ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2541). ช่างฝรั่งในกรุงสยาม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปภาพที่ 11 แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์
ที่มา: ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

รูปภาพที่ 12 แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์
ที่มา: ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

รูปภาพที่ 13 แบบอาคารมหาจุฬาลงกรณ์
ที่มา : ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ

สถาปัตยกรรมในช่วงนี้จึงเป็นลักษณะของการที่สถาปนิกและช่างชาวต่างชาติทำการออกแบบอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยโดยใช้ข้อมูลจากรูปแบบ ในอดีตมาใช้ในการออกแบบดังเช่นแบบของอาคารมหาจุฬาลงกรณ์โดยนาย คาร์ล ดอริง (Karl Siegfried Dohring) ชาวเยอรมันและนาย เอ็ดวาร์ด ฮีลี (Edward Healey) ชาวอังกฤษ¹³

2.2.5 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 7-8 (พ.ศ. 2468-2489)

ตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ได้เพียง 7 ปี ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อเกิดการปฏิวัติโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ภายหลังการปฏิวัติสำเร็จคณะราษฎรได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับแรก ต่อมาพระองค์ทรงประกาศสละราชสมบัติเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 ภาวะเศรษฐกิจในรัชการนี้ตกต่ำภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ผนวกกับฐานอันทรุดโทรมของพระคลัง จนถึงขั้นต้องลดงบประมาณรายจ่ายของประเทศลงจนเหลือกึ่งหนึ่งเทียบกับรัชกาลก่อน สภาพบ้านเมืองและสถาปัตยกรรมที่มีความหรูหราจึงยุติลง¹⁴

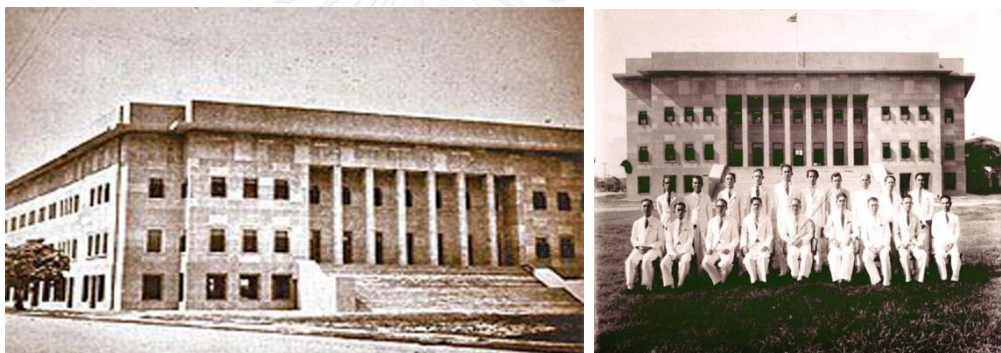
ในรัชกาลนี้ได้มีการยุบตำแหน่งข้าราชการชาวต่างประเทศเกือบทั้งหมดจึงทำให้ช่างหรือสถาปนิกชาวฝรั่งหมดบทบาทลง สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และ ศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี มีความพยายามที่จะทำให้เกิดแบบอย่างด้านสถาปัตยกรรมที่

¹³ เรื่องเดียวกัน,

¹⁴ จักร์ พันธุ์เพชร (2545). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร, บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

เรียกว่า “ไทยสมัยใหม่” ขึ้น ณ โรงเรียนเพาะช่าง การศึกษาสถาปัตยกรรมแผนใหม่จึงได้ถือกำเนิดขึ้น เป็นช่วงทดลองระหว่างปี พ.ศ. 2473-2474 ก่อนที่จะโอนให้สมทบเข้าเป็นส่วนหนึ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2475¹⁵

สถาปัตยกรรมในช่วงนี้มุ่งเน้นในเรื่องของการตีความเกี่ยวกับ “ความเสมอภาค” จะพบว่าการสร้างสรรค์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากยุคก่อนหน้า และหลังจากนั้นอย่างชัดเจน โดยจะมีลักษณะร่วมเฉพาะอย่างกว้างๆ คือ รูปแบบสถาปัตยกรรมภายนอกจะเรียบง่ายและเรียบเกลี้ยง รูปทรงเส้นสายของอาคารจะเป็นเส้นตรง การออกแบบรูปปลั๊กอินอาคารได้รับอิทธิพลทางรูปแบบจากงานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่แบบต่างๆ ในยุโรปในช่วงนั้น ส่วนอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีนำมาประยุกต์เข้ากับอาคารราชการก็ยังมีให้เห็น เช่น อาคารหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งออกแบบโดย พระสาโรชรัตนนิมมานก์ สถาปนิกชาวไทยที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และพระพรหมพิจิตร ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย จะสังเกตได้ว่าในยุคนี้สถาปนิกไทยเริ่มมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการออกแบบอาคารราชการให้มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเอง¹⁶

รูปภาพที่ 14 และ รูปภาพที่ 15 อาคารที่ทำการกระทรวงยุติธรรม

ที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/กระทรวงยุติธรรม>, 18 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 16 และ รูปภาพที่ 17 อาคารหอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ

¹⁵ ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2539). สถาปนิกสยาม. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

¹⁶ ชาตรี ประกิตนการ (2547). การเมืองและสังคมในศิลปะสถาปัตยกรรม สยามสมัย ไทยประยุกต์ ชาตินิยม. กรุงเทพฯ, บริษัท มติชนจำกัด (มหาชน).

2.2.6 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการไทย สมัยรัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489-ปัจจุบัน)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 9 รูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ในช่วงต้นรัชกาล ซึ่งเป็นช่วงที่จอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น จอมพลแปลกมีแนวคิดชาตินิยมอย่างรุนแรง และประสงค์ที่จะให้ประเทศไทยมีความเจริญเสมอนานา ในช่วงเวลาดังกล่าว นับได้ว่าสถาปนิกไทยมีความสำคัญและมีบทบาทในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาติ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทมากในงานสถาปัตยกรรม รูปลักษณะอาคารย่อมเปลี่ยนไปตามวัสดุและเทคโนโลยีในสมัยนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุที่การออกแบบอาคารราชการเป็นอาคารที่สำคัญเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงกิจการงานในด้านการปกครองประเทศ จึงทำให้ผลงานการออกแบบอาคารราชการในช่วงดังกล่าว ยังคงแสดงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมสืบเนื่องมาจากยุคก่อนหน้า ทั้งนี้จะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการศึกษา ด้านความหมาย ความเชื่อ หรือค่านิยมของสถาปนิก¹⁷

รูปภาพที่ 18 อาคารราชการบนถนนราชดำเนินนอก
ที่มา : กระทรวงคมนาคม

รูปภาพที่ 19 อาคารราชการบนถนนราชดำเนินนอก
ที่มา : กระทรวงคมนาคม

เพื่อตอบสนองความต้องการสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการ และเพื่อเชิดชูเอกลักษณ์ของชาติตามนโยบายรัฐนิยม ของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงมีการสร้างกลุ่มอาคารราชการสองข้างถนนราชดำเนินนอก ในช่วงปี พ.ศ. 2495-2500 โดยกรมโยธาเทศบาลได้พยายามสนับสนุนความฝันทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามให้เป็นความจริงด้วยงานสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติในทำนองเดียวกับเยอรมันซึ่งได้สร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรม นีโอ-คลาสสิก ที่แสดงถึงพลังแห่งอำนาจ

อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ออกแบบโดย ม.จ. สมัยเฉลิม กฤดากร โดยสมัยนั้น เนื่องจากนโยบาย “สร้างชาติ” ของจอมพล ป.พิบูลสงครามที่ต้องการพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศมหาอำนาจ จึงได้รับเอารูปแบบสถาปัตยกรรม ของต่างชาติมาผสมผสานในการออกแบบ จึงถือได้ว่า อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานครนั้นเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัยยุคแรกของประเทศไทย มีรูปแบบเป็นงานสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ ลักษณะโดยรวมเป็นตึกขนาดใหญ่คล้ายกับอาคารสมัยใหม่ของตะวันตกที่เน้นความเรียบง่าย รูปด้านของอาคาร

¹⁷ ผุสดี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2539). สถาปนิกสยาม. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

ได้รับการออกแบบในลักษณะงานคลาสสิกเน้นความสมมาตร ในส่วนรายละเอียดของอาคารมีการประดับด้วยประติมากรรมแบบไทยประยุกต์ ซึ่งนอกจากจะช่วยตกแต่งอาคารแล้วยังมีส่วนในการช่วยบอกเล่าเรื่องราวอีกด้วย

รูปภาพที่ 20 อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

รูปภาพที่ 21 อาคารศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ อาคารกระทรวงต่างประเทศซึ่งเป็นเสมือนหน่วยงานราชการหน้าด่านของประเทศที่จะทำการติดต่อกับชาติต่างๆทั่วโลก ตัวอาคารในปัจจุบันซึ่งแสดงออกเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติเป็นสิ่งที่ทางหน่วยงานและผู้ออกแบบให้ความสำคัญ จนเกิดเป็นลักษณะที่แตกต่างจากอาคารที่ทำการกระทรวงเดิมเมื่อแรกก่อตั้ง อาคารที่สร้างขึ้นใหม่จึงจำเป็นที่จะต้องแสดงออกถึงความเป็นไทยเพื่อสร้างเอกลักษณ์ในโลกสากล ในอดีตที่ผ่านมาสถาปัตยกรรมไทยมีลักษณะหลายประการที่บ่งชี้ถึงเอกลักษณ์ของตนเองได้ชัดเจน เอกลักษณ์เหล่านี้ที่สื่อสารผ่านองค์ประกอบสถาปัตยกรรมเป็นกระบวนการคิดค้นผ่านประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่อง ผ่านช่างหลายรุ่นจนได้ข้อสรุปออกมาอย่างเด่นชัดซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่นในเรื่องระบบแนวแกน การออกแบบลานโล่ง ฐานานุศักดิ์ รูปสัญลักษณ์ การประดับตกแต่ง เป็นต้น

รูปภาพที่ 22 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

รูปภาพที่ 23 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

2.3 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการกับความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

จากการศึกษาพบว่าอาคารราชการนั้นมีพัฒนาการที่ยาวนานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2325 ตั้งแต่ในสมัยที่รูปแบบกิจการงานราชการยังขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ แนวความคิดของรูปแบบอาคารราชการจึงมีรูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยที่แสดงออกถึงการเป็นตัวแทนของการใช้พระราชอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศ เมื่อเวลาผ่านไปอิทธิพลต่างๆได้เข้ามา มีผลต่อรูปแบบอาคารราชการมากขึ้น ประกอบกับปัจจัยเรื่องบุคลากรและกิจการงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้ขนาดและรูปแบบของอาคารราชการเปลี่ยนไป หากแต่ความหมายของกิจการงานราชการของไทยที่หมายถึงพระราชอำนาจนั้นยังคงอยู่จึงทำให้มีการรื้อฟื้นศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยกลับมาเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของประเทศ จึงทำให้อาคารราชการในยุคต่อมาได้มีการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ใช้กับหน้าที่ใช้สอยอาคารขนาดใหญ่มากขึ้นและเมื่อวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการก่อสร้างอาคารพัฒนา มาจนถึงปัจจุบัน อาคารราชการนั้นก็ยังคงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามเทคโนโลยีและวัสดุเหล่านั้น หากยังคงมีการพูดถึงแนวความคิดที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ไทยเพื่อสร้างความรู้สึทางความคิด ถึงการเป็นศูนย์กลางในการบริหารและบริการประชาชน ซึ่งเป็นพระราชอำนาจมาแต่เดิมและในปัจจุบันสังคมไทยก็ยังคงมีความต้องการสร้างสถาปัตยกรรมไทยเพื่อรองรับการใช้งานต่างๆ มาโดยตลอด ไม่เฉพาะแต่สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความเชื่อและความศรัทธา ต่อสถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ยังมีความต้องการในการใช้รูปแบบงานสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ร่วมในการออกแบบเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติอื่นๆอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านบทบาทหน้าที่ที่ตลอดจนการแสดงออกถึงการเป็นตัวแทนของการใช้พระราชอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศ เช่น อาคารที่ทำกาการกระทรวง ศาลากลาง รัฐสภา ศาล เป็นต้น หรือจะเป็นตัวแทนของชาติให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้พบเห็น เช่น สถานทูต สถานกงสุลต่างๆ เป็นต้น และจากสภาพปัญหาในการขาดความสืบเนื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยและความจำเป็นของความต้องการนำเอาเอกลักษณ์ไทยมาใช้ในการออกแบบอาคารราชการดังกล่าว ทำให้อาคารราชการที่พบเห็นในปัจจุบันมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแตกต่างกันออกไป

รูปภาพที่ 24 รูปแบบอันหลากหลายของอาคารราชการที่สร้างขึ้นในปัจจุบัน

ที่มา : <https://www.google.co.th/search?q=อาคารราชการไทย>, 28 เมษายน 2558

ตัวอย่างอันชัดเจน ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะพบได้จากการประกวดออกแบบอาคารรัฐสภาแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของการบริหารประเทศในปัจจุบันรูปแบบของอาคารมีการแสดงออกถึง “เอกลักษณ์ของชาติ” “เอกลักษณ์ไทย” หรือ “ความเป็นไทย” ที่แตกต่างกันออกไป¹⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดเหล่านี้ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมในประเทศไทย โดยจะมีการแสดงออกมาเป็นรูปธรรมภายใต้กรอบความคิดที่หลากหลายตามแต่ยุคสมัย เพราะฉะนั้นการออกแบบอาคารราชการในปัจจุบันจึงมีความพยายามที่จะนำเอาสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ให้เข้ากับเทคโนโลยีและรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ให้ได้อย่างลงตัวที่สุด

รูปภาพที่ 25 แบบประกวดรัฐสภา A49
ที่มา : ชมชน พูลินโพลีย์

รูปภาพที่ 26 แบบประกวดรัฐสภา บริษัท ดีไซน์ ๑๐๓ อินเตอร์
ที่มา : ชมชน พูลินโพลีย์

2.4 กระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน

การส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในประเทศนั้น เริ่มมีการพูดถึงการจัดการให้เกิดกระบวนการส่งเสริมกันอย่างชัดเจนหลังจากที่อิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกลดน้อยลงในสมัยรัชกาลที่ 6 และได้เริ่มตระหนักถึงสถานการณ์ความเสื่อมถอยของวิชาช่าง งานศิลปะ และสถาปัตยกรรมแบบประเพณี จึงได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติขึ้น โดยการจัดตั้งกรมศิลปากร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ซึ่งสถาปัตยกรรมไทยจัดเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่กรมศิลปากรมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ในปัจจุบัน¹⁹

การจัดการให้เกิดกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยเริ่มเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2528 โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดให้เกิดโครงการศิลปินแห่งชาติ เพื่อสรรหา ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าของแผ่นดินไทย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้พิจารณา งานที่ใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาเนื่องจากเป็นงานที่แสดงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างชัดเจน ซึ่งสิ่งนี้เปรียบเสมือนการรับรองคุณสมบัติหรือการรับรอง

¹⁸ ชมชน พูลินโพลีย์ (2554). "พัฒนาการแนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ของชาติในงานสถาปัตยกรรม: ประมวลแบบรัฐสภาแห่งใหม่ พ.ศ.2552" วรรณสารหน้าจั่ว.

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, เว็บไซต์โครงการศิลปินแห่งชาติ [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://th.wikipedia.org/wiki/ศิลปินแห่งชาติ>, 20 เมษายน 2558

งานสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี โดยมีผู้ได้รับการรับรองให้เป็นศิลปินแห่งชาติด้านสถาปัตยกรรมไทยซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาแล้วดังนี้

- 1.ศ. พล.ร.ต.สมภพ ภิรมย์ (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 2.ม.ร.ว. มิตราภรณ์ เกษมศรี (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 3.ดร.ประเวศ ลิ้มปรีงซี (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 4.รศ. ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 5.พลอากาศตรี อาวุธ เงินชูกลิ่น (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 6.รศ. ฤทัย ใจจงรัก (สาขาสถาปัตยกรรม)
- 7.นายประดิษฐ์ ยุวพุททะ (สาขาสถาปัตยกรรมประเพณี)
- 8.นางสาววนิดา พึ่งสุนทร (สาขาสถาปัตยกรรมประเพณี)
- 9.นายเผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี (สาขาสถาปัตยกรรมไทย)

การจัดการให้เกิดกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยเกิดขึ้นอย่างจริงจังเมื่อรัฐบาลตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านสถาปัตยกรรมไทย ในปี พ.ศ. 2538 โดยจัดให้มีการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศิลปากร ด้วยกระบวนการจัดการนี้ทำให้เกิดผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

ช่วงปี	สถาบันอุดมศึกษา	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี
พ.ศ. 2539-2557	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	110 คน
พ.ศ. 2537-2557	มหาวิทยาลัยศิลปากร	291 คน
	รวม	401 คน

ที่มา : ฝ่ายทะเบียนมหาวิทยาลัย 20 กุมภาพันธ์ 2558

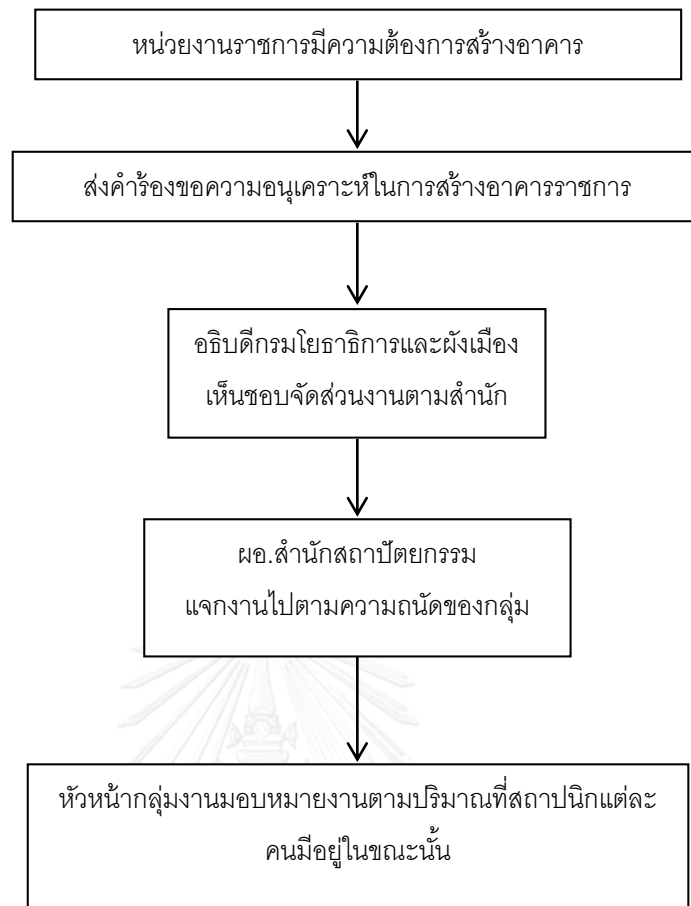
จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันนี้มีผู้ที่ได้รับการรับรองถึงความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยในหลายลักษณะ ทั้งการรับรองด้วยคุณวุฒิจากการเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทยและผู้ที่ได้รับการรับรองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยจากรางวัลศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องทำการศึกษาต่อไปว่าบุคลากรเหล่านี้ได้นำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร

2.5 กระบวนการการออกแบบอาคารราชการไทยในปัจจุบัน

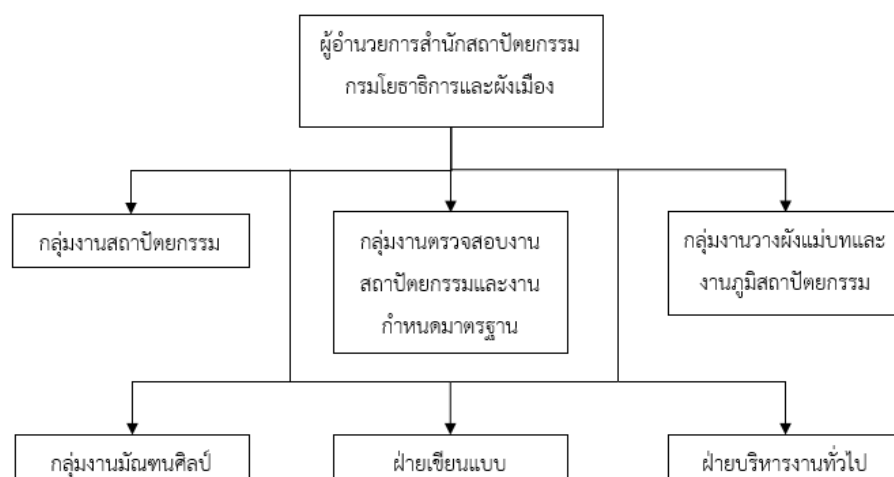
ในการออกแบบอาคารราชการในประเทศไทยนั้น มีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำโครงการออกแบบและก่อสร้างอยู่หลายแห่ง เช่น สำนักสถาปัตยกรรม ภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักสถาปัตยกรรมกรมศิลปากร, กองสถาปัตยกรรมในหน่วยงานทหาร หรือ ฝ่ายสถาปัตยกรรมอาคารตามกระทรวงต่างๆ เป็นต้น สำหรับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่ไม่มีหน่วยงานออกแบบหากต้องการดำเนินงาน ก็สามารถดำเนินการได้โดยวิธีขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นให้เป็นผู้ดำเนินการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการรับหน้าที่ของกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้ดำเนินการออกแบบ ส่วนในกรณีที่เป็นอาคารพิเศษหรืออาคารขนาดใหญ่ซึ่งหน่วยงานราชการไม่สามารถดำเนินการเองได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านบุคลากร หรือเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอาจดำเนินการได้โดยวิธีว่าจ้างสำนักงานสถาปนิกเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีแนวทางปฏิบัติ 3 วิธี

1. ว่าจ้างเขียนแบบ วิธีนี้ สถาปนิกของราชการจะเป็นผู้ออกแบบและกำหนดแบบร่างขั้นต้นก่อนจะให้สำนักงานสถาปนิกเอกชนดำเนินการ
2. ว่าจ้างออกแบบ โดยหน่วยราชการจะเป็นผู้ดำเนินการกำหนดรายละเอียดของโครงการและงบประมาณที่จะให้สำนักงานสถาปนิกเอกชนดำเนินงานออกแบบต่อไป
3. ว่าจ้างสำนักงานสถาปนิกจัดทำโครงการและดำเนินการทั้งหมด รวมทั้งการออกแบบเขียนแบบพร้อมเสนอราคาค่าก่อสร้างด้วย

กรมโยธาธิการและผังเมืองนั้นเป็นหน่วยงานที่มีสถาปนิกผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานออกแบบอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ เนื่องจากปริมาณงานการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารราชการนั้นมีเป็นจำนวนมาก โดยเมื่อหน่วยงานราชการมีความต้องการที่จะสร้างอาคาร หน่วยงานราชการนั้นๆจะทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ในการออกแบบอาคารมาทางกรมโยธาธิการและผังเมือง เมื่ออธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองเห็นชอบแล้วผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรมจะทำการจ่ายงานไปตามกลุ่มงานต่างๆที่มีความเชี่ยวชาญตามแต่ละกลุ่มงาน

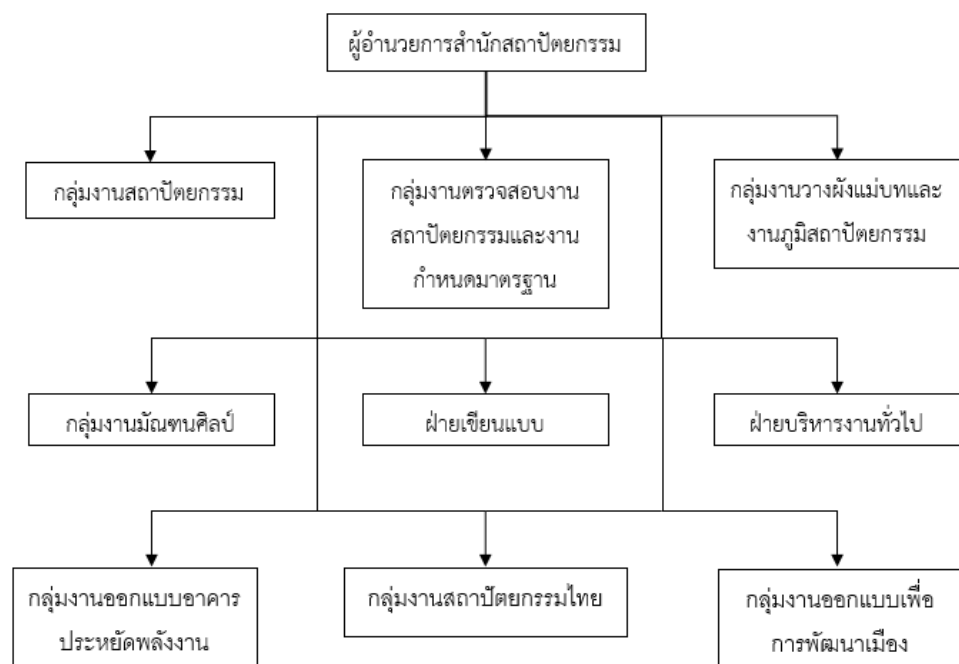

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการได้มาซึ่งการออกแบบอาคารราชการภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง
ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง, เมษายน 2558

แผนภูมิที่ 3 แสดงการบริหารองค์กรกรมโยธาธิการและผังเมืองเดิม

โดยในกลุ่มงานสถาปัตยกรรมนั้นก็จะแบ่งส่วนงานตามความสามารถของแต่ละส่วนที่มีความชำนาญ ทั้งนี้ส่วนงานต่างๆจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของจำนวนสถาปนิกและจำนวนงานที่มีลักษณะความต้องเฉพาะของโครงการ ภายหลังจากนี้ภายในกรมโยธาธิการและผังเมืองยังมีกลุ่มงานที่ประกอบไปด้วยสถาปนิกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านต่างๆในการปฏิบัติหน้าที่ออกแบบอาคารที่มีลักษณะเฉพาะอื่นๆ ซึ่งในส่วนงานนี้เองมีกลุ่มของสถาปนิกที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยสังกัดอยู่และจะได้รับมอบหมายงานที่มีความต้องการที่จะใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาปรับใช้ในการออกแบบ เช่น ศาลากลาง เทศบาล ที่ว่าการ หรือ อาคารราชการทางวัฒนธรรมต่างอีกด้วย

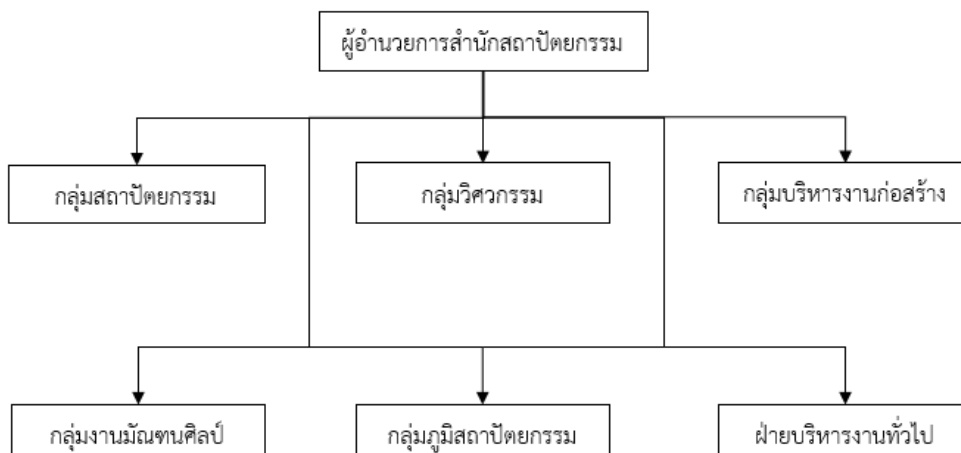

แผนภูมิที่ 4 แสดงการบริหารองค์กรกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ทั้งนี้กลุ่มงานต่างๆดังกล่าวอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ตามช่วงเวลาที่ตั้งคมและหน่วยงานราชการมีวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างอาคารราชการที่เปลี่ยนไป รูปแบบต่างๆจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ส่งผลให้กรมโยธาธิการและผังเมืองนั้นต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานไปตามปัจจัยกำหนดในช่วงนั้นๆ

ในส่วนของกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลงานสถาปัตยกรรมไทยโดยตรงอยู่แล้ว หน่วยงานราชการที่ขออนุเคราะห์ให้กรมศิลปากรช่วยออกแบบ จะเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมศิลปากร เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอาคารที่มีความต้องการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาใช้หรือปรับใช้ในโครงการโดยเฉพาะ โดยขั้นตอนการดำเนินการจะใกล้เคียงกับกรมโยธาธิการและผังเมือง กล่าวคือเมื่อได้รับความอนุเคราะห์ผ่านมาจากอธิบดีกรมศิลปากรและผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรมก็จะทำการจ่ายงานไปยังหัวหน้ากลุ่มงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หลังจากนั้น

หัวหน้ากลุ่มงานก็จะทำหน้าที่มอบหมายงานไปยังสถาปนิกแต่ละท่านเพื่อดำเนินการ ออกแบบต่อไปในส่วนของโครงสร้างองค์กรจะประกอบไปด้วย

แผนภูมิที่ 5 แสดงการบริหารองค์กรของกรมศิลปากร

2.6 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

เป็นการใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเข้าทดแทนงานเครื่องหมายและเครื่องปูนปั้นในงานสถาปัตยกรรมไทยทั้งในส่วนที่เป็นโครงสร้างและลวดลายประดับในงานสถาปัตยกรรมไทย พร้อมกับการประยุกต์รูปแบบให้เรียบง่ายขึ้นได้พัฒนาต่อเนื่องจนเกิดเป็นรูปแบบที่เด่นชัดที่เรียกว่า **สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์** ในช่วงปลายของทศวรรษที่ 2490 ด้วยรูปแบบที่ปรากฏอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสาน การมีนโยบายชาตินิยมของผู้นำประเทศอย่างจอมพล ป. พิบูลสงครามที่กำหนดให้การออกแบบอาคารสำคัญต้องทำให้มีลักษณะประจำชาติอยู่ด้วยประกอบกับกระแสอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกแนวโมเดิร์นที่แพร่หลายอยู่ในช่วงนี้มีส่วนผลักดันให้งานสถาปัตยกรรมในแนวไทยประยุกต์ ซึ่งเป็นการผสมผสานงานสถาปัตยกรรมไทยและโมเดิร์นเข้าด้วยกัน ก่อกำเนิดขึ้นจากอาคารที่สำคัญของทางราชการโดยมีอาคารราชการสองฝั่งถนนราชดำเนินนอกเป็นอาคารในแนวไทยประยุกต์รุ่นแรกแรกรับเป็นต้นแบบของอาคารไทยประยุกต์ในช่วงต่อมา

อาคารในแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์นี้จะมีลักษณะที่ตัวอาคารเป็นกล่องสี่เหลี่ยมแคบและยาวที่สะท้อนอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมแบบโมเดิร์น ในขณะที่หลังคาเป็นทรงจั่วซ้อนชั้นและลดชั้นที่ประยุกต์มาจากงานสถาปัตยกรรมไทย มักประกอบด้วยมุขที่มีการจัดแบบสมมาตร เช่น การยื่นมุขกลางอาคารพร้อมกับมุขเล็กๆ ที่ปลายทั้งสองข้างหรือการยื่นมุขสองมุขทางปีกซ้ายและขวาของอาคาร รวมทั้งมักมีมุขที่สุดปลายอาคารทั้งสองด้านยื่นออกตามแนวยาวของอาคาร ทั้งนี้มุขกลางหรือมุขที่เป็นทางเข้าหลักมักเป็นการใช้มุขเน้นทางเข้าร่วมกับการยื่นแผ่นคอนกรีตค้ำทางเข้าอย่างงาน

สถาปัตยกรรมตะวันตก โดยทั่วไปแล้วอากาศแบบไทยประยุกต์ได้ประยุกต์ลักษณะขององค์ประกอบมาจากงานสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณี เช่น การใช้เสาอิงที่ประยุกต์มาจากเสาบัว การใช้ค้ำยันรับชายคา การใช้ปั้นลมคอนกรีต ประติษฐานประกอบจั่วที่ประยุกต์มาจากกรวยระกาทางหงส์ การปั้นบัวกรอบหน้าต่างซึ่งมีกรรมอาคารสองชั้นไว้ในกรอบซุ้มเดียวกัน เป็นต้น ลวดบัวและองค์ประกอบต่างๆดังกล่าวหล่อด้วยคอนกรีตที่มีลักษณะเรียบง่ายหนักแน่นปลายเสาหรือผนังเป็นแนวตรงไม่สอไม่ลุ่มและไม่ปรากฏการใช้แนวระนาบโค้งแบบตอกห้องซ่าง ลวดลายมีรายละเอียดน้อยโดยการใช้เส้นตรงในการประติษฐานลวดลายเป็นหลักแทน

รูปภาพที่ 27 อาคารกระทรวงคมนาคม
ที่มา : กระทรวงคมนาคม

รูปภาพที่ 28 โรงละครแห่งชาติ
ที่มา : <https://www.google.co.th/> โรงละครแห่งชาติ,
16 กรกฎาคม 2558

สรุปได้ว่างานสถาปัตยกรรมในแนวไทยประเพณีได้พัฒนารูปแบบต่อเนื่องจากช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งปรากฏทั้งในรูปแบบอย่างงานเครื่องไม้และงานเครื่องปูนนั้น โดยนิยมใช้คอนกรีตเสริมเหล็กที่เป็นวัสดุก่อสร้างใหม่ทดแทนวัสดุเก่าในช่วงกลางของทศวรรษที่ 2480 ก็ได้มีการเน้นรูปแบบที่สะท้อนคุณสมบัติของคอนกรีตที่มีลักษณะหนักแน่น และได้พัฒนาต่อเนื่องมาเป็นรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า "ไทยประยุกต์" ในตอนปลายของช่วงนี้²⁰

แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับยุคสมัยจากพื้นฐานของงานสถาปัตยกรรมไทยในอดีต โดยจะใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ค่อนข้างเรียบง่าย มักไม่มีการใช้ลวดลายประดับขององค์ประกอบจากสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี การออกแบบแนวสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยจะอาศัยเค้าโครงตามระเบียบแบบแผนของงานในอดีตเป็นหลักในการประยุกต์สู่รูปแบบใหม่ และยังปรากฏแนวการเสริมสร้างลักษณะไทยเชิงนามธรรม โดยไม่ใช้การลอกแบบจากงานสถาปัตยกรรมในอดีต แล้วยังดัดแปลงลักษณะไทยให้สอดคล้องกับวิทยาการการก่อสร้างสมัยใหม่

²⁰ วิมลสิทธิ์ หรยางกูรและคณะ (2536). พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

รูปภาพที่ 29 โรงละครแห่งชาติสุพรรณบุรี
ที่มา : วิมลสิทธิ์ หรยางกูรและคณะ

รูปภาพที่ 30 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง ภูเก็ต
ที่มา : วิมลสิทธิ์ หรยางกูรและคณะ

ในแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยได้เกิดการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยอีก รูปแบบหนึ่งที่สถาปนิกไทยและนักวิชาการบางส่วนได้ให้ความสนใจคือ **แนวนั้นเอกลักษณ์ไทย** ซึ่งเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยในแนวทางหนึ่งที่น่าให้ให้เกิดเอกลักษณ์ไทย ในบรรยากาศโดยรวม มีรูปแบบที่ได้ประยุกต์องค์ประกอบต่างๆ ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม โดยอาศัยเค้าโครงเป็นหลักที่นำไปสู่การสร้างสรรค์บรรยากาศรวมของสถาปัตยกรรมไทยในอดีตอย่างชัดเจน²¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²¹ วิมลสิทธิ์ หรยางกูรและคณะ (2536). พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลักโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยทำการศึกษาข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพเพื่อสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการสรุปและวิเคราะห์ผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องได้โดยสรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะตลอดจนความคิดเห็นต่างๆในการแก้ปัญหาให้ได้

ส่วนที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

ส่วนที่ 2 อาคารกรณีศึกษา

ส่วนที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ทั้งนี้รายละเอียดดังกล่าวมีผลประโยชน์ในการกำหนดขอบเขตการดำเนินงานวิจัยให้มีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษาวิจัยมากยิ่งขึ้นตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้วิจัยโดยมีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้สามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยได้เป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารหนังสืออ้างอิงวิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆซึ่งการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนี้จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์และเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มโครงการกรณีศึกษาซึ่งประเด็นที่ต้องการศึกษาดังนี้

1.1 **กระบวนการในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย** โดยศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารถึงนโยบายในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในอดีต จนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมาจุดประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับจากกระบวนการดังกล่าวนี้ซึ่งจะเป็นผลที่ทำให้เกิดปัจจัยในด้านทรัพยากรบุคคลจะส่งผลกับกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการได้ ตลอดจนปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.2 **ผลผลิตจากกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย** โดยศึกษาข้อมูลจากการสำรวจขั้นต้นจากหน่วยงานในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจำนวนผลผลิตจากกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย ที่ได้ปฏิบัติงานในการออกแบบอาคารราชการทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

- 1.3 **ข้อมูลอาคารราชการไทย** โดยศึกษาจากเอกสารหนังสือประวัติศาสตร์ถึงกระบวนการในการได้มาซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารราชการตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันโดยศึกษา ถึงความสำคัญ ของ อาคารราชการในการเป็นสถานที่ บริหารงานของชาติที่ต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นนั้นมีวิธีการและกระบวนการอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องการประกอบด้วยข้อมูลที่ทำการศึกษา

ศึกษาด้วยการสำรวจข้อมูลจริงในปัจจุบันพร้อมทั้งสัมภาษณ์เบื้องต้นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในโครงการออกแบบนั้นๆ ถึงกระบวนการในการจัดการโครงการในการทำให้เกิดอาคารราชการที่มีลักษณะไทยได้นั้น มีวิธีการและกระบวนการอย่างไรตลอดจน เพื่อให้ทราบ ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะ จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลในขั้นต่อไป โดยมีแนวทางในการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

- 2.1 ข้อมูลพื้นฐานบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบแต่ละโครงการอาคารราชการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการออกแบบนั้นๆถึงข้อมูลพื้นฐาน ของโครงการตลอดจนแนวทางในการได้มาซึ่งโครงการออกแบบและบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการรับผิดชอบและอำนาจในการตัดสินใจในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกับโครงการอาคารราชการ
- 2.2 แนวความคิดในการออกแบบอาคารราชการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการออกแบบถึงแนวความคิดในการออกแบบจนนำมา ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่เกิดขึ้นในโครงการออกแบบอาคารราชการ
- 2.3 แนวความคิดในการทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติในอาคารราชการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการออกแบบเกี่ยวกับข้อกำหนด หรือความสำคัญของโครงการในการนำมาซึ่งการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยเพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของชาติในโครงการออกแบบอาคารราชการไทย
- 2.4 การจัดการสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบโครงการอาคารราชการ โดยทำการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการออกแบบ เกี่ยวกับกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในโครงการออกแบบอาคารราชการนั้นๆ ว่ามีกระบวนการจัดการอย่างไรตลอดจนข้อดีและข้อเสียในกระบวนการจัดการ
- 2.5 ข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการอาคารราชการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการกรณีศึกษาเกี่ยวกับข้อจำกัดหรือ ปัญหาในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในโครงการออกแบบอาคารราชการ ตลอดจนข้อเสนอแนะใน

กระบวนการ การจัดการสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบอาคารราชการไทย และความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบันและแนวทางในอนาคต

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

โดยหลังจากทำการสำรวจข้อมูลอาคารกรณีศึกษา นำมาจัดลำดับข้อมูล สรุปรวมข้อมูลที่ได้จากการ ศึกษาผลจากการสัมภาษณ์เบื้องต้น และผลจากการสัมภาษณ์เบื้องต้น ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อรวบรวมประเด็น เพื่อรวบรวมประเด็นแนวความคิดและความคิดเห็น เพื่อจะทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อจัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการศึกษาในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลขั้นสุดท้าย

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบ สอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทย และผู้ที่เกี่ยวข้องถึงแนวทางของกระบวนการในการออกแบบอาคารราชการที่เหมาะสมตลอดจนแนวทางในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในกรณีศึกษาอาคารราชการ รวมไปถึงความคิดเห็นในกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา ประกอบกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาและประเมินผลข้อมูลทั้งหมดโดยการเปรียบเทียบและอ้างอิงอย่าง เป็นเหตุเป็นผลโดยอาศัยบทความและเอกสารทางวิชาการ

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลการศึกษาและการอภิปรายข้อเสนอแนะ

ทำการสรุปและเสนอแนะแนวทางกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในโครงการออกแบบอาคารราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยให้มีความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี นโยบายและมาตรการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรูปแบบการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางใน การพัฒนากระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย และการออกแบบอาคารราชการให้มีประสิทธิภาพ และเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับโครงการอื่นในอนาคตต่อไปได้

3.2 อาคารกรณีศึกษา

อาคารราชการไทยในปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ทำหน้าที่ปกครองประเทศทั้งด้านการป้องกันประเทศบริหารประเทศและกิจการต่างๆของประเทศ โดยมีทั้งอาคารสำนักงานหรือที่ทำการ อาคารทางการแพทย์ และอาคารทางการศึกษา ตามทฤษฎีที่ทำการศึกษามาในช่วงก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยทำการกำหนดเกณฑ์ในการสำรวจอาคารกรณีศึกษาเบื้องต้นเพื่อให้ตรงกับ

จุดมุ่งหมาย ในการศึกษากระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในช่วงปี พ.ศ. 2538-2557 เพื่อให้ได้อาคารกรณีศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการสำรวจเบื้องต้นดังนี้

1. เป็นอาคารราชการที่เกิดขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2538 ถึง 2557
2. เป็นอาคารราชการที่ออกแบบและก่อสร้างขึ้นใหม่
3. เป็นอาคารราชการที่มีความสำคัญของหน่วยงานของหน่วยงานนั้น
4. เป็นอาคารราชการที่สามารถแสดงถึงรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม
5. เป็นอาคารราชการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในเวลาอันจำกัด

3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ในวงการวิชาชีพ ตลอดจนมีความรู้ ในกระบวนการออกแบบอาคารราชการและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 5 กลุ่ม

1. **กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย** ประกอบด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ศิลปินแห่งชาติ และคณาจารย์ทางด้านสถาปัตยกรรมไทย ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น
2. **กลุ่มหน่วยงานของรัฐ** ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรม ทั้งของกรมศิลปากรและกรมโยธาธิการและผังเมือง
3. **กลุ่มหน่วยงานเอกชน** ประกอบด้วยศิลปินแห่งชาติที่อยู่ในองค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเคยมีผลงานออกแบบอาคารราชการที่สำคัญของชาติ
4. **กลุ่มการจัดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย** ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาผู้มีส่วนในการจัดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยทั้งในหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทยและสถาปัตยกรรมหลัก
5. **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ** ประกอบด้วยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมที่มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของรูปแบบอาคารราชการ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจงเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลในด้านทฤษฎี จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสาร รวมถึงข้อมูล ความคิดเห็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการออกแบบอาคารราชการไทยในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่มากนัก โดยส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในปัจจุบันจะ

เป็นเกี่ยวกับรูปแบบ และการพัฒนาการในอดีต ส่วนด้านการปฏิบัติงานวิชาชีพทางการ ออกแบบอาคารราชการไทยนั้น ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้นนั้น อาจจะไม่ครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษาวิจัย ทั้งหมด

ดังนั้นข้อมูลที่นำมากำหนดประเด็นคำถามต่างๆจะมาจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามใน ขั้นต้น ซึ่งเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติงานจริงและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการ สถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์เป็น 2 ช่วงเวลาดูในการสัมภาษณ์ครั้งแรกโดยในการสัมภาษณ์ครั้งแรก เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้เห็น แนวทาง ในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อ ทำการศึกษาและวิจัยต่อไป ส่วนการสัมภาษณ์ในช่วงที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ในช่วงแรก นำมาวิเคราะห์เพื่อรวบรวมประเด็นแนวความคิดความคิดเห็น และ ประเด็นปัญหาเพื่อหาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาบทสรุป และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยใน ครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ ในการศึกษา แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ซึ่งมีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์ในช่วงที่ 1

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ออกแบบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบอาคารราชการ กรณีศึกษา

- ตอนที่ 1 ประวัติและข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน และการได้มาซึ่งโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 3 แนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม
- ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย ในโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

แบบสัมภาษณ์ในช่วงที่ 2

แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทย และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- ตอนที่ 1 ประวัติและข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบอาคารราชการไทย
- ตอนที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย
- ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา
- ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษาอาคารราชการ

3.5 ปัจจัยผู้เกี่ยวข้องในการทำให้เกิดอาคารราชการ

3.5.1 องค์กรการศึกษา

คือ หน่วยงานที่ทำการผลิตสถาปนิกออกมาสู่หน่วยงานต่าง ๆ เพราะฉะนั้น องค์กรการศึกษาสถาปัตยกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากร เพื่อออกไปผลิตผลงานสถาปัตยกรรมรวมถึงอาคารราชการอีกด้วย องค์กรการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้รูปลักษณะของอาคารราชการนั้นจะนำเอาเอกลักษณ์ของบริบทของพื้นที่นั้น ๆ มาใช้ในการออกแบบเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการเป็นสถานที่บริการและปกครองดูแลประชาชนในพื้นที่บริเวณนั้น ตลอดจนการคำนึงถึงการสร้างเอกลักษณ์ของชาติให้เกิดขึ้นด้วยการใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาปรับใช้ในการออกแบบอาคารราชการให้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

องค์กรการศึกษาสถาปัตยกรรมไทย เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ผลิตผู้มีความรู้ความสามารถด้านสถาปัตยกรรมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมาองค์กรการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยได้มุ่งผลิตสถาปนิกที่มีความเข้าใจในเรื่องรูปแบบและสัดส่วนของงานสถาปัตยกรรมไทยรวมถึงเรื่องของรูปแบบฉันทลักษณ์ และกาลเทศะ ในงานสถาปัตยกรรมไทย ประกอบกับการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมสมัยใหม่เกี่ยวกับเทคโนโลยีอาคารและวัสดุ ผลที่ได้รับคือการสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยที่มีความทันสมัยด้วยเทคโนโลยีและวัสดุสมัยใหม่ และยังมี ความถูกต้องในฉันทลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนในสองแห่งได้แก่

ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาควิชาวิชานี้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมไทยอย่างถ่องแท้ มีความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในระดับสากล มุ่งเน้นอัตลักษณ์ในงานออกแบบที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม นิเวศวัฒนธรรม ความเหมาะสมด้านเทคโนโลยีการก่อสร้างอย่างสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้²²

1. มีความรอบรู้ทางวิชาการในศาสตร์ของสถาปัตยกรรมไทยอย่างลึกซึ้ง และสามารถปฏิบัติวิชาชีพด้านสถาปัตยกรรมไทยและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี เพื่อสืบทอด และดำรงไว้ซึ่งวิทยาการด้านสถาปัตยกรรมไทย
2. มีความรอบรู้ทางวิชาการและสามารถปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพอยู่ในระดับสากล รวมทั้งสามารถบูรณาการศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องได้

²² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต, [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

3. มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และตระหนักถึงจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ
4. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านทักษะทางวิชาชีพและองค์ความรู้ในด้านอื่นๆ อย่างกว้างขวางและสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลาและมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น
6. สามารถประยุกต์และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านสถาปัตยกรรมไทยได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²³

สาขาวิชานี้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2539 เพื่อผลิตบัณฑิตสาขาวิชาสถาปัตยกรรมที่มีความรู้เฉพาะทางในด้านสถาปัตยกรรมไทยโดยตรง มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติวิชาชีพ สนองความต้องการของสังคม โดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม การใช้วัสดุพื้นถิ่น การประหยัดพลังงาน และวิธีการก่อสร้างแบบสถาปัตยกรรมไทย

ในหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมไทย จะเน้นหนัก ไปทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ควบคู่ไปกับการออกแบบสถาปัตยกรรมทั่วไป เพื่อให้สามารถออกแบบงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ที่ยังคงเอกลักษณ์ไทย ในขณะเดียวกัน ก็ยังสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชาติ โดยในส่วนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนรับโดยประมาณ 7-10 คนต่อปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมไทย

3.5.1 องค์กรภาครัฐ ในส่วนขององค์กรภาครัฐนั้นเป็นทั้งหน่วยงานที่ใช้อาคารราชการเองรวมไปถึงเป็นหน่วยงานหลักที่ทำการออกแบบอาคารราชการในประเทศไทย ซึ่งในหน่วยงานราชการบางแห่งนั้นจะมีสถาปนิกเป็นของตนเองในการออกแบบ ดูแล และซ่อมบำรุงภายในหน่วยงานของตน หากแต่ในหน่วยงานนั้นๆไม่มีบุคลากรสถาปนิกเพียงพอที่จะสามารถออกแบบอาคารเองได้ จึงจะทำเรื่องมายังกรมโยธาธิการและการผังเมืองทำหน้าที่ในการออกแบบอาคารให้ ตลอดจนอาคารที่เกี่ยวข้องกับทางวัฒนธรรมหรืออาคารที่อยู่ในสังกัดของกรมศิลปากรนั้น ภายในกรมศิลปากรเองก็ยังมีกลุ่มสถาปนิกที่ทำหน้าที่ออกแบบอาคาร

²³ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หลักสูตรสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

ราชการเหล่านี้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในการจัดตั้งคณะกรรมการและทีมงานในการออกแบบอาคารราชการ

3.5.2 องค์กรภาคเอกชน เมื่อหน่วยงานราชการต้องการโครงการขนาดใหญ่หรือต้องใช้ความรู้และเทคนิคพิเศษในการออกแบบอาคารราชการ ทรัพยากรในหน่วยงานราชการไม่เพียงพอหรือไม่มีความรู้เพียงพอ จึงทำให้มีการจ้างหน่วยงานในองค์กรภาคเอกชนเข้ามาทำการออกแบบ และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมโดยส่วนใหญ่แล้วนั้นจะใช้บริการประกวดแบบในการเลือกหน่วยงานหรือทีมงานที่จะเข้ามาทำการออกแบบ

3.6 ปัจจัยกฎหมายและข้อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการออกแบบอาคารราชการ

3.6.1 กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2557

กรมโยธาและผังเมือง ภารกิจเกี่ยวกับงานด้านการผังเมืองระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบการก่อสร้างการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ดำเนินการและสนับสนุนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาเมือง พื้นที่ และชนบท ด้วยการกำหนดการกำกับดูแลนโยบาย การใช้ประโยชน์ที่ดินระบบ การตั้งถิ่นฐานและโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งการกำหนดคุณภาพ และ มาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผังเมืองเพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีเกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณชนความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดีอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่าง ยั่งยืนโดยให้อำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1 ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน กฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ และกฎหมายอื่นๆที่ เกี่ยวข้อง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2 วางและจัดทำผังเมืองประเภทอื่นๆตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมายหรือตามที่ส่วนราชการอื่นร้องขอ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองนั้น
- 3 ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการวางผัง วิจัย ติดตาม ประเมินผลและพัฒนามาตรฐานด้านการผังเมืองและโยธาธิการ รวมทั้งจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและคู่มือด้านการผังเมือง และโยธาธิการ
- 4 ดำเนินการเกี่ยวกับการวางผัง ออกแบบ ควบคุมการก่อสร้าง บูรณะเมืองหรืออาคาร และสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐ
- 5 ให้บริการและคำปรึกษาเกี่ยวกับการออกแบบ งานก่อสร้าง และงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมแก่หน่วยงานต่างๆ
- 6 ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบ การก่อสร้าง และควบคุมอาคาร ก่อสร้างอาคาร และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการบูรณะและบำรุงรักษา

- 7 ดำเนินการ ประสาน กำกับดูแล สนับสนุน และพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามผังเมือง รวมทั้งกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
- 8 ดำเนินการพัฒนาระบบและบริหารข้อมูลการผังเมืองและโยธาธิการ
- 9 การพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรกรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านการผังเมืองและโยธาธิการ
- 10 ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 23 สำนักสถาปัตยกรรม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้บริการและคำปรึกษาในการวางแผนและบริหารโครงการที่วางผังแม่บท
2. จัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อกำหนดวงเงินงบประมาณ
3. ดำเนินการและให้คำปรึกษาในการออกแบบเพื่อการก่อสร้าง การบูรณะ ซ่อมแซมและบำรุงรักษางานสถาปัตยกรรมงานภูมิสถาปัตยกรรมและ งานมณฑลศิลป์
4. กำหนดและจัดทำแบบมาตรฐาน เกณฑ์การประมาณราคา การประมาณราคา และมาตรฐานงานด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และมณฑลศิลป์
5. วิจัยพัฒนาและเผยแพร่ผลงานสถาปัตยกรรมงานภูมิสถาปัตยกรรมและงานมณฑลศิลป์
6. ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และกำกับดูแลโครงการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และงานมณฑลศิลป์
7. ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบแบบและราคางานสถาปัตยกรรม งานภูมิสถาปัตยกรรม และงานมณฑลศิลป์
8. ปฏิบัติงานร่วมกับสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3.6.2 กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2554

ให้กรมศิลปากร มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์บำรุงรักษา ฟื้นฟูส่งเสริมสร้างสรรค์ส่งเสริมสร้างสรรค์ เผยแพร่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา สืบทอดศิลปะและทรัพย์สินมรดก ทางศิลปะวัฒนธรรมของชาติเพื่อธำรงคุณค่า และเอกลักษณ์ของความ

เป็นชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย และความมั่นคงของชาติ โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้²⁴

1. ดำเนิน การศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย หลักฐานทางโบราณคดี เพื่อพัฒนางานทางโบราณคดี และงานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
2. ดำเนินการอนุรักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน รวมทั้งการควบคุมงานบูรณปฏิสังขรณ์
3. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัยโบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อการอนุรักษ์ ซ่อมแซม การจัดทำแผน และเป็นศูนย์ปฏิบัติการอนุรักษ์โบราณสถาน
4. สำรวจ ชุดค้น ขึ้นทะเบียน ควบคุม ดูแลรักษา และอนุรักษ์ รวมทั้งปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ควบคุม ดูแล รักษา และอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
6. สนับสนุน ให้คำปรึกษาแนะนำ ดำเนินการหรือร่วมดำเนินงานทางด้านโบราณคดี และด้านอนุรักษ์โบราณสถานและ ศิลปกรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งการ ดำเนินงานด้านเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม
7. ให้ความเห็นและข้อวินิจฉัย เพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านมรดกทางวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก
8. กำหนดหลักเกณฑ์ ควบคุม และพัฒนามาตรฐานงานด้านโบราณคดีด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปกรรมสำหรับส่วนราชการของกรม
9. จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลองค์ความรู้ด้านโบราณคดี การอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปกรรม รวมทั้งให้บริการข้อมูลเพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย อนุรักษ์ และการบริหารจัดการมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ
10. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

3.6.3 หลักเกณฑ์การออกแบบ และหรือ ควบคุมงานก่อสร้าง อาคารของส่วนราชการ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การออกแบบและหรือควบคุมงานก่อสร้าง ของส่วนราชการไว้เมื่อปี พ.ศ.2536 ตามหนังสือที่ นร 0205/ว 44 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2536 ดังนี้

การออกแบบก่อสร้างอาคาร

1. เมื่อ พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประกาศใช้แล้ว ให้ส่วนราชการที่ยังไม่ได้ดำเนินการออกแบบก่อสร้าง รีบดำเนินการออกแบบ หากส่วนราชการนั้น

²⁴ กฎกระทรวง,แบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ.2554.ราชกิจจานุเบกษา เล่ม128 ตอนที่ 38 ก วันที่ 20 พฤษภาคม 2554

ไม่มีหน่วยงานออกแบบก่อสร้าง หรือมีแต่ไม่สามารถดำเนินการออกแบบก่อสร้างได้ ให้มีหนังสือขอความร่วมมือกรมโยธาธิการ กรมศิลปากร และส่วนราชการอื่นที่มีหน่วยงานออกแบบก่อสร้าง อย่างน้อยอีกหนึ่งแห่ง อย่างช้าภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ พ.ร.บ.รายจ่ายประจำปีมีผลใช้บังคับ โดยจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับชนิด ประเภท ขนาด วงเงินค่าก่อสร้างโดยประมาณ และระยะเวลาของการออกแบบให้เหมาะสมกับลักษณะของงานก่อสร้างตามหลักเกณฑ์ที่กรมโยธาธิการกำหนด

2. ให้ส่วนราชการที่ได้รับการติดต่อแจ้งตอบเป็นหนังสือภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องว่าจะรับออกแบบหรือไม่
3. เมื่อส่วนราชการเจ้าของงบประมาณได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากส่วนราชการที่ได้รับการร้องขอให้ออกแบบก่อสร้างว่าสามารถออกแบบได้แล้ว ให้แจ้งตอบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง
4. กรณีที่ได้รับแจ้งจากส่วนราชการที่ขอความร่วมมือว่าไม่สามารถดำเนินการให้ได้ หรือไม่ได้แจ้งเป็นหนังสือภายในกำหนดเวลาตามข้อ 1.2 ให้ทวงถามทันทีและเมื่อพ้นกำหนดเวลา 15 วัน นับจากวันที่ทวงถาม และยังไม่ได้รับคำตอบ ให้ส่วนราชการเจ้าของงบประมาณจ้างเอกชนออกแบบก่อสร้าง โดยขอทำความเข้าใจความตกลงด้านการเงินกับสำนักงบประมาณต่อไป

ในการจ้างเอกชนออกแบบก่อสร้างอาคาร ส่วนราชการเจ้าของงบประมาณอาจจะขอความร่วมมือให้กรมโยธาธิการเป็นผู้ดำเนินการว่าจ้างแทนก็ได้

3.7 ปัจจัยกฎหมายและข้อกำหนดในการออกแบบอาคารราชการ

จากการศึกษากฎหมายที่มีผลบังคับใช้กับอาคารราชการพบว่าในปัจจุบันนั้นถึงแม้ว่าในการออกแบบอาคารราชการนั้นจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความหมายที่มีลักษณะเฉพาะต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงขั้นตอนในการปฏิบัติต่างๆรวมถึงข้อกำหนดในการออกแบบอาคารราชการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและความเป็นธรรมในเรื่องของงบประมาณการก่อสร้าง ดังนี้

3.7.1 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522

เนื้อหากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมวดที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 7 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเกี่ยวกับอาคาร ดังต่อไปนี้

- (1) อาคารของกระทรวง ทบวง กรม ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (2) อาคารของทางราชการส่วนท้องถิ่น ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (3) อาคารขององค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ที่ใช้ในกิจการขององค์การหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (5) อาคารที่ทำการขององค์การระหว่างประเทศ หรืออาคารที่ทำการของหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ
- (6) อาคารที่ทำการสถานทูตหรือสถานกงสุลต่างประเทศ
- (8) อาคารที่กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ จัดให้มี หรือพัฒนาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้ ต้องมิใช่การยกเว้นหรือผ่อนผันเงื่อนไขเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารหรือความปลอดภัยของผู้ซึ่งอยู่อาศัยหรือใช้อาคาร

3.7.2 กฎกระทรวงว่าด้วยการยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร พ.ศ. 2550

ข้อ 2 ให้อาคารดังต่อไปนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34

- (1) อาคารของกระทรวง ทบวง กรม ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (2) อาคารของราชการส่วนท้องถิ่น ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (3) อาคารขององค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ที่ใช้ในกิจการขององค์การหรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์
- (5) อาคารที่ทำการขององค์การระหว่างประเทศ หรืออาคารที่ทำการของหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ
- (6) อาคารที่ทำการสถานทูตหรือสถานกงสุลต่างประเทศ

ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารตามวรรคหนึ่ง ต้องส่งแผนผังบริเวณ แบบแปลน และรายการประกอบแบบแปลน ที่ถูกต้องและเป็นไปตามกฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จำนวนสองชุด ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น ก่อนทำการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ความในวรรคสองมิให้ใช้บังคับแก่อาคารดังต่อไปนี้

- (1) อาคารตามวรรคหนึ่ง (1) และ (5) ที่คณะรัฐมนตรีอนุญาตในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษโดยจะกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยก็ได้
- (2) อาคารตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวกับความมั่นคงในทางราชการทหารหรือตำรวจ

ข้อ 3 เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้รับแผนผังบริเวณ แบบแปลน และรายการประกอบแบบแปลนตามข้อ 2 วรรคสอง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจพิจารณา แผนผังบริเวณ แบบแปลนและรายการประกอบแบบแปลน เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาแนวอาคารตามถนนให้เป็นระเบียบ ระดับชั้นล่างของอาคาร ลักษณะสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับทาง ถนน หรือที่สาธารณะ ที่ว่างอื่น ๆ หรืออาคารต่างเจ้าของหรือผู้ครอบครอง และบริเวณที่ต้องห้ามกระทำการสำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภท และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหนังสือแจ้งให้ผู้ดำเนินการทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแผนผังบริเวณ แบบแปลน และรายการประกอบแบบแปลน

ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่า แผนผังบริเวณ แบบแปลน หรือรายการประกอบแบบแปลนไม่ถูกต้องตามกฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้ผู้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแผนผังบริเวณ แบบแปลน หรือรายการประกอบแบบแปลนตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเสนอแนะโดยไม่ชักช้า

3.7.3 มาตรฐานอาคารประเภทที่ทำการของราชการ พ.ศ. 2521

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2521

โดยหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร 0203/ว 120 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2521

วัตถุประสงค์ เพื่อให้อาคารที่ทำการของทางราชการอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และมีราคาค่าก่อสร้างต่อเนื้อที่ใช้สอยของอาคารแต่ละชั้นเฉลี่ยตารางเมตรละไม่เกินจำนวนเงินที่สำนักงานประมาณกำหนด ทั้งในกรณีที่มีการตอกเสาเข็ม และไม่มีการตอกเสาเข็ม จึงได้กำหนดข้อแนะนำและแนวปฏิบัติในการออกแบบ และกำหนดรายการก่อสร้างไว้ดังนี้

1. การออกแบบ

ให้พยายามใช้ระบบประสานทางพิภด (MODULAR COORDINATION) ตามมาตรฐานของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

2. ลักษณะอาคาร

2.1 เพื่อประโยชน์ในการคำนวณเนื้อที่ทั้งหมดของอาคาร ให้กำหนดเนื้อที่ใช้สอยของอาคารแต่ละส่วนโดยเฉลี่ยตามเกณฑ์การจัดผังสำนักงาน (OFFICE LAY - OUT) ดังนี้

2.1.1 เนื้อที่ทำงานของรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และปลัดทบวง (รวมห้องน้ำ - ส้วม) 40 ตารางเมตร/คน

2.1.2 เนื้อที่ทำงานของรองปลัดกระทรวง รองปลัดทบวง อธิบดีและรองอธิบดี (รวมห้องน้ำ - ส้วม) 30 ตารางเมตร/คน

2.1.3 เนื้อที่ทำงานของผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง 16 ตารางเมตร/คน

2.1.4 เนื้อที่ทำงานของตำแหน่งอื่น ๆ ที่ไม่ต่ำกว่าข้าราชการระดับ 6 12 ตารางเมตร/คน

2.1.5 เนื้อที่ทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ข้าราชการและพนักงาน 4.5 ตารางเมตร/คน เนื้อที่ทำงานของผู้ปฏิบัติวิชาชีพ 6 ตารางเมตร/คน

2.1.6 เนื้อที่ห้องประชุมตามจำนวนผู้เข้าประชุม 2 ตารางเมตร/คน

2.1.7 เนื้อที่พักรอ 1 ตารางเมตร/คน

2.1.8 เนื้อที่ห้องน้ำ - ส้วม 0.5 ตารางเมตร/คน โดยมีโถส้วม 1 โถ ที่ปัสสาวะ 1 ที่ อ่างล้างมือ 1 อ่าง ต่อจำนวน 25 คน

2.1.9 เนื้อที่สำหรับเก็บพัสดุหรือเพื่อการอื่นให้พิจารณาตามความจำเป็นของแต่ละหน่วยงาน เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องรับแขก ฯลฯ

2.1.10 เนื้อที่ส่วนบริการได้แก่ทางเดินเชื่อม ห้องโถงและบันได มีเนื้อที่ประมาณ 1/3 ของเนื้อที่ตามเกณฑ์ข้างบนทั้งหมดรวมกัน

2.1.11 อาคารสูงตั้งแต่ 4 ชั้น ขึ้นไป ต้องมีบันไดหนีไฟ

หมายเหตุ ที่จอดรถให้คำนึงถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ หากมีความจำเป็นต้องทำที่จอดรถยนต์ไว้ในอาคาร ต้องทำความตกลงกับสำนักงานงบประมาณก่อนเป็น กรณีพิเศษ

- 2.2 โครงสร้างพื้นและบันไดเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือวัสดุทนไฟ โดยออกแบบในหลักประหยัด พื้นชั้นล่างเป็นพื้นที่มีคานรองรับ ในกรณีที่ต้องตอกเสาเข็มให้ใช้เสาเข็ม คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือคอนกรีตอัดแรง
- 2.3 โครงหลังคา เป็นไม้หรือเหล็ก หรือคอนกรีตเสริมเหล็ก ตามความเหมาะสม และประหยัด
- 2.4 ความกว้างระหว่างช่วงเสาด้านความยาวของอาคารไม่เกิน 4.20 เมตร ความกว้างระหว่างช่วงเสาด้านความกว้างของอาคารไม่ควรเกิน 8.40 เมตร
- 2.5 ความสูงของอาคารจากพื้นถึงพื้น
 - 2.5.1 ชั้นล่าง ไม่ควรสูงเกิน 4.00 เมตร
 - 2.5.2 ชั้นอื่น ไม่ควรสูงเกิน 3.60 เมตร
- 2.6 ฝ้าเพดานให้มีเท่าที่จำเป็น เช่น ชั้นหลังคา ห้องน้ำ - ส้วม และห้องประชุม
- 2.7 ทางเดิน ติดต่อทั่วไป ไม่ควรกว้างเกิน 2.70 เมตร ยกเว้นช่องทางออกฉุกเฉิน อาจกว้างได้กว่านี้
- 2.8 ชายคาและกันสาดไม่ควรยื่นเกิน 2.10 เมตร
- 2.9 แผงกันแดด ให้มีได้เท่าที่จำเป็น และอย่างประหยัด

3. วัสดุก่อสร้าง

ที่ระบุไว้ในข้อนี้ทั้งหมด ถ้าไม่ได้ระบุแหล่งที่ผลิตไว้ ก็ให้ใช้ที่ผลิตใน ประเทศ

- 3.1 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก
 - 3.1.1 งานปูนซีเมนต์ใช้ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 - 3.1.2 ทราย หิน หรือกรวด (มวลรวม) ให้พยายามใช้ของที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือ บริเวณใกล้เคียง แต่ต้องมีคุณภาพถูกต้องตามหลักวิชาช่าง
 - 3.1.3 เหล็กเสริม ต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- 3.2 โครงสร้างไม้ ใช้ไม้เนื้อแข็ง หรือไม้เอบน้ายา ที่มีความแข็งแรงเทียบเท่ากัน
- 3.3 โครงสร้างเหล็ก ใช้เหล็กที่มีคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- 3.4 โครงหลังคาและวัสดุฉนวน
 - 3.4.1 โครงหลังคาไม้ ใช้ไม้เนื้อแข็งหรือไม้เอบน้ายาที่มีความแข็งแรงเทียบเท่ากัน
 - 3.4.2 โครงหลังคาเหล็ก ใช้เหล็กที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 - 3.4.3 โครงหลังคาคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้คอนกรีตเช่นเดียวกันกับข้อ 3.1

3.4.4 วัสดุผนัง ใช้กระเบื้องใยหินแผ่นลอนที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

3.5 พื้น บันได และวัสดุผิว

3.5.1 พื้นคอนกรีตเสริมเหล็กใช้เช่นเดียวกับ ข้อ 3.1 หรือระบบพื้น
สำเร็จรูปที่มีความมั่นคงแข็งแรงได้ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

3.5.2 ผิวพื้นของอาคารทั่วไป และบันได ใช้หินเกล็ดขัดมัน ขนาดเม็ดหิน
เกล็ดไม่โตกว่าเบอร์ 3 เป็นชนิดขัดกับที่ หรือปูด้วยแผ่นกระเบื้องหิน
เกล็ดขัดมันสำเร็จรูป หรือปูด้วยกระเบื้องยางหนาไม่น้อยกว่า 2
มิลลิเมตร ผิวพื้นของห้องน้ำห้องส้วม ปูด้วยกระเบื้องโมเสก หรือ
กระเบื้องเซรามิคชนิดราคาประหยัด

3.6 ผนัง

3.6.1 ผนังภายนอกก่อด้วยอิฐดินเผาแท่งตัน หรืออิฐดินเผาโปร่ง หรือ
คอนกรีตบล็อก โดยก่อแล้วฉาบผิวเรียบ หรือก่อแต่งแนวไม่ฉาบปูน
หรือฉาบดินล้าง หรือฉาบทรายล้าง ผนังภายนอกด้านสกัดควรใช้
คอนกรีตเสริมเหล็ก

3.6.2 ผนังภายใน ใช้วัสดุตามความเหมาะสมและประหยัด

3.6.3 ผนังห้องน้ำห้องส้วม ก่อด้วยวัสดุเช่นเดียวกันกับผนังภายนอก ผิว
ด้านใน ด้วยกระเบื้องเคลือบขาวสูงไม่เกิน 2 เมตร หรือวัสดุอื่นที่มี
ราคาและคุณภาพใกล้เคียงกัน

3.7 ฝ้าเพดานและเพดาน

3.7.1 ฝ้าเพดานใช้วัสดุที่ประหยัดและเหมาะสม ถ้าใช้คร่าวเป็นไม้ให้ใช้ไม้
เนื้อแข็ง หรือไม้อาบน้ำยา

3.7.2 เพดานทั่วไป เป็นผิวฉาบปูน แต่ถ้าเป็นคอนกรีตจะฉาบปูนหรือ
คอนกรีตเปลือยก็ได้

3.8 ประตูและวงกบ

3.8.1 บานประตูโดยทั่วไปเป็นบานกระจกกรอบไม้สักหรือเหล็ก หรือ
อลูมิเนียม บานไม้สักหรือบานไม้อัดสำเร็จรูปตามมาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม

3.8.2 วงกบ โดยทั่วไปเป็นไม้เนื้อแข็งหรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม

3.8.3 อุปกรณ์ บานพับ ใช้บานพับเหล็กตามมาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือบานพับทองเหลือง ตามขนาดที่
สอดคล้องกับขนาดและน้ำหนักของบานประตูที่ใช้กลอนโลหะ
เคลือบสี หรือชุบโครเมียม หรือกลอน อลูมิเนียมอัลลอย หรือกลอน
ทองเหลือง มือจับ ใช้มือจับโลหะเคลือบสี หรือชุบโครเมียม หรือ มือ
จับอลูมิเนียมอัลลอย หรือมือจับทองเหลือง ที่ยึดประตู ใช้ที่ยึด
ประตูชนิดขอรับ ขอสับ เป็นโลหะเคลือบสีหรือ ชุบโครเมียม หรือ

เป็นทองเหลือง หรือชนิดลูกปืนสปริง กุญแจ ใช้กุญแจลูกบิดที่เหมาะสมในแต่ละประเภทการใช้งาน ตามมาตรฐานกุญแจลูกบิดของ ญี่ปุ่นหรือยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา

3.8.4 อุปกรณ์อื่น ๆ ให้มีได้เท่าที่จำเป็น

3.9 หน้าต่างและวงกบ

3.9.1 บานหน้าต่างโดยทั่วไปเป็นบานกระจกกรอบไม้สัก หรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม หรือบานไม้สักกรอบไม้สัก

3.9.2 วงกบโดยทั่วไป เป็นไม้เนื้อแข็ง หรือเหล็ก หรืออลูมิเนียม

3.9.3 อุปกรณ์ บานพับ ใช้บานพับเหล็กอบสังกะสีชนิดปรับมุมได้ ตามขนาดที่สอดคล้องกับ ขนาด และน้ำหนักของ บานหน้าต่าง กลอนใช้เช่นเดียวกับอุปกรณ์ประตู มือจับใช้เช่นเดียวกับอุปกรณ์ประตูสำหรับหน้าต่างกรอบเหล็ก หรืออลูมิเนียมใช้อุปกรณ์ของหน้าต่างกระจกกรอบเหล็กหรืออลูมิเนียมครบชุด

3.10 เครื่องสุขภัณฑ์ชนิดเคลื่อนขา ราคาประหยัดแบบที่เหมาะสมและตามความจำเป็น

3.10.1 โถส้วมชนิดชักโครก แบบนั่งห้อยเท้า หรือแบบนั่งยอง

3.10.2 อ่างล้างมือพร้อมหิ้งและกระจกเงาชนิดติดตายกับผนัง

3.10.3 ที่ปัสสาวะชาย ชนิดแขวนติดผนัง

3.10.4 อุปกรณ์ประกอบห้องน้ำห้องส้วม ให้มีตามความจำเป็นอุปกรณ์ประกอบเครื่องสุขภัณฑ์ ควร พิจารณาเลือกใช้ของที่ผลิตในประเทศก่อน

3.11 ท่อประปา ท่อน้ำทิ้ง ท่อระบายอากาศ และท่อน้ำโสโครก

3.11.1 ท่อประปา ใช้ท่อเหล็กอบสังกะสี หรือท่อ พี.วี.ซี. แข็ง

3.11.2 ท่อน้ำทิ้ง และท่อระบายอากาศ ใช้ท่อเหล็กอบสังกะสี หรือท่อ พี.วี.ซี. แข็ง

3.11.3 ท่อน้ำโสโครก ใช้ท่อเหล็กหล่อชนิดเคลือบยางมะตอย หรือท่อ พี.วี.ซี. แข็ง ส่วนท่อน้ำโสโครกที่วางติดดิน หรือฝังดิน จะใช้ท่อ ซีเมนต์ใยหินหรือท่อดินเผาในท้องตลาดก็ได้ สำหรับท่อเหล็ก อบสังกะสีท่อ พี.วี.ซี. แข็ง และท่อเหล็กหล่อชนิดเคลือบยางมะตอย

3.12 อุปกรณ์การไฟฟ้า

3.12.1 การเดินสายไฟฟ้าทั่วไป ให้เดินลอยสามารถเห็นได้

3.12.2 สายไฟฟ้าและอุปกรณ์การเดินสาย ใช้ชนิดที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

3.12.3 ดวงโคมและอุปกรณ์ใช้ชนิดที่มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

- 3.13 วัสดุเพื่อใช้ในการทาและพ่น ได้แก่
- 3.13.1 สีรองพื้น
 - 3.13.2 สีย้อม
 - 3.13.3 นํ้ายารักษาเนื้อไม้ หรือเคลือบผิวอิฐและคอนกรีต
 - 3.13.4 สีประเภทนํ้ามันที่มีนํ้ามันละหุ่ง หรือลินสีด หรือนํ้ามันสนเป็นส่วนผสมหลัก
 - 3.13.5 นํ้ามันวานิช แลคเกอร์ เซลแล็ก และอีพอกซี
 - 3.13.6 สีนํ้ามัน
 - 3.13.7 สีนํ้าพลาสติก
 - 3.13.8 สีซีเมนต์หรือสีนํ้าปูน
 - 3.13.9 สีทาโลหะการใช้วัสดุแต่ละชนิดให้เลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมตามลักษณะและชนิดของวัสดุผิวพื้นนั้น โดยคำนึงถึงการประหยัดความเหมาะสมและความจำเป็น
- 3.14 ถ้าได้มีการกำหนดราคามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของวัสดุใดในภายหลังอีกก็ได้ถือปฏิบัติ ว่าวัสดุที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

4. ส่วนประกอบอื่นของอาคาร

- 4.1 บ่อเกรอะ - บ่อซึม และทางระบายน้ำชั้นพื้นดิน ให้มีขนาด จำนวนและลักษณะถูกต้องตามหลักวิศวกรรมสุขาภิบาล
- 4.2 ทางเท้าให้มีตามความเหมาะสมและความจำเป็น
- 4.3 รางรับน้ำฝน ให้มีตามความเหมาะสมและความจำเป็น

5. เงื่อนไขอื่น ๆ

5.1 สำหรับอาคารที่ทำการที่มีความจำเป็นต้องออกแบบและกำหนดรายการก่อสร้างไว้เป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ ต้องทำความเข้าใจกับสำนักงบประมาณเพื่อดำเนินการเป็นพิเศษจากที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขข้างต้น

5.1.1 อาคารทรงไทย

- 5.1.2 อาคารหลังคาตาดฟ้าเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือวัสดุสำเร็จรูป
- 5.1.3 อาคารที่ต้องรับน้ำหนักจรมากเป็นพิเศษเกินกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
- 5.1.4 อาคารที่ต้องออกแบบก่อสร้างให้มั่นคงแข็งแรงและทนทานเป็นพิเศษตามสภาพพื้นที่
- 5.1.5 อาคารที่ชั้นล่างเปิดโล่งและเป็นพื้นคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีคานรองรับให้คิดราคาเฉพาะส่วนที่เปิดโล่งตามที่สำนักงบประมาณกำหนด

5.1.6 ลิฟท์ ระบบปรับอากาศ ครุภัณฑ์ การปรับปรุงพื้นที่ และระบบไฟฟ้า ประปานครออาคาร

- 5.2 ในการขอตั้งงบประมาณ ขนาดของอาคารให้คำนวณเนื้อที่ตามหลักเกณฑ์การจัดเนื้อที่สำนักงานตามข้อ 2.1 เรื่องลักษณะอาคารและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่จะใช้อาคารนั้น ในอนาคตประมาณ 5 ปี เมื่อได้จำนวนเนื้อที่ของอาคารแล้วให้คูณด้วยราคาต่อตารางเมตรตามที่กำหนดให้ ส่วนการจัดห้องทำงานให้เป็นไปตามความจำเป็นของลักษณะงาน
- 5.3 วิธีคิดเนื้อที่รวมของอาคารให้คำนวณจากความกว้างและความยาวของอาคารโดยถือศูนย์กลางของโครงสร้างเป็นหลัก
- 5.4 เมื่อได้ออกแบบรายละเอียดเรียบร้อยแล้ว ให้ถอดแบบคำนวณราคากลางเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินการจ้างเหมาก่อสร้างต่อไปราคากลางดังกล่าวเมื่อนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อตารางเมตรแล้วจะต้องไม่เกินราคาเฉลี่ยต่อตารางเมตรที่กำหนดไว้ด้วย
- 5.5 ถ้าจะออกแบบและกำหนดรายการก่อสร้างที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น ก็จะต้องเป็นอาคารที่มีราคาต่อตารางเมตรไม่เกินราคาเฉลี่ยต่อตารางเมตร ที่กำหนดไว้โดยมีเนื้อที่ใช้ประโยชน์เท่ากัน

(ให้ใช้มาตรฐานอาคารฯ นี้ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2521)

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารราชการพบว่าเงื่อนไขในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยนั้นไม่ได้ถูกกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน กล่าวโดยสรุปได้ว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบอาคารราชการตามกฎหมายคือ กรมโยธาธิการและผังเมืองซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน่วยงานปฏิบัติงานทางด้านสถาปัตยกรรม กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานหรือดำเนินการในการออกแบบอาคารของหน่วยงานของรัฐไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนให้การสนับสนุนในด้านต่างๆที่อยู่ในขอบเขตและหน้าที่ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ในส่วนของกรมศิลปากรนั้นมีหน้าที่ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของความเป็นชาติซึ่งกรมศิลปากรเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน่วยงานปฏิบัติงานทางด้านสถาปัตยกรรมอยู่ด้วยซึ่งคอยดูแลในส่วนของการอนุรักษ์ฟื้นฟูเป็นหลัก ถึงสังเกตได้ว่ากฎหมายในการกำหนดบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านสถาปัตยกรรมที่จะส่งผลให้เกิดอาคารราชการไทยที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นชาตินั้นไม่ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจน อาจจะเป็นหน้าที่ในการคำนึงถึงของสถาปนิกและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยให้เกิดขึ้นในอาคารราชการได้โดยที่หากมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรและความสามารถเฉพาะทางของหน่วยงานราชการของรัฐที่ทำการออกแบบอาคารราชการนั้น กฎหมายได้อำนาจการในการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในการออกแบบอาคารราชการไว้ด้วยเช่นกัน

ซึ่งในส่วนของหน่วยงานเอกชนที่ได้รับการจัดจ้างให้ออกแบบอาคารราชการนั้น ในปัจจุบันได้มีกฎหมายที่กำหนดไว้ให้เกิดกระบวนการในการตรวจสอบของกรมโยธาธิการและผังเมืองและกรมศิลปากรในการดูแลตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในข้างต้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่จะสามารถทำให้เกิดกระบวนการในการออกแบบอาคารราชการให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติได้

ในส่วนของข้อกำหนดต่างๆในการออกแบบอาคารราชการนั้นได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานในการออกแบบให้เกิดความเป็นธรรมในการกำหนดงบประมาณเป็นหลัก ซึ่งจากการศึกษาในส่วนของข้อกำหนดให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในส่วนของที่จะต้องดำเนินการเป็นพิเศษ อาจเกิดขึ้นเพราะต้องใช้งบประมาณที่สูงขึ้นในส่วนของอาคารสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งการดำเนินการจะต้องกำหนดข้อตกลงเป็นพิเศษที่แสดงถึงความสำคัญของหน่วยงานที่จะทำการสร้างเอกลักษณ์ของชาติให้เกิดขึ้นในอาคารราชการของหน่วยงานนั้นๆ

จากการศึกษาปัจจัยทางกฎหมายที่จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการให้เกิดขึ้นได้นั้น ยังไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะ แล้วยังไม่มีการกำหนดหรือข้อกำหนดใดในการส่งเสริมให้เกิดการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยขึ้นในอาคารราชการ

บทที่ 4

เกณฑ์การดำเนินงานวิจัยและกรณีศึกษา

4.1 เกณฑ์ในการได้มาซึ่งกรณีศึกษา

อาคารราชการในประเทศไทยนั้นมีเป็นจำนวนมาก จากความต้องการการใช้งานอาคารที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆ อันหลากหลายการที่จะทำการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องกำหนดสถาปัตยกรรมกรณีศึกษาโดยมีเกณฑ์ในการได้มาซึ่งกรณีศึกษา ดังนี้

4.1.1 ศึกษาอาคารราชการที่ออกแบบหรือสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2538-2557

เนื่องจากการศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นในการศึกษาบุคคลากรที่เป็นผลผลิตของการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ว่าได้มีส่วนร่วมในการส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการอย่างไร จึงจำกัดขอบเขตการศึกษาของโครงการอาคารราชการที่ได้ออกแบบหรือสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2538-2557

4.1.2 เป็นอาคารราชการที่ออกแบบและก่อสร้างขึ้นใหม่

เนื่องจากหน่วยงานราชการในประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้ต้องการพื้นที่สำหรับรองรับการทำงานของข้าราชการและบุคคลากร ทำให้บางหน่วยงานจำเป็นต้องทำการปรับปรุงอาคารเก่าหรือเช่าพื้นที่ของอาคารสาธารณะเพื่อเป็นที่ทำการ จึงทำให้สถาปัตยกรรมอาคารราชการบางส่วนไม่ได้สอดคล้องกับแนวความคิดที่แสดงความเป็นตัวตนของหน่วยงานราชการนั้นๆ ได้อย่างเต็มที่ จึงมีการกำหนดกรณีศึกษาสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้ศึกษาเฉพาะอาคารราชการที่ออกแบบหรือก่อสร้างขึ้นใหม่ มีการแสดงแนวความคิดถึงการเป็นหน่วยงานราชการของชาติที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของหน่วยงานราชการนั้นๆ อย่างแท้จริง

4.1.3 เป็นอาคารราชการที่มีความสำคัญของหน่วยงานนั้น

เนื่องจากในหน่วยงานราชการมีอาคารหลายประเภทแตกต่างกันไปตามความสำคัญและรูปแบบในการบริหารของหน่วยงานนั้นๆ ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาให้เป็นอาคารที่มีความสำคัญของหน่วยงานนั้นๆ โดยที่เป็นอาคารในการใช้ปฏิบัติงาน หรือเป็นอาคารที่ใช้ในการประชุมสัมมนาที่มีความสำคัญ เพื่อให้

ได้ผลวิจัยที่มีความสมบูรณ์ เป็นกรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานราชการนั้นๆ อย่างแท้จริง

4.1.4 เป็นอาคารราชการที่มีบทบาทแสดงถึงรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากหน่วยงานราชการมีหลายหน่วยงานเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาอาคารที่มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมและสังคม เป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทนในการแสดงออกถึงความเป็นชาติได้อย่างชัดเจน ซึ่งหน่วยงานราชการในประเภทนี้จะมีการนำเอา รูปแบบองค์ประกอบหรือแนวความคิดทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ มาปรับใช้เพื่อเป็นตัวแทนในการแสดงออกถึงรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติ ให้ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจน

4.1.5 เป็นอาคารราชการที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ในเวลาอันจำกัด

เนื่องด้วยในงานวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลของอาคารราชการในบางหน่วยงานมีข้อจำกัดในการให้ข้อมูล ตลอดจนข้อจำกัดของระยะเวลาในการดำเนินการขอข้อมูล จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความจำเป็นในการเลือกกรณีศึกษาที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เป็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลกรณีศึกษาที่ครบถ้วน และสามารถนำไปสู่กระบวนการวิจัยในขั้นต่อไปได้

4.2 การสำรวจอาคารเบื้องต้น

เพื่อให้กรณีศึกษาสามารถครอบคลุมหน่วยงานที่ทำการออกแบบอาคารราชการทั้งหมด และเพื่อให้ได้มาซึ่งกรณีศึกษาที่สามารถนำมาศึกษาถึงกระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในแต่ละโครงการ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลขั้นต้นโดยการจัดทำแบบสำรวจ จากสถาปนิกในหน่วยงานของรัฐที่มีกลุ่มงานในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยประกอบด้วย

1. สถาปนิกกลุ่มงานสถาปัตยกรรมไทยและสถาปนิกอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับงานสถาปัตยกรรมไทย ในกรมโยธาธิการและผังเมือง จำนวน 15 ชุด
2. สถาปนิกกลุ่มงานสถาปัตยกรรม สำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร จำนวน 24 ชุด

ประกอบกับการเลือกอาคารที่มีลักษณะไทยที่ออกแบบโดยเอกชนและสถาบันการศึกษาที่ได้รับการเผยแพร่เกี่ยวกับแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยอีก 10 โครงการ เพื่อนำมาคัดเลือกด้วยเกณฑ์ที่กำหนดในขั้นต้นต่อไป

4.3 อาคารกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างอาคารราชการตามที่เกณฑ์กำหนดในขั้นต้นโดยเรียงลำดับตามช่วงเวลาทำการออกแบบตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-2557 ได้ทั้งหมดดังนี้

อาคารกรณีศึกษา	ช่วงปี	ผู้ให้ข้อมูล
1 แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล	2538	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
2 แบบมาตรฐาน หอประชุม	2539	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
3 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ	2540	คุณนิตติ สถาปิตานนท์
4 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี	2543	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
5 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ	2545	อ.เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี
6 อาคารดุริยางค์ไทย ศาลาया	2545	คุณประจวบ เทพศิริสุนทร
7 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง	2546	คุณสุรยุทธ วิริยะดำรง
8 อาคารกระทรวงวัฒนธรรม	2547	คุณนิตติ สถาปิตานนท์
9 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ	2548	คุณณรงค์ศักดิ์ ศรีคำภา
10 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม	2549	อ.เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี
11 อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด	2550	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
12 อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์	2551	คุณพงศ์พิพัฒน์ ศรีวราลักษณ์
13 อาคารรัฐสภา	2552	คุณธีรพล นิยม
14 อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด	2552	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
15 อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี	2553	คุณนิตติมา คุดตะเสิศ
16 อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร	2557	คุณนิตติ สถาปิตานนท์
17 อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ	2557	คุณนิตติ สถาปิตานนท์
18 อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง	2557	คุณธนารัตน์ สอดทรัพย์
19 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม	2557	คุณปวิวัติ ทุ้ยอ้น
20 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล	2557	คุณณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง

4.4 กระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการในการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบถึงการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารกรณีศึกษาในแต่ละกรณี โดยในขั้นตอนนี้จะมีแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ประวัติและข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน และการได้มาซึ่งโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 3 แนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม
- ตอนที่ 4 กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย ในโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและปัญหาที่เกิดขึ้นในโครงการออกแบบ
- ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

4.4.1 แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2538

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เจ้าของโครงการ : กระทรวงมหาดไทย

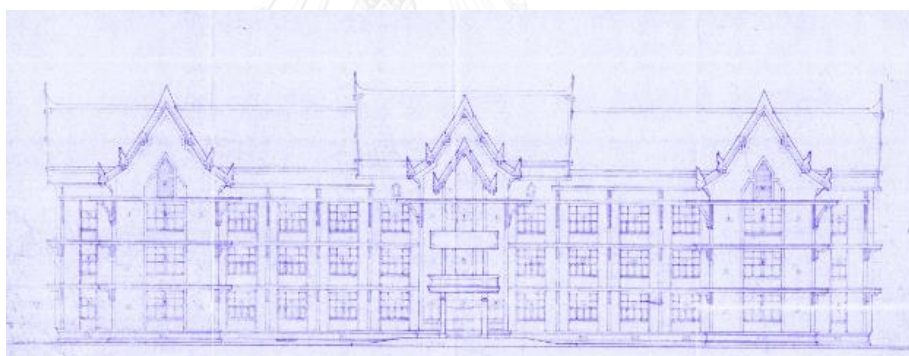
การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการฯ

ขนาดของโครงการ : 2,565 ตารางเมตร

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : เป็นอาคารสำคัญระดับจังหวัด ออกแบบเพื่อให้เป็นแบบมาตรฐานสำหรับสำนักงานเทศบาล โดยปรับเปลี่ยนรายละเอียดบางส่วนให้มีความเฉพาะเจาะจงกับแต่ละสถานที่ เช่น ขนาดของพื้นที่อาคาร องค์ประกอบเฉพาะของหน่วยงานในท้องถิ่น งานตกแต่งในชั้นรายละเอียด เป็นต้น

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ศึกษาจากแบบรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย นำเอารูปแบบและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบอาคารราชการ

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : การนำเอาแบบมาตรฐาน ของอาคารสำนักงานเทศบาลไปใช้ โดยขาดความเข้าใจอาจเกิดการผิดเพี้ยนในเรื่องรูปแบบตลอดจนสัดส่วนในงานสถาปัตยกรรมไทยของอาคารได้

รูปภาพที่ 31 รูปด้านด้านหน้าอาคารเทศบาล
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

รูปภาพที่ 32 รูปด้านด้านข้างอาคารเทศบาล
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

4.4.2 แบบมาตรฐาน หอประชุม

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2539

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

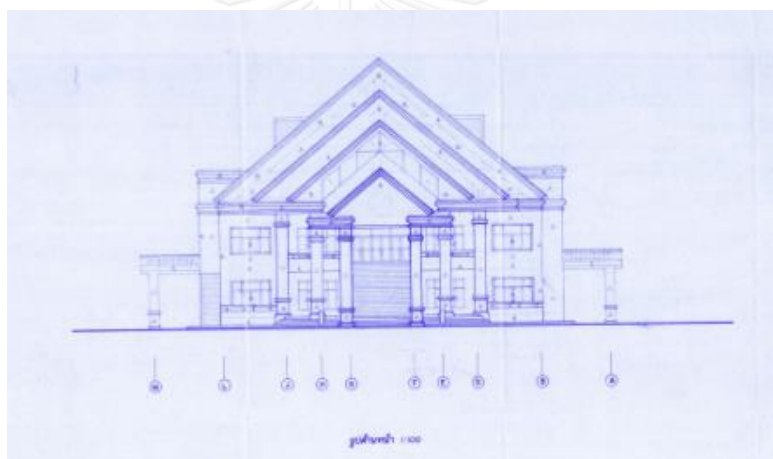
เจ้าของโครงการ : กระทรวงมหาดไทย

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการ

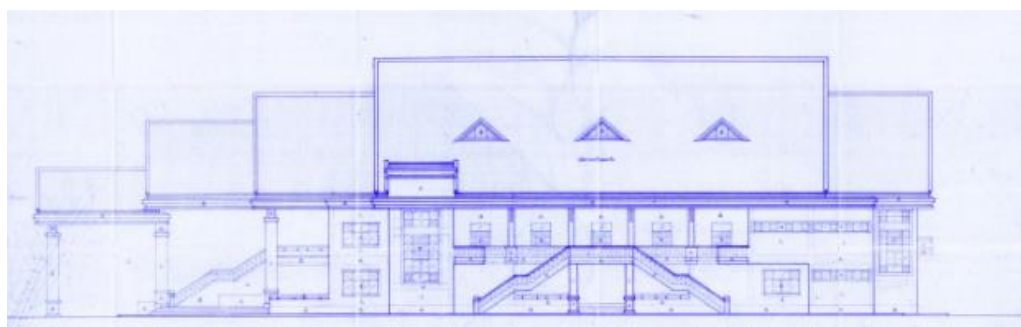
ขนาดของโครงการ : 5,000 ตารางเมตร

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบเพื่อให้เป็นแบบมาตรฐานสำหรับสำนักงานราชการต่างๆเป็นอาคารหอประชุมอเนกประสงค์ของจังหวัด

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : รูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารเกิดจากการศึกษา งานสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณีแล้วนำมาลดทอนรายละเอียดลง มีการนำองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ป็นองค์ประกอบของอาคาร

รูปภาพที่ 33 อาคารหอประชุมอเนกประสงค์
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

รูปภาพที่ 34 อาคารหอประชุมอเนกประสงค์
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

4.4.3 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2540

ผู้ออกแบบ : บริษัทสถาปนิก 49 จำกัด

เจ้าของโครงการ : กระทรวงการต่างประเทศ

ที่ตั้งโครงการ: กรุงเทพฯ

การได้มาซึ่งโครงการ : ประกวดแบบ

ขนาดของโครงการ : 55,000 ตารางเมตร

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศ เป็นเสมือนหน้าด่านของประเทศ ที่จะทำการติดต่อกับชาติต่างๆทั่วโลก ตัวอาคารจึงต้องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำชาติไทยในโลกสากล โดยเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไทยที่พอจะมีข้อสรุปได้อย่างชัดเจนคือ

- 1 ลาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสถาปัตยกรรมไทย เป็นพื้นที่ศูนย์กลางที่คนทุกคนจะมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 2 สัญลักษณ์ รูปทรงพื้นฐาน เช่น สามเหลี่ยมหน้าจั่วและรูปทรงหลังคา เป็นรูปทรงที่สื่อถึงความเป็นสถาปัตยกรรมไทยซึ่งหน้าบ้านจะอยู่ตำแหน่งที่เห็นชัดที่สุด เป็นองค์ประกอบที่สื่อถึงฐานานุศักดิ์ของอาคาร จึงเลือกใช้อองค์ประกอบนี้สื่อความหมายถึงความสำคัญของหน่วยงาน
- 3 ลำดับฐานานุศักดิ์ในสถาปัตยกรรม เนื่องจากสถาปัตยกรรมไทยเป็นสถาปัตยกรรมแห่งสัญลักษณ์ จึงมีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่แต่ละส่วนอย่างชัดเจน เพื่อแสดงถึงฐานานุศักดิ์ของอาคารตลอดจนการสื่อความหมายด้วยรูปสัญลักษณ์ให้สอดคล้องกับความสำคัญและกิจกรรมของแต่ละองค์ประกอบ การจัดผังลักษณะนี้ อาคารทั้งหมดจะแวดล้อมองค์ประกอบประธานแห่งสถานที่ โดยอาคารที่มีฐานานุศักดิ์หรือความสำคัญรองลงมาจะกระจายออกจากศูนย์กลางตามลำดับ
- 4 แนวแกน สถาปัตยกรรมไทยโดยเฉพาะพุทธศาสนสถาน จะวางผังตามแนวแกนที่ยึดถือทิศตะวันออกเป็นหลัก แนวแกนตะวันออกและตะวันตกจะตัดกับแนวแกนเหนือและใต้ที่ศูนย์กลางเช่น ตำแหน่งศูนย์กลาง สหุภเจติยประธาน หรือ ตำแหน่งพระพุทธรูปประธานในอุโบสถ เป็นต้น ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความสำคัญสูงสุด และสร้างอาณาบริเวณล้อมรอบจุดตัดของแกนทั้งสอง

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย: นำเอาองค์ความรู้สถาปัตยกรรมไทยมาตีความ และใช้เป็นแนวความคิดในการสื่อความหมายของงานออกแบบสถาปัตยกรรม มีกรรมกรตัดสินการประกวดแบบในการตรวจสอบรูปแบบซึ่งมีบทบาททางสถาปัตยกรรมไทย

รูปภาพที่ 35 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
ที่มา : <http://saranrom.mfa.go.th/>, 15 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 36 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

รูปภาพที่ 37 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

4.4.4 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2543

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เจ้าของโครงการ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการฯ

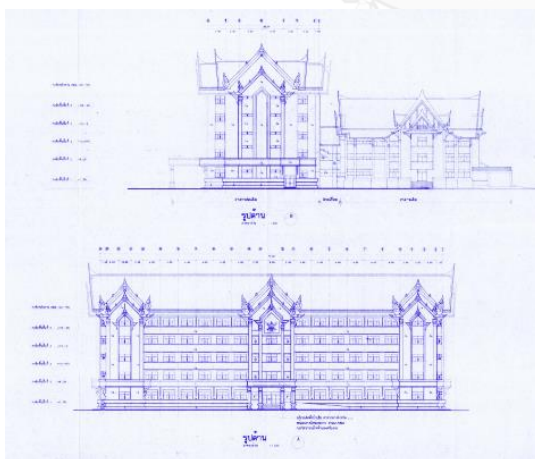
ขนาดของโครงการ : 9,625 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารสำคัญระดับจังหวัด และกรมโยธาธิการและผังเมืองมีแนวนโยบายในการนำเอกลักษณ์งานสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบอาคารศาลากลาง

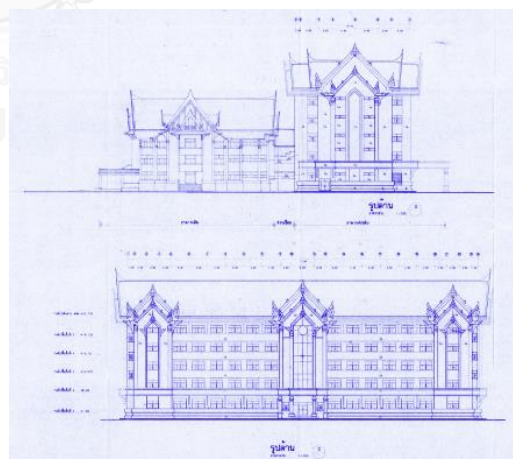
แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบให้เชื่อมโยงกับอาคารศาลากลางหลังเก่า ทำหน้าที่เป็นอาคารสำนักงาน ที่ทำการของจังหวัดนนทบุรี

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ศึกษาจากรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี ประกอบกับศึกษาจากรูปแบบศาลากลางที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเคยทำการออกแบบไว้

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : การนำองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยมาใช้เป็นแบบมาตรฐานอาจเกิดลักษณะที่ผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนได้ หากขาดความรู้ความเข้าใจในการออกแบบภาพรวม ไปจนถึงการควบคุมในเรื่องสัดส่วนและรายละเอียดขององค์ประกอบสถาปัตยกรรม

รูปภาพที่ 38 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

รูปภาพที่ 39 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
ที่มา: กรมโยธาธิการและการผังเมือง

4.4.5 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2545

ผู้ออกแบบ : กองทัพเรือ ร่วมกับ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้าของโครงการ : กองทัพเรือ

ที่ตั้งโครงการ: กรุงเทพฯ

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์มาทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขนาดของโครงการ : 14,184 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : อาคารต้องการใช้เป็นที่ประชุมผู้นำรัฐบาลระดับชาติจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ไทยให้เกิดขึ้น

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : การเปิดพื้นที่โล่งบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อส่งเสริมทัศนียภาพขององค์พระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และสร้างความสง่างามแก่พื้นที่ตั้ง รวมทั้งตัวอาคารของหอประชุมกองทัพเรือเอง ในส่วนของสถาปัตยกรรมไทยได้ออกแบบโดยมีข้อจำกัดของเวลาและลักษณะโครงสร้าง โดยทำการต่อเติมจากโครงสร้างเดิม เป็นสถาปัตยกรรมที่ใช้โครงสร้างจากเหล็กทั้งหมดและลวดลายด้วยองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยที่มีการบรรจูลวดลายประดับตกแต่ง

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบในส่วนสถาปัตยกรรมไทย

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : สถาปัตยกรรมไทยสามารถออกแบบโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดความรวดเร็วในการก่อสร้างได้มากขึ้น ประกอบกับการใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยจะทำให้เกิดความแม่นยำสามารถลดเวลาในขั้นตอนการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยได้

รูปภาพที่ 40 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ
ที่มา : www.navyhall.com, 26 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 41 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ
ที่มา : www.navyhall.com, 26 เมษายน 2558

4.4.6 อาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2545

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

ขนาดของโครงการ : 14,215 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบตามความต้องการในการใช้พื้นที่ใช้งานซึ่งประกอบไปด้วย ห้องเรียนรวม ห้องซ้อมดนตรี และ ห้องประชุม เป็นต้น มีลักษณะเป็นอาคาร 7 ชั้น โดยออกแบบให้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ประกอบกับเทคโนโลยีอาคารสมัยใหม่สำหรับอาคารเรียน

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ให้กรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินการออกแบบ ประกอบกับการมีคณะกรรมการรูปแบบของกรมศิลปากรในการกำกับดูแลเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยและรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรม

รูปภาพที่ 42 รูปด้านด้านหน้าอาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา
ที่มา: กรมศิลปากร

รูปภาพที่ 43 รูปด้านด้านข้างอาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา
ที่มา: กรมศิลปากร

4.4.7 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2546

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : รัฐบาลญี่ปุ่น/กระทรวงวัฒนธรรม

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

ขนาดของโครงการ : 6,928 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นโครงการทางด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งมรดกโลกที่สำคัญ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบอาคารพิพิธภัณฑ์รวมทั้งพัฒนาแหล่งมรดกโลก ทำการออกแบบโดยนำลักษณะของสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่น ในรูปแบบวัฒนธรรมของที่ตั้งโครงการมาปรับใช้ ประกอบกับเสนอการออกแบบการจัดแสดงที่น่าสนใจ ด้วยการจำลองหลุมขุดค้นทางโบราณคดีและเทคโนโลยีการจัดแสดงที่ทันสมัย

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ในพื้นที่ ออกแบบโดยใช้ลักษณะไทยร่วมสมัย โดยมีคณะกรรมการรูปแบบซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญของกรมศิลปากรคอยตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : การออกแบบพิพิธภัณฑ์นั้น ควรปรับลักษณะการออกแบบให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและรูปแบบการจัดแสดงที่ปรับเปลี่ยนและก้าวหน้าไปตามยุคสมัย

รูปภาพที่ 44 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง

ที่มา : banchiangtravel.blogspot.com, 27 เมษายน 2558

4.4.8 อาคารกระทรวงวัฒนธรรม

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2547

ผู้ออกแบบ : บริษัทสถาปนิก 49 จำกัด

เจ้าของโครงการ : กระทรวงวัฒนธรรม

การได้มาซึ่งโครงการ : ประกวดแบบ

ขนาดของโครงการ : 19,980 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารที่มีความสำคัญระดับประเทศ และเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : อาคารสำนักงานกระทรวงวัฒนธรรม มีรูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยที่สอดคล้องกับอาคารศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ที่มีความเรียบง่ายและใช้ลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบตัวอาคาร เช่น หลังคาทรงจั่ว การลดชั้นหลังคา การใช้เสาถาวร เพื่อสร้างความรู้สึกถึงความเป็นไทยให้กับตัวสถาปัตยกรรม เนื่องจากอาคารแห่งนี้เปรียบเสมือนต้นน้ำทางวัฒนธรรมจึงควรที่จะแสดงถึงรูปแบบของวัฒนธรรมต่างๆของชาติออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : มีคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยร่วมในการตรวจสอบและตัดสิน

รูปภาพที่ 45 อาคารกระทรวงวัฒนธรรม
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

4.4.9 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2547

ผู้ออกแบบ : บริษัท อินเทอร์เน็ตแพค จำกัด

เจ้าของโครงการ : กระทรวงยุติธรรม

การได้มาซึ่งโครงการ : ประกวดแบบ

ขนาดของโครงการ : 19,872 ตารางเมตร

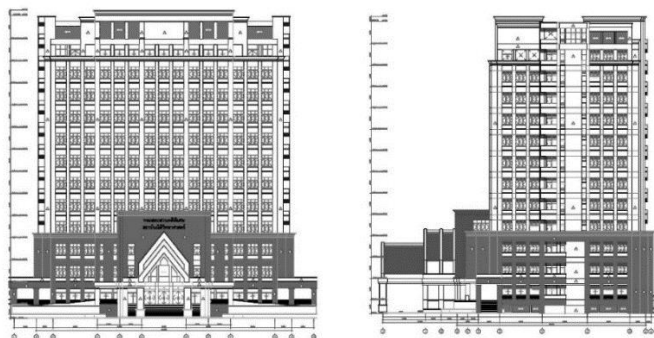
ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : มีความสำคัญเป็นอาคารที่ทำการของหน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวง และแสดงถึงอำนาจทางตุลาการของชาติ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบเพื่อให้เป็นที่ทำการของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจตุลาการของชาติ โดยใช้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทยที่มีความสมมาตร สอดคล้องกับความเป็นหน่วยงานทางด้านกระบวนการยุติธรรม

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย: ออกแบบโดยลักษณะไทยร่วมสมัย โดยการนำเอารูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้กับอาคาร เป็นโครงการประกวดแบบที่มีคณะกรรมการตัดสินแบบ

รูปภาพที่ 46 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ

รูปภาพที่ 47 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ที่มา: กองแบบแผน กระทรวงยุติธรรม

4.4.10 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2549

ผู้ออกแบบ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้าของโครงการ : กระทรวงยุติธรรม

การได้มาซึ่งโครงการ : จัดจ้างออกแบบ

ขนาดของโครงการ : 50,000 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : ตั้งอยู่ในบริเวณเขตเกาะรัตนโกสินทร์ ชั้นในและเป็นอาคารสำคัญเชิงสัญลักษณ์แสดงถึงอำนาจตุลาการของชาติ

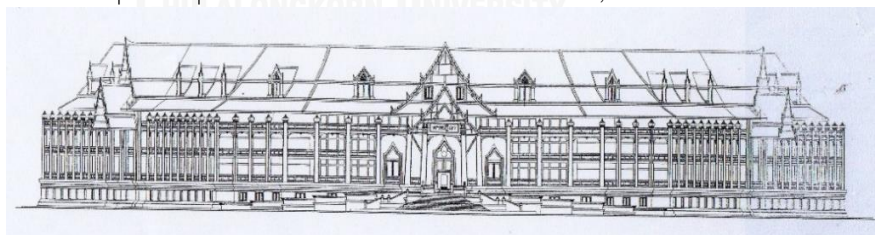
แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี เพื่อให้เข้ากับบริบทในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน โดยออกแบบเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ของ กระบวนการยุติธรรมของชาติ

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ออกแบบโดยสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางด้าน สถาปัตยกรรมไทยและคณะผู้ออกแบบทางสถาปัตยกรรมไทยโดยมีคณะกรรมการกรุง รัตนโกสินทร์ดูแล

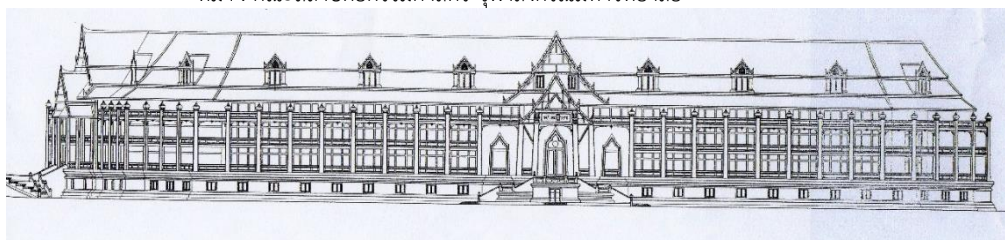
รูปภาพที่ 48 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม

ที่มา : <http://i689.photobucket.com/albums/vv259/sansano>, 27 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 49 รูปด้านหน้า อาคารศาลฎีกา

ที่มา : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 50 รูปด้านข้างอาคารศาลฎีกา

ที่มา : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4.11 อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2550

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เจ้าของโครงการ : คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการฯ

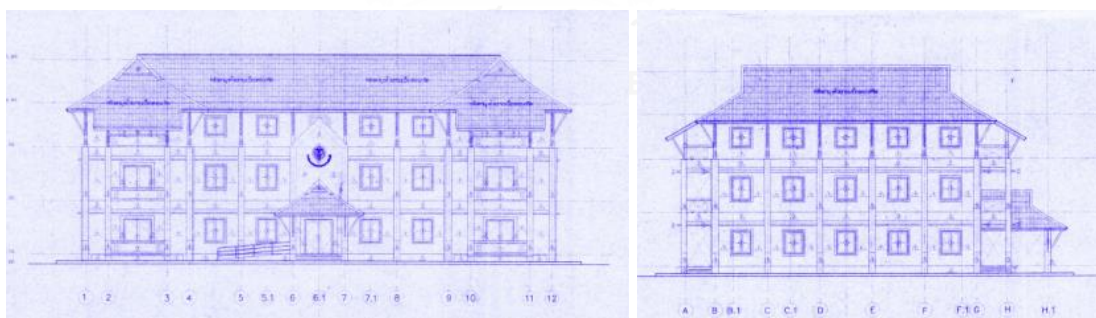
ขนาดของโครงการ : 2,000 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : กรมโยธาธิการและผังเมืองมีนโยบายในการออกแบบอาคารให้มีลักษณะสถาปัตยกรรมไทย

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ทำการศึกษาและใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่ปรากฏในท้องถิ่นมาปรับใช้ในการออกแบบอาคารโดยจัดทำเป็นแบบมาตรฐานสำหรับอาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ออกแบบให้มีลักษณะไทยร่วมสมัย โดยใช้ลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นมาปรับใช้ ตลอดจนทำการศึกษาจากรูปแบบของอาคารราชการที่ออกแบบโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : การจัดทำแบบมาตรฐานสำหรับอาคารราชการ มีส่วนช่วยแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการนั้นได้ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยประหยัดเวลาและงบประมาณได้อีกด้วย

รูปภาพที่ 51 และรูปภาพที่ 52 รูปด้านหน้าและด้านข้างอาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

4.4.12 อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2551

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

ขนาดของโครงการ : 4,520 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารสำคัญของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรม

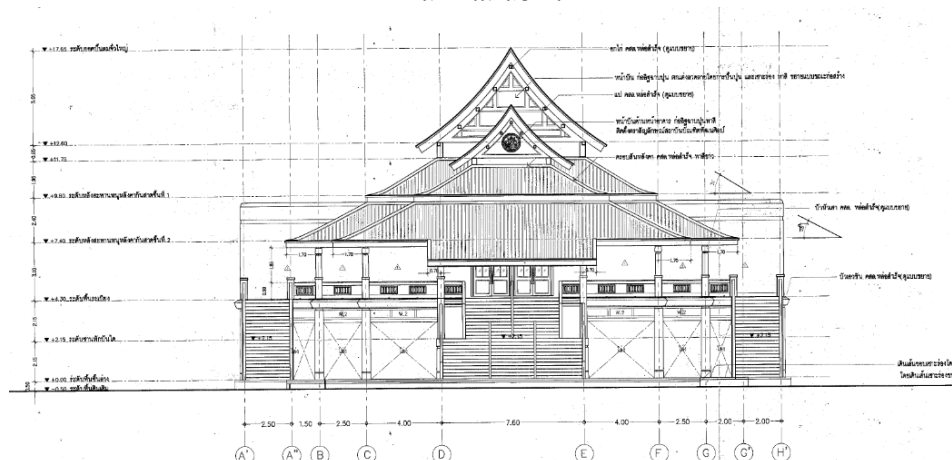
แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบโดยใช้ลักษณะไทยประยุกต์ โดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยของภาคอีสานมาปรับใช้ในการออกแบบอาคาร

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ใช้สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทย ประกอบกับมีคณะกรรมการรูปแบบซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมของกรมศิลปากรในการตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ ส่งผลให้ต้องลดรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรมไทยลง รวมถึงวัสดุในการตกแต่งสถาปัตยกรรมไทย

รูปภาพที่ 53 อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ที่มา: กรมศิลปากร

รูปภาพที่ 54 รูปด้านอาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์
ที่มา: กรมศิลปากร

4.4.13 อาคารรัฐสภา

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2552

ผู้ออกแบบ : ทีมนายธีรพล นิยม และ ทีมสงบ

เจ้าของโครงการ : สภาผู้แทนราษฎร

การได้มาซึ่งโครงการ : ประกวดแบบ

ขนาดของโครงการ : 424,000 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารที่มีความสำคัญระดับชาติ เป็นอาคารที่เป็นตัวแทนของอำนาจในการปกครองประเทศ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : นำคติความเชื่อเรื่องไตรภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนามาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ โดยออกแบบให้มีอาคารสถาปัตยกรรมไทยเครื่องยอดอยู่ตรงกลางอาคารหลัก เพื่อชูสัญลักษณ์ความเป็นไทย มีการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากรัฐสภาเดิมมาประดิษฐานในอาคารเครื่องยอด และออกแบบอาคารให้มีความโดดเด่นสัมพันธ์กับการตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยร่วมในทีมออกแบบ ประกอบกับมีคณะกรรมการตัดสินแบบที่มีส่วนร่วมของ เจ้าของโครงการ กรมโยธาธิการและผังเมือง และสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมในการตัดสิน

รูปภาพที่ 55 ทศนียภาพมุมสูงของอาคารรัฐสภา

ที่มา : www.parliament.go.th/newsapa/, 30 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 56 ทศนียภาพอาคารรัฐสภาเมื่อมองจากแม่น้ำเจ้าพระยา

ที่มา : www.parliament.go.th/newsapa/, 30 เมษายน 2558

4.4.14 อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2552

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เจ้าของโครงการ : สำนักอัยการสูงสุด

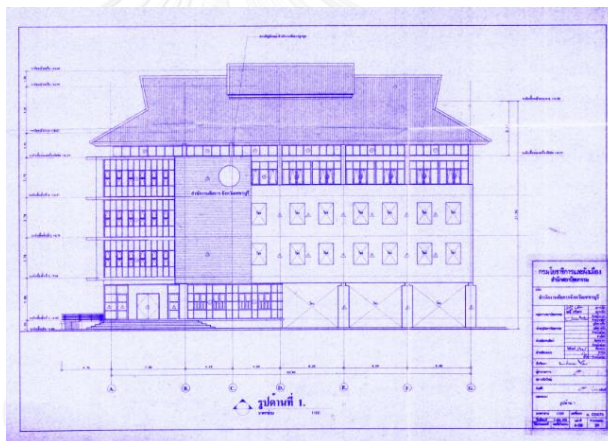
การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการ

ขนาดของโครงการ : 2,540 ตารางเมตร

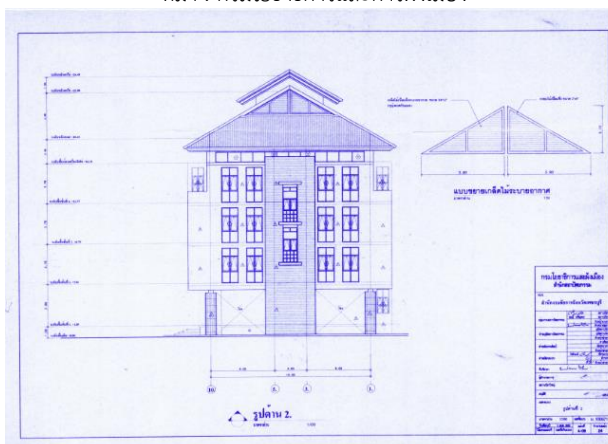
ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นนโยบายของกรมโยธาธิการในนำเอาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบอาคารราชการ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบเพื่อให้เป็นแบบมาตรฐานของสำนักงานอัยการ เป็นอาคารสำนักงานโดยมีขนาดและความสูง ขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้นๆรวมถึงจำนวนบุคลากรของหน่วยงาน สามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของแต่ละท้องที่ได้

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ออกแบบโดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยใช้ลักษณะของท้องถิ่นมาปรับใช้ในการออกแบบ เพื่อให้เกิดลักษณะไทยในอาคารราชการ

รูปภาพที่ 57 รูปด้านหน้าอาคารสำนักงานอัยการจังหวัด
ที่มา : กรมโยธาธิการและการผังเมือง

รูปภาพที่ 58 รูปด้านข้างอาคารสำนักงานอัยการจังหวัด
ที่มา : กรมโยธาธิการและการผังเมือง

4.4.15 อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2553

ผู้ออกแบบ : กรมโยธาธิการและผังเมือง

เจ้าของโครงการ : กระทรวงมหาดไทย

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการฯ

ขนาดของโครงการ : 26,650 ตารางเมตร

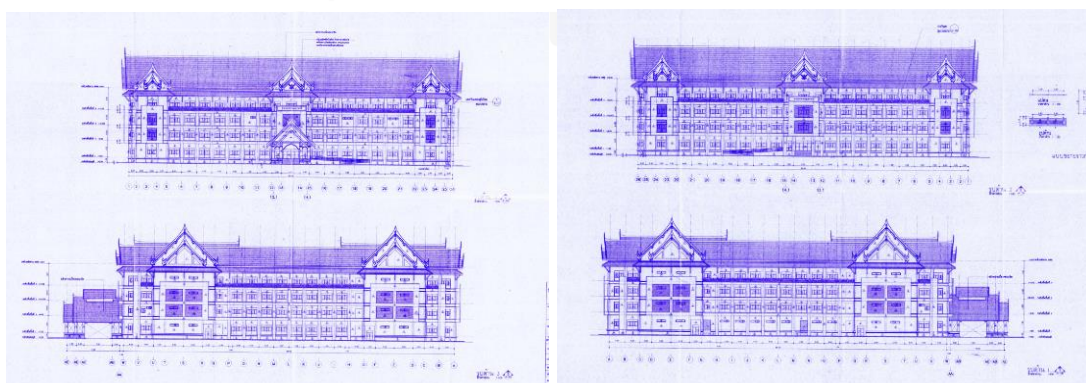
ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารสำคัญระดับจังหวัดและเป็นนโยบายของกรมโยธาธิการและผังเมืองในการนำเอาลักษณะสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบอาคารศาลากลาง

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ใช้รูปแบบของท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เข้ากับหน้าที่ใช้สอยในการเป็นศาลากลาง ซึ่งลักษณะการใช้พื้นที่ของศาลากลางนั้นมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานของกรมโยธาธิการและผังเมืองอยู่แล้วทั้งขนาดเล็ก กลาง ไปจนถึงขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่กับความต้องการของหน่วยงานในแต่ละจังหวัดจะมีความประสงค์และทำเรื่องขอความอนุเคราะห์มาทางกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้ดำเนินการออกแบบ

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ศึกษาจากรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี ประกอบกับศึกษาจากรูปแบบอาคารศาลากลางที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเคยทำการออกแบบไว้

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : ข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ส่งผลให้ต้องปรับลดองค์ประกอบทางด้านสถาปัตยกรรมไทยลง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ 59 รูปด้านอาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
ที่มา : กรมโยธาธิการและการผังเมือง

4.4.16 อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2557

ผู้ออกแบบ : บริษัท สถาปนิก49 จำกัด

เจ้าของโครงการ : มหาวิทยาลัยมหิดล

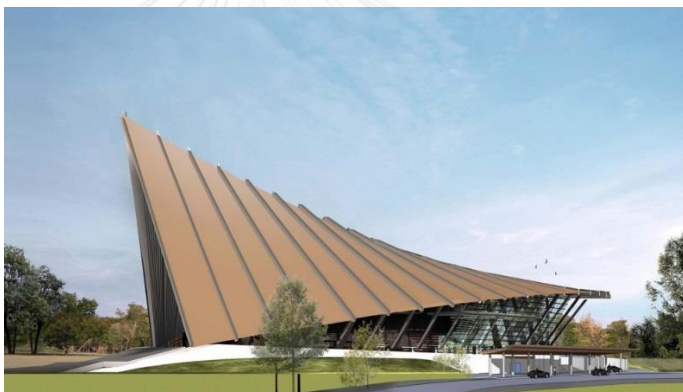
การได้มาซึ่งโครงการ : ประกวดแบบ

ขนาดของโครงการ : 32,00 ตารางเมตร

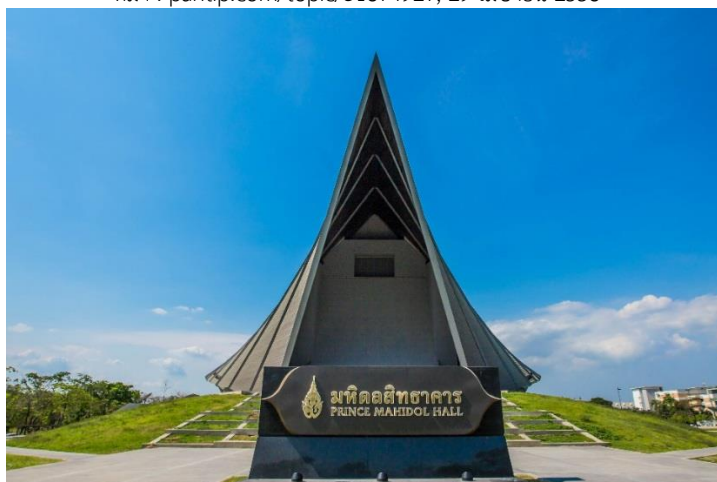
ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐที่มีความเก่าแก่ ที่จะต้องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมและสังคมของชาติ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : มีแนวคิดมาจากโครงสร้างเชิงกายภาพของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนความเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีรากฐานมาจากการแพทย์ ผสมผสานกับลักษณะงานสถาปัตยกรรมไทย

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ออกแบบให้เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ในขั้นตอนการตรวจสอบ มีผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยร่วมเป็นกรรมการในการตัดสินการประกวดแบบ

รูปภาพที่ 60 อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร
ที่มา : pantip.com/topic/31874927, 29 เมษายน 2558

รูปภาพที่ 61 อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร
ที่มา : pantip.com/topic/31874927, 29 เมษายน 2558

4.4.17 อาคารหอประชุมโรงเรียนนวมิราชูธ

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2557

ผู้ออกแบบ : บริษัท สถาปนิก49 จำกัด

เจ้าของโครงการ : โรงเรียนนวมิราชูธ

การได้มาซึ่งโครงการ : จัดจ้างออกแบบ

ขนาดของโครงการ : 7,000 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารที่อยู่ในบริบทของสถาปัตยกรรมไทยของโรงเรียนนวมิราชูธ

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบให้เข้ากับบริบทของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยภายในโรงเรียนนวมิราชูธ และเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของอาคารหอประชุมของโรงเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการออกแบบและก่อสร้าง

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ออกแบบโดยศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในโรงเรียนนวมิราชูธและนำเอารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยที่ได้จากการศึกษามาปรับใช้กับการออกแบบอาคาร

รูปภาพที่ 62 อาคารหอประชุมโรงเรียนนวมิราชูธ
ที่มา: บริษัท สถาปนิก 49 จำกัด

4.4.18 อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2557

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : วิทยาลัยบัณฑิตพัฒนศิลป์

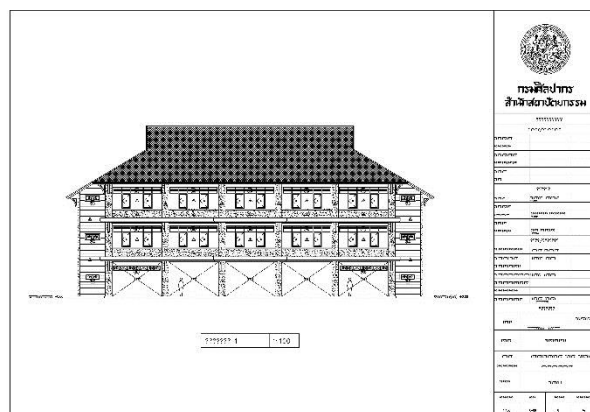
การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

ขนาดของโครงการ : 1,480 ตารางเมตร

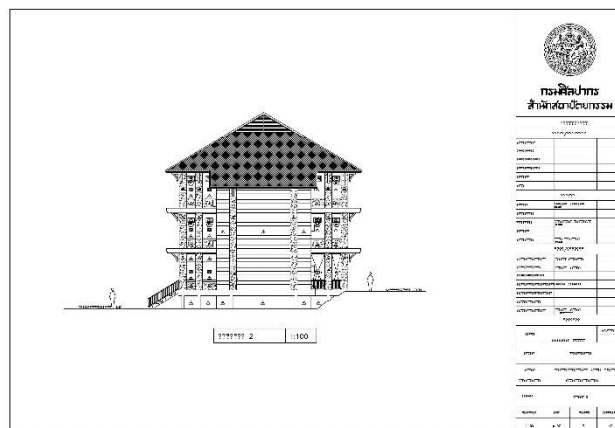
ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบให้มีลักษณะไทยร่วมสมัยโดยการลดทอนองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยลง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสำหรับการเป็นอาคารหอพักของนักศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ใช้ผู้มีความรู้ความสามารถด้านสถาปัตยกรรมไทย ประกอบกับการกำกับดูแลและตรวจสอบโดยคณะกรรมการรูปแบบซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมของกรมศิลปากร

รูปภาพที่ 63 รูปด้านด้านหน้าอาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง
ที่มา : กรมศิลปากร

รูปภาพที่ 64 รูปด้านด้านข้างอาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง
ที่มา : กรมศิลปากร

4.4.19 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูราน

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2557

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา กระทรวงวัฒนธรรม

การได้มาซึ่งโครงการ : ขอความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

ขนาดของโครงการ : 2,800 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารสำคัญระดับจังหวัด เป็นศูนย์รวมทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและจังหวัด

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบเพื่อใช้เป็นสถานที่เก็บคัมภีร์ อัล-กูรานโบราณของจังหวัด รวมทั้งเป็นพื้นที่ในการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย :

1. ศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมในพื้นที่
2. ต้ราสถาปัตยกรรมไทย
3. มีสถาปนิกซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านสถาปัตยกรรมไทย
4. ใช้สถาปนิกที่นับถือศาสนาอิสลาม
5. การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่
6. มีคณะกรรมการรูปแบบของกรมศิลปากรที่ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทย

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : คณะทำงานส่วนจัดแสดงและคณะทำงานส่วนสถาปัตยกรรมถูกแยกส่วนออกจากกัน ทำให้เกิดปัญหาในการประสานงานกันตลอดจนไม่เกิดความคล่องตัวในการทำงาน

รูปภาพที่ 65 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูราน
ที่มา : กรมศิลปากร

รูปภาพที่ 66 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม และศูนย์การเรียนรู้ อัล-กูราน
ที่มา : กรมศิลปากร

4.4.20 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ออกแบบช่วงปี : พ.ศ. 2557

ผู้ออกแบบ : กรมศิลปากร

เจ้าของโครงการ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

การได้มาซึ่งโครงการ : ของความอนุเคราะห์กรมศิลปากร

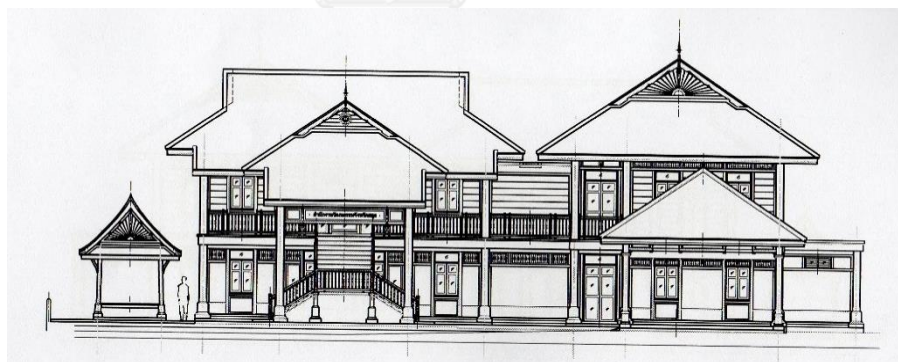
ขนาดของโครงการ : 1,500 ตารางเมตร

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย : เป็นอาคารสำคัญระดับจังหวัด เป็นอาคารที่ทำการของหน่วยงานราชการทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดสตูล

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ : ออกแบบเพื่อให้เป็นตัวอย่างของอาคารสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่นำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ โดยใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยในภาคใต้มาปรับใช้ให้เข้ากับอาคารราชการ

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย : ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมีคณะกรรมการรูปแบบของกรมศิลปากรที่ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทย

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ : ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ทำให้ต้องควบคุมเรื่องการออกแบบ โดยเฉพาะเรื่องการประดับตกแต่งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยให้สามารถดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวได้

รูปภาพที่ 67 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
ที่มา : กรมศิลปากร

รูปภาพที่ 68 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
ที่มา : กรมศิลปากร

4.5 สรุปแนวทางการกระบวนการจัดการอาคารราชการกรณีศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและอาคารกรณีศึกษา ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบอาคารราชการในช่วง พ.ศ.2538 - ปัจจุบัน (2557) ซึ่งเป็นอาคารราชการที่มีความต้องการสร้างเอกลักษณ์ไทยให้เกิดขึ้นในอาคารราชการดังกล่าว ได้มีกระบวนการในการจัดการออกแบบอาคารราชการอยู่ 2 แนวทางโดยเมื่อหน่วยงานราชการมีความต้องการในการก่อสร้างอาคารจำเป็นจะต้องจัดทำโครงการเพื่อทำการขออนุมัติงบประมาณก่อนที่จะทำการออกแบบหรือจัดทำโครงการให้ทำการออกแบบก่อนที่จะทำการขออนุมัติงบประมาณได้ขึ้นอยู่กับแนวทางความสำคัญหรือความพร้อมในแต่ละโครงการ โดยในกระบวนการออกแบบนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 วิธีการ คือหนึ่งภายในหน่วยงานราชการนั้นๆที่จะทำการก่อสร้างมีหน่วยงานออกแบบอยู่แล้วภายในหน่วยงานซึ่งสามารถทำการออกแบบได้ซึ่งในวิธีการนี้นั้นพบเห็นได้น้อยเนื่องจากตำแหน่งสถาปนิกในหน่วยงานราชการมีอยู่เป็นจำนวนน้อยจึงไม่สามารถดำเนินการโครงการที่มีขนาดกลางไปจนถึงขนาดใหญ่ หรือโครงการที่มีความเฉพาะทางได้ ซึ่งในวิธีที่สองนั้นเป็นแนวทางที่ปฏิบัติกันเป็นจำนวนมากโดยการขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานที่มีหน่วยงานปฏิบัติการด้านสถาปัตยกรรมอยู่เช่น กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือกรมศิลปากร เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีสถาปนิกอยู่เป็นจำนวนมากจึงมีความสามารถพอที่จะจัดการโครงการอาคารราชการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นหรือมีความเฉพาะทางมากขึ้นได้ ซึ่งในวิธีการจัดการนั้นทำให้เกิดความรวดเร็วและสะดวกในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสามารถจำกัดงบประมาณในการออกแบบและก่อสร้างได้อีกด้วย หรืออีกหนึ่งวิธีที่หน่วยงานราชการส่วนใหญ่นิยมคือการจัดจ้างให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการออกแบบซึ่งจะสามารถทำให้จัดการกับโครงการออกแบบอาคารราชการที่มีขนาดใหญ่และมีความเฉพาะทางมากๆได้เพราะหน่วยงานเอกชนมีความพร้อมด้านบุคลากร และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดจ้างผู้ออกแบบจึงมีกระบวนการในการจัดการประกวดแบบหรือให้หน่วยงานเอกชนในแต่ละที่ได้เข้ามาดำเนินโครงการออกแบบอาคารราชการเหล่านี้ได้ ซึ่งกระบวนการนี้จะสามารถกระตุ้นให้เกิดกระบวนการแข่งขันกันทางความคิดอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยมีคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆในการตัดสิน

4.6 สรุปประเด็นปัญหาในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการกรณีศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและอาคารกรณีศึกษา ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบอาคารราชการในช่วง พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(2557) ซึ่งเป็นอาคารราชการที่มีความต้องการสร้างเอกลักษณ์ไทยให้เกิดขึ้นในอาคารดังกล่าว จึงได้สรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะในขั้นต้นได้ดังนี้

1. การออกแบบในส่วนรายละเอียดของงานด้านสถาปัตยกรรมไทยนั้นมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น จึงทำให้มีงบประมาณในการก่อสร้างที่สูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องด้วยในโครงการออกแบบอาคารราชการส่วนใหญ่นั้นมีงบประมาณที่จำกัดตลอดจนไม่มีการกำหนดมาตรฐานในการออกแบบ

สถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ จึงทำให้ต้องลดรายละเอียดทางด้านสถาปัตยกรรมไทยลงเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้มา

2. สถาปัตยกรรมไทยนั้นเป็นองค์ความรู้ที่ต้องใช้การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะทำการออกแบบได้ จึงทำให้จำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสูงขึ้นเพื่อให้เกิดสถาปัตยกรรมไทยที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมได้ ตลอดจนหากเกิดความไม่เข้าใจในชั้นกระบวนการออกแบบหรือชั้นกระบวนการก่อสร้าง อาจทำให้เกิดความผิดพลาดไปจากรูปแบบที่ควรจะเป็นซึ่งจะส่งผลให้จะต้องเสียเวลาในการทำการแก้ไข
3. ในหน่วยงานของรัฐที่มีหน่วยงานปฏิบัติงานทางด้านสถาปัตยกรรมไทย ยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยจึงจำเป็นจะต้องใช้การประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการเป็นผู้อำนวยการโครงการหรือผู้ปฏิบัติงานออกแบบเป็นต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดข้องในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจในความต้องการรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่แตกต่างกัน

บทที่ 5

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์

5.1 ปัจจัยในการวิเคราะห์กรณีศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาทั้งจากแบบสอบถามและจากสัมภาษณ์ โดยการศึกษาวิธีการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในโครงการอาคารราชไทยในปัจจุบันนั้นได้มีปัจจัยหลายประการที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการที่มีลักษณะที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงทำการสรุปจากกรณีศึกษาโดยมีปัจจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 กระบวนการออกแบบ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการสถาปัตยกรรมไทย เนื่องจากในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยนั้น จำเป็นจะต้องฝึกฝนและศึกษาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย เพื่อนำมาออกแบบและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการออกแบบอาคารราชการ โดยปัจจัยนี้จะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทย ผู้มีความรู้ความสามารถด้านสถาปัตยกรรมไทยซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย และสถาปนิกทั่วไปที่ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยด้วยตนเอง

5.1.2 กระบวนการควบคุมและตรวจสอบ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเนื่องจากโครงการอาคารราชการหลายโครงการเป็นการออกแบบโดยบริษัทเอกชน จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบควบคุมดูแลเกี่ยวกับความเหมาะสมทั้งด้านสถาปัตยกรรมรวมถึงสถาปัตยกรรมไทย ในกระบวนการนี้อาจประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสถาปัตยกรรม ตลอดจนในหน่วยงานราชการของกรมศิลปากร เองได้มีคณะกรรมการรูปแบบคอยควบคุมดูแลและตรวจสอบความเหมาะสมของสถาปัตยกรรมไทยอยู่ด้วยเช่นกัน

5.2 วิเคราะห์ลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย

จากการศึกษางานวิจัยของศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และอาคารกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเภทอาคารตามปัจจัยที่ทำให้กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยต่างกัน โดยขั้นแรกได้ทำการแบ่งประเภทตามลักษณะการออกแบบอาคารราชการ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวรูปแบบคือ แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ และ แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

เป็นแนวรูปแบบที่ต้องใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีการนำเอาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในการออกแบบอาคารเพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ไทย จึงทำให้ผู้ออกแบบต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและสัดส่วนของงานสถาปัตยกรรมไทยโดยละเอียดไปจนถึงองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทยและสวดลายประดับตกแต่งหรือสัญลักษณ์ต่างๆที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

เป็นแนวรูปแบบที่ได้ประยุกต์องค์ประกอบต่างๆทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมของสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้กับตัวอาคาร โดยส่วนใหญ่อาคารราชการในแนวรูปแบบนี้จะเน้นแนวเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างบรรยากาศโดยรวมให้มีลักษณะไทย ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความตีความของสถาปนิกผู้ออกแบบที่จะนำมาใช้ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่ฝึกฝนทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาโดยเฉพาะ

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์	แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล
	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ
	อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม
	อาคารอนุประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์
	อาคารรัฐสภา
	อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
	อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ
	อาคารพิพิธภัณฑน์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม
อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล	
แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	แบบมาตรฐาน หอประชุม
	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
	อาคารพิพิธภัณฑน์บ้านเชียง
	อาคารกระทรวงวัฒนธรรม
	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ
	อาคารดุริยางค์ไทย มหาวิทยาลัยมหิดล
	อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด
	อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด
อาคารหอประชุม มหิดลสิทธาคาร	
อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง	

5.3 วิเคราะห์ความสำคัญในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบทำให้พบว่าในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการที่เป็นกรณีศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับความสำคัญและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องของโครงการ ที่จะนำมาซึ่งความแตกต่างของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยและรูปแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด 3 ระดับดังนี้

5.3.1 โครงการออกแบบระดับชาติ

เป็นโครงการอาคารราชการที่มีความสำคัญในการแสดงออกถึงความเป็นตัวแทนของชาติ ทั้งในเรื่องสังคมและวัฒนธรรมของชาติ อาคารราชการที่มีความสำคัญในระดับนี้ผู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการให้โครงการออกแบบเหล่านี้จะต้องแสดงออกถึงลักษณะสถาปัตยกรรมไทยให้ได้อย่างชัดเจน อาคารราชการส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยอาคารสำคัญในการบริหารงานแผ่นดินซึ่งตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางของประเทศหรืออาคารที่จะต้องแสดงเอกลักษณ์อย่างชัดเจนต่อสังคมโลก

5.3.2 โครงการออกแบบระดับท้องถิ่น

เป็นโครงการอาคารราชการที่มีความสำคัญเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานในส่วนท้องถิ่นต่างๆของประเทศ อาคารราชการในระดับนี้จะต้องเป็นตัวแทนที่แสดงออกถึงอำนาจในการบริหารงานแผ่นดินที่มาจากส่วนกลาง รวมเข้ากับบริบทของท้องถิ่น อาคารราชการที่มีความสำคัญในระดับนี้ผู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการที่จะแสดงออกถึงลักษณะสถาปัตยกรรมไทยที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ อาคารราชการส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยอาคารที่เป็นตัวแทนในการบริหารประเทศในท้องถิ่นต่างๆ หรืออาคารที่มีความสำคัญของท้องถิ่นนั้นๆ

5.3.3 โครงการออกแบบระดับองค์กร

เป็นโครงการอาคารราชการที่มีความสำคัญในการแสดงออกถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรนั้นๆ อาคารราชการในระดับนี้จะต้องสร้างเอกลักษณ์ขององค์กรให้เกิดขึ้นและสอดคล้องกับบริบทต่างๆของหน่วยงานนั้น อาคารราชการที่มีความสำคัญในระดับนี้ผู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการที่จะแสดงถึงลักษณะสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับบริบทขององค์กรนั้น โดยศึกษาจากบทบาท หน้าที่และองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะขององค์กร

ตารางที่ 3 แสดงระดับความสำคัญกับการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการกรณีศึกษา

ระดับความสำคัญ	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
ระดับชาติ	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ
	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ
	อาคารกระทรวงวัฒนธรรม
	อาคารศาลฎีกา
	อาคารรัฐสภา
ระดับท้องถิ่น	แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล
	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี
	อาคารพิพิธภัณฑน์บ้านเชียง
	อาคาร ก.ก.ต. จังหวัด
	อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด
	อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี
	อาคารพิพิธภัณฑน์มรดกวัฒนธรรม
	อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล
ระดับองค์กร	แบบมาตรฐาน หอประชุม
	อาคารดุริยางค์ไทย ศาลายา
	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ
	อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์
	อาคารหอประชุม มหิดลสิทธาคาร
	อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ
	อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์

5.4 วิเคราะห์กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

หลังจากได้ทำการแบ่งประเภทตามลักษณะในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยแล้วจึงได้ทำการศึกษากระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยของอาคารราชการกรณีศึกษา โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ กระบวนการออกแบบ และกระบวนการตรวจสอบดูแล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่ต่างกัน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบมาสรุปดังตารางที่

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการ

	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย	แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์					แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย				
		ใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย	ไม่ได้ใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย	มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ	ไม่มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ	ใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย	ไม่ได้ใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย	มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ	ไม่มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ		
ระดับชาติ	อาคารกระทรวงการต่างประเทศ						○	○			
	อาคารหอประชุมกองทัพเรือ	○		○							
	อาคารกระทรวงวัฒนธรรม						○	○			
	อาคารศาลฎีกา	○		○							
	อาคารรัฐสภา	○		○							
ระดับท้องถิ่น	แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล		○		○						
	อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี		○		○						
	อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง						○	○			
	อาคาร ก.ก.ต. จังหวัด						○		○		
	อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด						○		○		
	อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี		○		○						
	อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรม	○		○							
อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล	○		○								
ระดับองค์กร	แบบมาตรฐาน หอประชุม						○		○		
	อาคารดุริยางค์ไทย						○	○			
	อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ						○	○			
	อาคารอนุเสาวรีย์วิทยาลัยนาฏศิลป์	○		○							
	อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร						○	○			
	อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ		○		○						
อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์					○		○				

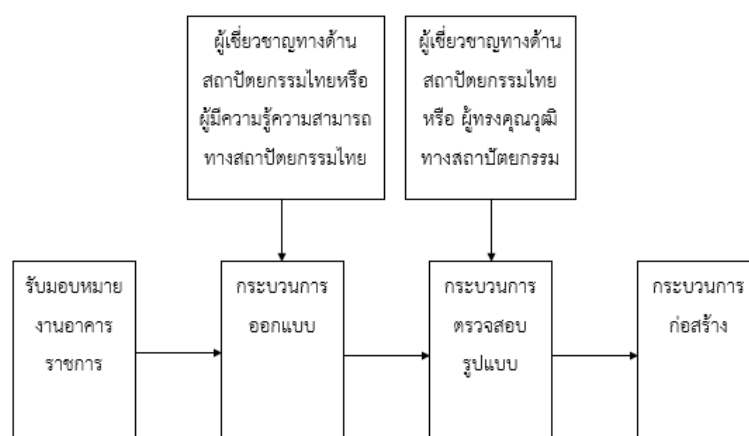
หลังจากทำการศึกษาข้อมูลกรณีศึกษาพบว่าในการออกแบบอาคารราชการในช่วงปี พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) นั้นมีกระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบอาคารราชการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มตามลักษณะของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบอาคารราชการออกได้เป็น 4 กลุ่มดังตารางที่ 5 นี้

ตารางที่ 5 แสดงการแบ่งกลุ่มตามลักษณะของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

		รูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ประยุกต์		รูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ร่วมสมัย	
กระบวนการ ออกแบบ	ใช้บุคลากรด้านไทย	○			
	ไม่ได้ใช้บุคลากรด้านไทย		○	○	○
กระบวนการ ควบคุมและ ตรวจสอบ	มีกระบวนการตรวจสอบ	○		○	
	ไม่มีกระบวนการ ตรวจสอบ		○		○
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4

กลุ่มที่ 1 กลุ่มสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ ที่ใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย และมีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบพบว่าอาคารราชการในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มอาคารราชการที่ผู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการออกแบบอาคารราชการให้มีแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ โดยมีกระบวนการในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยด้วยการใช้บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย ทำให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่เห็นได้อย่างชัดเจน จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบทำให้เข้าใจได้ว่าการศึกษาและฝึกฝนองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยนั้นจะทำให้เข้าใจในรูปแบบและสัดส่วนของสถาปัตยกรรมไทยในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันรวมถึงการเข้าใจในเรื่องขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทย เช่น ลวดลายหรือรูปสัญลักษณ์ต่างๆ รวมไปถึงความเข้าใจในเรื่องของความเหมาะสมในการบรรจุองค์ประกอบเหล่านี้เข้าไปในการออกแบบอาคารตลอดจนอาคารราชการในกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นจะมีกระบวนการในการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรม เพราะโดยมากมักเป็นโครงการที่มีความสำคัญระดับชาติรวมทั้งมีความเกี่ยวเนื่องกับบริบทด้านวัฒนธรรมของชาติ

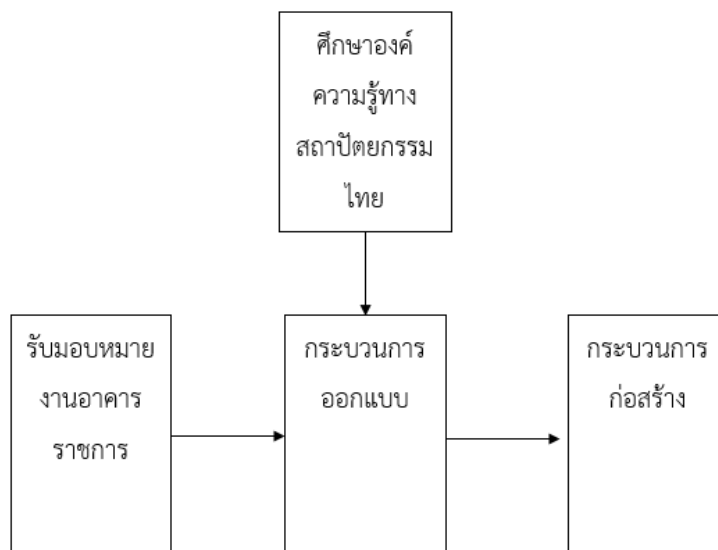
แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่1

ตารางที่ 6 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 1	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์	<div data-bbox="539 465 1315 792" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="692 792 1158 831" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 69 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม</p> </div> <div data-bbox="539 860 1315 1341" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="810 1346 1038 1384" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 70 อาคารรัฐสภา</p> </div> <div data-bbox="475 1391 903 1630" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="475 1637 903 1675" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 71 อาคารอนุประสงคืวิทยาลัยนาฏศิลป์</p> </div> <div data-bbox="935 1391 1347 1630" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="967 1637 1318 1675" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 72 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ</p> </div> <div data-bbox="475 1704 874 1906" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="475 1912 874 1951" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 73 อาคารพิพิธภัณฑืมรดกวัฒนธรรมอิสลาม</p> </div> <div data-bbox="903 1704 1374 1906" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="935 1912 1374 1951" data-label="Caption"> <p>รูปภาพที่ 74 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล</p> </div>

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ ที่ไม่ใช่บุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย และ ไม่มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบในกลุ่มนี้ พบว่าผู้ออกแบบไม่ได้ศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาโดยตรงแต่ด้วยความสำคัญของโครงการ และบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้อาคารราชการที่จะทำการออกแบบมีรูปแบบเป็นงานสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในกลุ่มนี้เป็นในลักษณะที่ผู้ออกแบบนั้นจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยด้วยตนเองเพื่อให้เข้าใจถึงศาสตร์และองค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทย เพื่อนำเอามาปรับใช้กับการออกแบบให้ได้อย่างลงตัว ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบอาคารกรณีศึกษาในกลุ่มที่ 2 พบว่าด้วยข้อจำกัดของการเรียนรู้และการฝึกฝนศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรมไทยจนเกิดความชำนาญได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและประสบการณ์ในการ ลงมือปฏิบัติงานจริง ผู้ออกแบบจึงจะมีความสามารถที่จะออกแบบอาคารลักษณะสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ให้มีความถูกต้องเหมาะสมได้ จากเหตุดังกล่าวส่งผลให้ผู้ออกแบบที่เรียนรู้สถาปัตยกรรมไทยด้วยตนเองจนสามารถทำการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีจำนวนน้อยและที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาด้วยการนำเอารูปแบบขององค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทย จากโครงการที่ออกแบบไว้แล้วมาปรับใช้ ประกอบกับการไม่มีข้อกำหนดในการตรวจสอบผลงานการออกแบบ ทำให้ผลงานออกแบบอาคารราชการที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมไทยในกลุ่มนี้ อาจมีความเสี่ยงที่จะเกิดความผิดเพี้ยนหรือไม่เหมาะสมได้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและควรมีการส่งเสริมให้มีแนวทางในการป้องกันและแก้ไข

แผนภูมิที่ 7 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่ 2

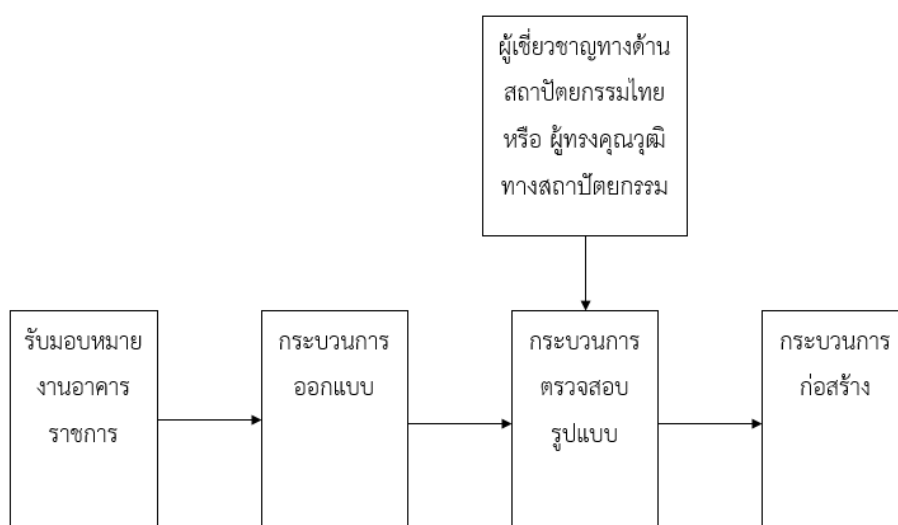
ตารางที่ 7 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 2	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์	<div data-bbox="496 465 1366 837" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="746 846 1114 878" data-label="Caption">รูปภาพที่ 75 รูปด้านด้านข้างอาคารเทศบาล</div> <div data-bbox="496 878 1366 1279" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="719 1285 1145 1317" data-label="Caption">รูปภาพที่ 76 อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี</div> <div data-bbox="480 1323 954 1559" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="528 1568 916 1599" data-label="Caption">รูปภาพที่ 77 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี</div> <div data-bbox="983 1317 1366 1559" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="983 1568 1377 1599" data-label="Caption">รูปภาพที่ 78 อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ</div>

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ที่ไม่ใช้บุคคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย แต่มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ออกแบบ อาคารราชการในกลุ่มที่ 3 นี้เป็นอาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ทั้งนี้อาจเกิดจากวัตถุประสงค์หรือความต้องการของหน่วยงานราชการนั้นๆ ในการออกแบบอาคารที่ทำการให้มีลักษณะที่แสดงถึงความร่วมสมัย แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลโดยทั่วไปที่มีความสามารถได้มีโอกาสในการออกแบบโครงการ โดยมากกรณีศึกษาในกลุ่มที่ 3 นี้จึงเป็นโครงการที่จัดให้มีการประกวดแบบ และด้วยลักษณะการเปิดกว้างดังกล่าวส่งผลให้ผู้ออกแบบที่มีความรู้ความสามารถโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่บุคคลากรด้านสถาปัตยกรรมไทยเท่านั้น สามารถร่วมทำการออกแบบโครงการได้ ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยที่ปรากฏในโครงการเกิดจากการนำเอาองค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ใช้ และแสดงออกทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมขึ้นอยู่กับความสามารถและแนวความคิดของผู้ออกแบบเป็นสำคัญ

ซึ่งแม้ว่าจะมีรูปแบบการดำเนินการที่เปิดกว้าง ตลอดจนมิได้จำเป็นที่จะต้องมีการมีผู้ออกแบบโดยบุคคลากรด้านสถาปัตยกรรมไทย แต่ด้วยความสำคัญของโครงการทำให้เกิดกระบวนการการตรวจสอบรูปแบบเข้ามามีส่วนในการกำกับดูแล ทั้งในโครงการที่ออกแบบโดยหน่วยงานราชการ ตลอดจนโครงการประกวดแบบ จะมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการดำเนินการออกแบบ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นในการปรับแก้หรือพัฒนาแบบ ตั้งแต่ภาพรวมจนถึงชั้นรายละเอียด เพื่อให้ได้ผลงานการออกแบบที่มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และการใช้งานของหน่วยงานราชการ

แผนภูมิที่ 8 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่ 3

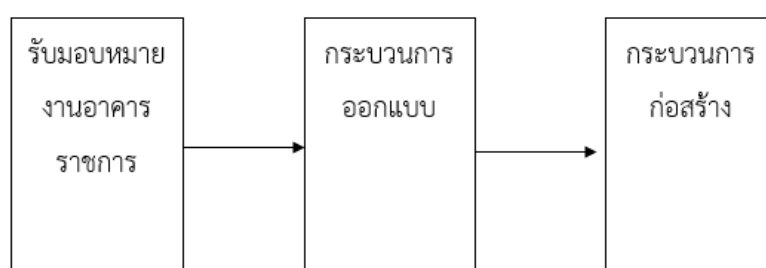
ตารางที่ 8 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 3

กลุ่มที่ 3	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	 <p data-bbox="528 750 916 786">รูปภาพที่ 79 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ</p> <p data-bbox="1002 750 1337 786">รูปภาพที่ 80 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง</p>
	 <p data-bbox="523 1075 858 1111">รูปภาพที่ 81 อาคารกระทรวงวัฒนธรรม</p> <p data-bbox="967 1075 1324 1111">รูปภาพที่ 82 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ</p>
	 <p data-bbox="501 1391 900 1458">รูปภาพที่ 83 อาคารหอประชุม มหิดลสิทธาคาร มหาวิทยาลัยมหิดล</p> <p data-bbox="967 1391 1340 1426">รูปภาพที่ 84 อาคารหอพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ</p>
	 <p data-bbox="475 1816 970 1852">รูปภาพที่ 85 อาคารดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ศาลายา</p>

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ที่ไม่ใช่บุคคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย และไม่มีกระบวนการตรวจสอบรูปแบบ

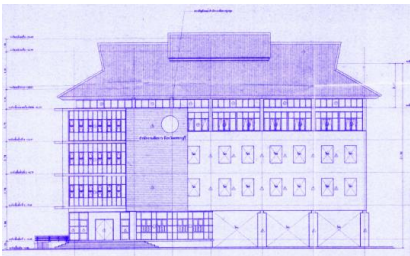
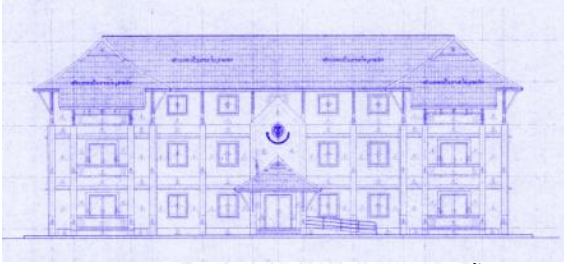
จากความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ อาครกรณศึกษาในกลุ่มที่ 4 นี้เกิดจากลักษณะร่วมกันในด้านข้อจำกัดเรื่อง งบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินการออกแบบโครงการของหน่วยงานราชการที่ต้องการออกแบบอาคารที่ทำการ ทำให้ต้องขอความอนุเคราะห์จากกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการหลักในการดำเนินการออกแบบอาคารราชการ ทั้งนี้กรมโยธาธิการและผังเมืองจะมอบหมายให้กลุ่มงานสถาปัตยกรรมไทย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินการออกแบบ อาคารราชการที่มีความต้องการแสดงออกถึงลักษณะสถาปัตยกรรมไทย โดยไม่มีขั้นตอนในการตรวจสอบรูปแบบด้วยข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น

ผลงานการออกแบบ มีรูปแบบเป็นงานสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย มีลักษณะที่เรียบง่ายลดทอนองค์ประกอบประดับตกแต่งในลักษณะสถาปัตยกรรมไทยลง เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณอันจำกัด ลักษณะดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นแบบมาตรฐานอาคารราชการ ซึ่งมีความสะดวกต่อการนำไปก่อสร้างซ้ำในสถานที่ต่างๆตามความประสงค์และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานราชการนั้น อาครกรณศึกษาในกลุ่มนี้มีข้อดีในด้านที่สามารถดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จได้โดยสอดคล้องกับปัจจัยและข้อจำกัดต่างๆ มีความสะดวกในการดำเนินการให้เกิดลักษณะร่วมที่จดจำได้ง่ายและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงาน ซึ่งมีประโยชน์ต่อบทบาทในการบริการประชาชน แต่ในทางตรงกันข้าม อาจนับได้ว่าแบบมาตรฐานอาคารราชการดังกล่าว มีข้อจำกัดในด้านการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะ ตลอดจนความสอดคล้องกับรูปแบบวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ตั้งโครงการ

แผนภูมิที่ 9 แสดงกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย กลุ่มที่4

ตารางที่ 9 แสดงอาคารราชการกลุ่มที่ 4

กลุ่มที่ 4	อาคารราชการไทยช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน(พ.ศ.2557) ที่มีความสำคัญและมีความต้องการในการออกแบบให้เกิดเอกลักษณ์ไทย
<p>แนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>รูปภาพที่ 86 อาคารหอประชุมอนุเมกประสงค์</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>รูปภาพที่ 87 อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด</p> </div> </div> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> <p>รูปภาพที่ 88 อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด</p> </div>

5.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

หลักจากผู้วิจัยได้ทำจัดลำดับข้อมูล สรุป และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษา รวมถึงผลจากการสัมภาษณ์เบื้องต้น ทำการวิเคราะห์เพื่อรวบรวมประเด็นแนวความคิดและความคิดเห็นจากผู้ออกแบบแล้ว จึงได้ทำการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ถึงความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของอาคารราชการในการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้เกิดขึ้นได้อย่างไร และเป็นโครงการที่มีการจัดการสถาปัตยกรรมไทยที่เหมาะสม รวมไปถึงความสามารถในการสร้างพัฒนาการในองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยต่อไปได้ ตลอดจนข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป โดยมีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทย และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 21 คนโดยแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆดังนี้

1. กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย ประกอบด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิศิลปินแห่งชาติ และ คณาจารย์ทางด้านสถาปัตยกรรมไทย ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

2. **กลุ่มหน่วยงานของรัฐ** ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรม ทั้งของกรมศิลปากร และกรมโยธาธิการและผังเมือง
3. **กลุ่มหน่วยงานเอกชน** ประกอบด้วยศิลปินแห่งชาติที่อยู่ในองค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเคยมีผลงานออกแบบอาคารราชการที่สำคัญของชาติ
4. **กลุ่มการจัดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย** ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาผู้มีส่วนในการจัดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยทั้งในหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทยและสถาปัตยกรรมหลัก
5. **กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ** ประกอบด้วยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมที่มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของรูปแบบอาคารราชการ

5.5.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มกรณีศึกษาอาคารราชการช่วงปี พ.ศ.2538-ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 1

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาคารราชการในกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มอาคารที่มีลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ที่ต้องใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างมากเพื่อมาปรับใช้การนำเอาบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยเข้าไปร่วมในการออกแบบนั้นจะส่งผลดี ตลอดจนหากมีกระบวนการตรวจสอบและกำกับดูแลจากผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทย หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมนั้นจะส่งผลดียิ่งขึ้น โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์²⁵ (อาจารย์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการ(สถาปัตยกรรมไทย)จะนำมาซึ่งที่มีความเหมาะสมในด้านรูปแบบ สะท้อนการปกครอง บริบททางวัฒนธรรม และ กาละเทศะของสังคมไทย สิ่งนี้จะต้องทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะอาคารราชการไทยเป็นเวทีหรือสนามที่สถาปนิกหรือผู้เกี่ยวข้องควรจะมีบทบาทเป็นไทยในสมัยนั้นๆ และตอบโจทย์ ในรูปแบบการปกครองและความเป็นชาติออกมาให้ได้... เพราะมันสะท้อนภูมิปัญญาของสถาปนิกที่เข้าใจถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่างๆ... และสามารถนำเสนอคำสาระเหล่านั้นออกมาได้”

ตารางที่ 10 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 1

	กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษากลุ่มที่ 1	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการออกแบบ	/	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรต้องมีการนำเอาบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาดูแลในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย
กระบวนการตรวจสอบ	/	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรมีกระบวนการในการกำกับดูแลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย

²⁵ สัมภาษณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์, 21 พฤษภาคม 2558

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 2

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาคารราชการในกลุ่มนี้เป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาคารที่ต้องใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างมากเช่นกันในการออกแบบ แต่ด้วยความขาดแคลนบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย จึงทำให้สถาปนิกผู้ออกแบบในกลุ่มนี้จะต้องทำการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เวลาเป็นอย่างมากในการทำความเข้าใจถึงรูปแบบและสัดส่วนในงานสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนอาจเกิดความผิดพลาดได้ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์²⁶ (อาจารย์อาจารย์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวไว้ว่า “มีความสนใจและประทับใจในสถาปัตยกรรมไทย แต่ไม่มีความรู้ ไม่ได้ศึกษา ปรัชญา ค้นคว้า ก็จะไปในพื้นที่ฐานความไม่เข้าใจ” ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานของรัฐและเอกชนเองได้ให้ความเห็นว่าหากมีการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นในหน่วยงานของรัฐเพื่อเข้ามาดูแลเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยนั้นจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลดีขึ้นได้ อาจารย์เฝ้า สุวรรณศักดิ์ศรี²⁷ (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวว่า “หน่วยงานราชการควรตอบสนองกับการศึกษาโดยมีอัตราจ้างที่เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่จบ กรมโยธาที่รับผิดชอบอาคารราชการทั่วประเทศ หากแต่บุคลากรที่มีความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย แทบไม่มีเลย ถ้าต้องการพัฒนาสถาปัตยกรรมไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต้องเอาจริงเอาจัง” ตลอดจน ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อไม่มีการควบคุมงานก็ออกมาไม่มีคุณภาพ ไม่มีความเป็นไทย เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุม”

ตารางที่ 11 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 2

	กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษากลุ่มที่ 2	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการออกแบบ	X	<ul style="list-style-type: none"> ควรต้องมีการนำเอาบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยเข้ามาดูแลในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย
กระบวนการตรวจสอบ	X	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีกระบวนการในการกำกับดูแลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 3

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาคารราชการในกลุ่มนี้เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งต้องแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยออกมาอย่างชัดเจนด้วย โดยในการออกแบบอาคารราชการนั้นจะต้องเข้าใจถึงบริบทของรูปแบบสถาปัตยกรรมในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยจะต้องนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทเหล่านั้น ดังที่ศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร²⁸ กล่าวไว้ว่า “การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยจะต้องมาจากบริบทปัจจุบัน”

²⁶ สัมภาษณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์, 21 พฤษภาคม 2558

²⁷ สัมภาษณ์, อาจารย์ เฝ้า สุวรรณศักดิ์ศรี, 21 พฤษภาคม 2558

²⁸ สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 22 พฤษภาคม 2558

แล้วบวกกับบริบทเก่าที่พอมืออยู่ และตอบสนองต่อความต้องการปัจจุบัน” โดยในกลุ่มนี้ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยที่ปรากฏในโครงการเกิดจากการนำเอาองค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ใช้ และแสดงออกทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมขึ้นอยู่กับความสามารถและแนวความคิดของผู้ออกแบบเป็นสำคัญ คุณธีรพล นิยม²⁹ (ศิลปินแห่งชาติ) กล่าวถึงการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยไว้ว่า “ทุกอาชีพควรจะศึกษารากของตัวเอง... การเรียนรู้พวกนี้เราต้องรู้ไปถึงคุณค่า จิตวิญญาณของมัน นอกจากรูปแบบ ซึ่งถ้าเราเข้าใจ เราก็สามารถนำมาใช้ได้” ซึ่งคุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์³⁰ (หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย) ได้แสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและองค์ความรู้ผู้เกี่ยวข้องนอกเหนือจากบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบและจัดการอาคารที่มีความเกี่ยวข้องทางด้านสถาปัตยกรรมไทยไว้ว่า “ถ้ามีสถาปนิกรุ่นใหม่หรือผู้มีความรู้ด้านนี้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นควรให้ความรู้ด้านนี้ให้มาก และควรมีการให้ความรู้ในวงกว้างแก่ประชาชนทั่วไปไม่ใช่เฉพาะในสถาปนิก” อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีรูปแบบการดำเนินการที่เปิดกว้าง ตลอดจนมิได้จำเป็นที่จะต้องมีการมีผู้ออกแบบโดยบุคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทย แต่ด้วยความสำคัญของโครงการทำให้เกิดกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในกลุ่มนี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยสามารถมีส่วนช่วยในกระบวนการกำกับดูแลเกี่ยวกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้เกิดลักษณะสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการที่ดี ตลอดจนการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบอาคารราชการจะช่วยส่งเสริมให้สถาปนิกผู้ออกแบบมีความตื่นตัวในการแสดงออกถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยได้อีกด้วย

ตารางที่ 12 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 3

	กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษากลุ่มที่ 3	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการออกแบบ	X	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ● ต้องทำการศึกษาและเข้าใจในองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย
กระบวนการตรวจสอบ	/	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรต้องมีกระบวนการในการกำกับดูแลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย

²⁹ สัมภาษณ์, ธีรพล นิยม, 17 มิถุนายน 2558

³⁰ สัมภาษณ์, ชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์ 29 พฤษภาคม 2558

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 4

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าอาคารในกลุ่มนี้เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยซึ่งต้องแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยออกมาเช่นกัน โดยมีกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มหน่วยงานของรัฐเองได้ให้ความเห็นว่า เนื่องด้วยข้อจำกัดทั้งเรื่องของงบประมาณและเวลาตลอดจนบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทย ทั้งนี้อาคารกรณีศึกษาในกลุ่มนี้มีข้อดีในด้านที่สามารถดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จได้โดยสอดคล้องกับปัจจัยและข้อจำกัดต่างๆ มีความสะดวกในการดำเนินการให้เกิดลักษณะร่วมที่จดจำได้ง่ายและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงาน ซึ่งมีประโยชน์ต่อบทบาทในการบริการประชาชน แต่ในทางตรงกันข้าม อาจนับได้ว่าแบบมาตรฐานอาคารราชการดังกล่าว มีข้อจำกัดในด้านการแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะ ตลอดจนความสอดคล้องกับรูปแบบวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ตั้งโครงการ ซึ่ง คุณ นิธิ สถาปิตานนท์³¹ (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวไว้ว่า “การเอาแบบมาตรฐานไปสร้าง เป็นการทำลายสถาปัตยกรรมท้องถิ่นไปหมดขาดความเป็นจิตวิญญาณท้องถิ่นถ้าเราสามารถรักษาไว้ได้มันจะดีมาก” ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มหน่วยงานของรัฐเองยังมีความเห็นอีกว่าหากมีการนำเอาบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้นในหน่วยงานของรัฐจะส่งผลดีมากยิ่งขึ้น คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์³² (หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย) “บุคลากรที่จบด้านไทยโดยตรงเราก็น่าจะมีจำนวนจำกัด ถ้ามีเข้ามาเราก็พร้อมที่จะรับ” ตลอดจนการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบอาคารราชการเพิ่มมากขึ้นนั้นจะส่งผลดีต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการได้ โดยที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวกในส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนต่อไป

ตารางที่ 13 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อกลุ่มที่ 4

	กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษากลุ่มที่ 4	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
กระบวนการออกแบบ	X	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ● ต้องทำการศึกษาและเข้าใจในองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย
กระบวนการตรวจสอบ	X	<ul style="list-style-type: none"> ● ควรต้องมีกระบวนการในการกำกับดูแลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย

³¹ สัมภาษณ์, นิธิ สถาปิตานนท์, 27 พฤษภาคม 2558

³² สัมภาษณ์, ชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์ 29 พฤษภาคม 2558

5.5.2 สรุปประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มแล้วได้รวบรวมประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับกระบวนการออกแบบและกระบวนการกำกับดูแลได้ทั้งหมด 3 ประเด็นได้แก่

1. องค์กรการศึกษา
2. องค์กรทางวิชาชีพ
3. กระบวนการกำกับดูแล

5.5.2.1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์กรการศึกษา

ปัจจุบันการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยเป็นสิ่งจำเป็นมากยิ่งขึ้นในการทำความเข้าใจในรูปแบบทางวัฒนธรรมและสังคมของชาติ เพื่อที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจในการใช้องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับอาคาร และสามารถแสดงตัวตนในสังคมโลกได้ ดังเช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรัช พัทธเศวต³³ (หัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวไว้ว่า “ยิ่งโลกกลมเท่าใดยิ่งจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น เพราะว่าสิ่งนี้(องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย)เป็นอุดมการณ์ที่เราต้องดำรงไว้ให้ได้” กระบวนการสร้างบุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา มีการส่งเสริมผ่านการมอบทุนการศึกษาแก่ผู้เข้าศึกษาในภาควิชาสถาปัตยกรรมไทยเพื่อดึงดูดผู้มีความสามารถและมีความสนใจทางด้านสถาปัตยกรรมไทยเพื่อสร้างสถาปนิกผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทย รวมถึงการเพิ่มรายวิชาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยเข้าในหลักสูตรเป็นวิชาบังคับในภาควิชาสถาปัตยกรรมเพื่อผลิตสถาปนิกที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยสำหรับรองรับการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์³⁴ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ ได้แสดงความคิดเห็นต่อความสำคัญในการส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยในภาคการศึกษาไว้ว่า “เห็นว่าควรจะมีการเอาอะไรที่มีความเป็นไทยเข้าไปในหลักสูตรบ้าง หากต้องการเอาความความเป็นไทยเข้ามาใช้ในโปรเจค แต่ถ้าไม่มีการสอนเลย นักเรียนก็จะไม่มีความรู้ที่จะเอามาใช้บ้าง” แม้ว่าปัจจุบันการผลิตบุคคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยอยู่ที่ช่วงต้นของกระบวนการทั้งหมด โอกาสที่ผู้มีความรู้ความสามารถทางสถาปัตยกรรมไทยจะได้ออกแบบโครงการขนาดใหญ่อาจจะยังมีน้อยอยู่ แต่ในอนาคตบุคคลากรเหล่านี้จะมีความสำคัญในกระบวนการออกแบบและจัดการสถาปัตยกรรมไทย รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล³⁵ (คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร) ได้กล่าวไว้ว่า “อาจจะเป็นการเร็วไปที่จะเห็นผลในกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในช่วงนี้แต่ในอนาคตอาจารย์มองว่าจะส่งผลดีขึ้นเรื่อยๆและเป็นบุคลากรที่สำคัญในอนาคตได้”

³³ สัมภาษณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรัช พัทธเศวต, 20 พฤษภาคม 2558

³⁴ สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์, 14 พฤษภาคม 2558

³⁵ สัมภาษณ์, รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล, 28 พฤษภาคม 2558

5.5.2.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์กรทางวิชาชีพ

นอกจากการสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยแล้วนั้น ยังควรปลูกจิตสำนึกให้สถาปนิกรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของสถาปัตยกรรมไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรัช พัทธเศวต (หัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวไว้ว่า “ควรมีการระลึกถึง(การออกแบบโดยใช้ความเป็นไทย)และควรมีการเอาความเป็นไทยมาใช้ ต้องเข้าใจว่าความเป็นไทยหรือมิติของมรดกวัฒนธรรมไทยมันมีคุณค่ายังไง” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์ (อาจารย์อาจารย์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการละเลยการออกแบบโดยใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย ในบริบทของปัจจุบัน ดังนี้ “เนื่องจาก 1.เราขาดความเข้าใจในความสำคัญของปัญหาการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย 2.ขาดความอดทนในการต่อสู้กับกระแสความเจริญ”

ปัจจุบันประเทศไทยขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยในหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยทั้งสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์และสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยเฉพาะหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการจัดการสถาปัตยกรรมไทยโดยตรง เนื่องจากไม่มีอัตราจ้างงานหรือไม่ได้มีการระบุชัดเจนถึงคุณสมบัติดังกล่าว แม้ภาคการศึกษาจะสามารถผลิตผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยได้เพียงพอสำหรับรองรับงานสถาปัตยกรรมไทย แต่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยดังกล่าวไม่มีโอกาสได้เข้าทำงานในหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย อย่างไรก็ตามบุคลากรทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมีความต้องการบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยให้เข้ามาปฏิบัติงานในหน่วยงาน โดย คุณกิตติพันธ์ พานสุวรรณ³⁶ (ผอ.สำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร) ได้แสดงถึงการส่งเสริมบุคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยไว้ว่า “อยากให้ทุกกรมหรือเอกชน มีความรู้และสามารถทำได้มากๆ เพราะจะได้แบ่งเบาภาระกรมศิลปซึ่งมีกำลังคนไม่เพียงพอ” สำหรับในกลุ่มหน่วยงานเอกชน คุณ นิธิ สถาปิตานนท์ (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวว่า “หากมีการนำเอาบุคลากรเหล่านี้(สถาปนิกผู้ศึกษาด้านสถาปัตยกรรมไทย)เข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐและเอกชน จะส่งผลให้เกิดสถาปัตยกรรมที่ใช้ องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยที่ดีขึ้นได้”

องค์กรการศึกษาและองค์กรวิชาชีพต้องให้ความรู้กับสถาปนิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเพื่อที่จะสามารถนำองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยไปปรับใช้ในการออกแบบอาคารให้ได้อย่างเหมาะสม และควรเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยสู่สาธารณะ ปลูกฝังจิตสำนึกและความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยต่อประชาชนทั่วไป และเป็นคลังข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยในอนาคต โดยศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์³⁷ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมองค์ความรู้

³⁶ สัมภาษณ์, กิตติพันธ์ พานสุวรรณ, 19 พฤษภาคม 2558

³⁷ สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์, 14 พฤษภาคม 2558

ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยจากหน่วยงานต่างๆไว้ดังนี้ “สมาคมก็มีการส่งเสริมผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไทยบ้าง ในด้านสถาปนิกที่มีการควบคุมตอนนี้ก็ต้องไปดูว่า อะไรที่สภาจะเข้าไปทำเกี่ยวกับไทยได้”

ภาครัฐควรเปิดกว้างให้เอกชนซึ่งมีการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทยมีส่วนร่วมในการประกวดแบบ จะสามารถเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นในอาคารราชการได้ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของสถาปัตยกรรมไทยในประเทศไทย คุณชาญวิชญ์ สิริสุนทรานนท์³⁸ (หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าให้เอกชนดูก็เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ทำอย่างไรให้คนจะไปเปิดบริษัทโดยเน้นทางด้านสถาปัตยกรรมไทย...ถ้าเป็นไปได้การเปิดการประกวดแบบก็เป็นเรื่องดีตรงที่ว่ามันจะออกไปสู่วงกว้างของวิชาชีพสถาปัตยกรรม ได้คนที่มีความรู้ที่ดีเข้ามาสร้างงานตรงนี้”

การออกแบบอาคารราชการจะต้องเข้าใจถึงบริบทของรูปแบบสถาปัตยกรรมในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยจะต้องนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทเหล่านั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์³⁹ (อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้กล่าวไว้ว่า “อาคารราชการไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสะท้อนความเป็นชาติไทย และแสดงออกให้เห็นถึงวัตถุประสงค์และสาระสำคัญของการปกครอง ตลอดจนลักษณะและกิจกรรมของหน่วยงานนั้นๆ อาคารราชการไทยมันก็ต้องเป็นไทย ต้องแสดงถึงวัตถุประสงค์ที่เป็นสาระสำคัญของการปกครอง ทุกหน่วยงานเป็นระบบของการปกครอง ต้องมีหลักการสาระที่เกี่ยวข้องกันในภาพใหญ่ เราต้องเข้าใจกระบวนการตรงนั้นเพื่อที่จะถ่ายทอดสาระตรงนั้นออกมาด้วย อีกสำคัญอีกข้อคือลักษณะและกิจกรรมนั้นๆ เช่น โรงพยาบาลก็ต้องมีความเป็นไทย แต่ก็ต้องมีความเป็นโรงพยาบาล อย่างนั้นอยู่ด้วย ไม่ใช่พยามจะเป็นไทยจนไปสร้างปัญหา หรือทำแล้วโมเดิร์นจนไม่มีความเป็นไทย มันก็จะกลายเป็นการลอกแบบตะวันตกมาใช้” โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องความจำเป็นในการใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการนั้นขึ้นอยู่กับประเภทอาคาร สำหรับอาคารที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมีส่วนช่วยในการสร้างสรรค์อาคารราชการให้แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติได้

³⁸ สัมภาษณ์, ชาญวิชญ์ สิริสุนทรานนท์, 29 พฤษภาคม 2558

³⁹ สัมภาษณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์, 21 พฤษภาคม 2558

5.5.2.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำกับดูแล

สภาสถาบันหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ควรจัดทำมาตรฐานสถาปัตยกรรมไทย โดยสภาสถาบันซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา การวิจัยและการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม, ควบคุมความประพฤติ และดำเนินงานประกอบวิชาชีพให้ถูกต้องตามมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพสถาปัตยกรรม, และช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่และให้บริการทางงานวิชาการต่างๆแก่ประชาชน และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการและเทคโนโลยีทางสถาปัตยกรรม (คัดลอกจากวัตถุประสงค์ของสภาสถาบัน www.act.or.th ข้อ 1, 4 และ 5) ศาสตราจารย์ ดร. ภิญโญ สุวรรณคีรี⁴⁰ (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวไว้ว่า “เคยมีการดำเนินการในสภาสถาบันเพื่อจัดทำมาตรฐานการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยอยู่แต่ไม่ได้ถูกพัฒนาต่อ จึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย” นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังให้ความเห็นเกี่ยวกับการควบคุมและตรวจสอบสถาปัตยกรรมไทยโดย คุณกิตติพันธ์ พานสุวรรณ⁴¹ (ผู้อำนวยการสำนักสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร) แสดงข้อเสนอเกี่ยวกับการควบคุมและตรวจสอบอาคารสถาปัตยกรรมไทยไว้ดังนี้ “1. เบื้องต้นที่เป็นรูปธรรมที่ง่ายที่สุดคือการสร้างการรับรู้ให้สาธารณะเห็น เช่น ขึ้นป้ายผู้รับผิดชอบ มาตรการทางสภาวิชาชีพ น่าจะเข้ามาควบคุมหรือตรวจสอบได้ว่าคุณปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง จริงๆก็ผิดกฎหมายด้วย เขาบอกว่าไม่ต้องยื่น ไม่ได้แปลว่าผิดกฎหมายได้ ต้องไม่ผิดกฎหมาย 2. มาตรการระยะยาวต้องบังคับตามพรบ.ให้เข้มข้นมากขึ้น ไม่ต้องขออนุญาตก็ได้ แต่ต้องแจ้งเพื่อทราบต่อหน่วยงานที่ให้ขออนุญาต”

โดยศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์⁴² ผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกนโยบายเกี่ยวกับควบคุมอาคารสถาปัตยกรรมไทยเพื่อสร้างมาตรฐานในระยะยาวไว้ว่า “การควบคุมและตรวจสอบสถาปัตยกรรมไทย น่าจะเริ่มตั้งแต่เรื่องการคัดเลือกผู้ออกแบบคือใน TOR ผู้รับเหมาก็ต้องทำตามแบบต้องหาคนที่ทำได้ คนตรวจสอบก็ต้องมีความรู้ทางด้านไทยถึงจะมาตรฐานได้ TOR ก็ควรใส่เลยว่าต้องมีความเป็นไทย... ชั้นแรก ก็ต้องมีคนสั่งมาก่อน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ให้เขียนใน TOR ว่าอาคารประเภทใด จะต้องมีความเป็นไทย จากนั้นหน่วยงานสำนักงบประมาณซึ่งเป็นองค์กรสุดท้ายที่มีส่วนร่วมในการอนุมัติงบอาคารราชการ จะเป็นคนตรวจแบบว่ามีความเป็นไทยหรือไม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถาบันหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจะต้องจำกัดความคำว่าความเป็นไทย หรืออาจจะต้องมีตำแหน่งสถาบันในสำนักงบประมาณเพื่อตรวจสอบแบบสุดท้าย ซึ่งในตอนนี้อยู่ไม่มีการควบคุมความเป็นไทยอยู่แล้ว”

⁴⁰ สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์ ดร. ภิญโญ สุวรรณคีรี, 26 พฤษภาคม 2558

⁴¹ สัมภาษณ์, กิตติพันธ์ พานสุวรรณ, 19 พฤษภาคม 2558

⁴² สัมภาษณ์, ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์, 14 พฤษภาคม 2558

5.5 สรุปผลการวิเคราะห์อาคารราชการไทยในปัจจุบันของกระบวนการออกแบบ

จากการศึกษาวิเคราะห์อาคารกรณีศึกษาตลอดจนการสัมภาษณ์ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ว่า ในปัจจุบันของกระบวนการออกแบบในแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์นั้นมีความสำคัญมากที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยอย่างละเอียดก่อนที่จะนำเอารูปแบบต่างๆเหล่านั้นมาปรับใช้ในการออกแบบได้ จากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการที่ผู้ออกแบบนั้นจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าโดยละเอียดหรือนำเอาผู้ที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาร่วมในการออกแบบ ในส่วนของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยซึ่งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยนั้นได้ถูกลดทอนลงจนทำให้ขึ้นอยู่กับความสามารถของสถาปนิกที่จะออกแบบสถาปัตยกรรมไทยให้ออกมาได้ในทั้งลักษณะที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกฝนจนเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทย แต่ทั้งนี้ก่อนที่จะทำการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ผู้ออกแบบจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียดเช่นกันในการที่จะนำเอาองค์ความรู้เรานั้นออกแบบให้ออกมาในลักษณะสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยได้

5.6 สรุปการวิเคราะห์อาคารราชการไทยในปัจจุบันของกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบ

จากการศึกษาวิเคราะห์อาคารกรณีศึกษาตลอดจนการสัมภาษณ์ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ว่า ในปัจจุบันจำนวนบุคคลากรที่สำเร็จการศึกษาหรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยยังมีอยู่จำกัด ทำให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการความต้องการในการดำเนินการออกแบบอาคารราชการ เมื่อสถาปนิกโดยทั่วไปได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบการออกแบบอาคารราชการ จึงได้เกิดกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบขึ้น ซึ่งในปัจจุบันของกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบในรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์นั้นจะเป็นการดีที่จะมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสถาปัตยกรรมมาร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย เพราะจะสามารถช่วยลดปัญหาในการเกิดความผิดพลาดของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย หลังจากทำการออกแบบโดยผู้ที่น่าเอาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทยมาใช้และไม่เข้าใจในเรื่องของรายละเอียดของงานสถาปัตยกรรมไทยโดยตรง ทั้งนี้การออกแบบอาคารราชการในแนวรูปแบบไทยประยุกต์นั้นความสำคัญหลักยังคงอยู่ที่องค์ความรู้ของผู้ที่ทำการออกแบบในการที่จะกำหนดรูปแบบและสัดส่วนของงานสถาปัตยกรรมไทยที่เหมาะสมได้ ในส่วนของกระบวนการในการกำกับดูแลตรวจสอบขอบแนวรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยนั้นหากมีผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบนั้น จะสามารถส่งเสริมให้เกิดงานสถาปัตยกรรมไทยที่สอดคล้องกับบริบทของชาติได้มากขึ้น โดยเฉพาะในโครงการที่มีการจัดการให้เกิดกระบวนการประกวดแบบนั้นสามารถส่งเสริมในการกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเพื่อนำมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบได้ ซึ่งในกระบวนการนี้จะต้องมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจใน

งานสถาปัตยกรรม มามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและตัดสิน ทั้งนี้คุณสมบัติของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการกำกับดูแลตรวจสอบนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของงานสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนมีประสบการณ์ในงานสถาปัตยกรรมเพื่อที่จะให้ความคิดเห็นในกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบนี้ได้

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยจากทั้งสองปัจจัยที่ทำให้เกิดงานออกแบบอาคารราชการไทยที่มีความต้องการให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติขึ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบุคลากรทางสถาปัตยกรรมไทยที่มีความจำเป็นในการออกแบบอาคารราชการที่มีความต้องการนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเข้าไปปรับใช้ โดยเฉพาะอาคารที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมของชาติ อาคารราชการจึงจำเป็นต้องแสดงออกถึงความเป็นชาติด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย โดยทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์และสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยต่างต้องนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ในการออกแบบเช่นกัน

ซึ่งในปัจจุบันการจัดการให้มีการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมานั้น ส่งผลให้ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยที่ดีที่จะสามารถนำเอาผลผลิตเหล่านี้ไปช่วยส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบอาคารราชการได้ ผลจากการศึกษาในข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้นพบว่าหากมีการจัดการส่งเสริม (organizing) และดำเนินการ (directing) ให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยได้มีส่วนร่วมในการออกแบบอาคารราชการไม่ว่าจะเป็นในกระบวนการออกแบบ หรือ ในกระบวนการกำกับดูแลและตรวจสอบ ที่มีความต้องการใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยจะเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดประโยชน์ได้ หากมีการผลักดันให้ผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยได้ประกอบวิชาชีพในส่วนที่รับผิดชอบในโครงการอาคารราชการที่มีความต้องการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาตินั้นจะส่งผลดีขึ้นในภาพรวมของงานสถาปัตยกรรมไทย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 การศึกษากระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษากรณีศึกษาประกอบกับความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ว่า การออกแบบอาคารราชการไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการเป็นสัญลักษณ์ของประเทศนั้น จำเป็นต้องทำการศึกษาและฝึกฝนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรมไทย จึงจะสามารถออกแบบอาคารราชการให้แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมประจำชาติได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ด้วยปัจจัยกำหนดที่แตกต่างกันทำให้โครงการออกแบบอาคารราชการแต่ละโครงการ มีกระบวนการในการจัดการเพื่อให้เกิดลักษณะสถาปัตยกรรมไทยแตกต่างกันไปและด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้รูปแบบของงานสถาปัตยกรรมไทยที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันออกไปด้วย ในปัจจุบันกระบวนการจัดการให้เกิดลักษณะสถาปัตยกรรมไทยในการออกแบบอาคารราชการ จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. เป็นอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ มีการใช้สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทยเข้ามามีส่วนในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนมีกระบวนการในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบสถาปัตยกรรม
2. เป็นอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ โดยไม่ได้ใช้สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนยังไม่มีกระบวนการในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบสถาปัตยกรรม
3. เป็นอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยไม่ได้ใช้สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทย หากแต่มีกระบวนการในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบสถาปัตยกรรม
4. เป็นอาคารราชการที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยไม่ได้ใช้สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนยังไม่มีกระบวนการในการกำกับดูแลและตรวจสอบรูปแบบสถาปัตยกรรม

ซึ่งในแต่ละกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในแต่ละกลุ่มนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยที่จะต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดให้เข้าใจก่อนที่จะทำการออกแบบเพื่อให้เกิดอาคารราชการที่น่าเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

6.1.2 ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

จากการศึกษาพบว่า การนำเอาบุคคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในกระบวนการออกแบบหรือกระบวนการตรวจสอบนั้นจะเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่จะสามารถส่งผลให้เกิดสถาปัตยกรรมไทยที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยมาได้อย่างดี เห็นได้จากการออกแบบในกลุ่มที่ 1 และ 3 นั้นได้มีการนำเอาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยไปใช้ทั้งในกระบวนการออกแบบและตรวจสอบทางด้านสถาปัตยกรรมไทยของโครงการอาคารราชการ รวมถึงการศึกษารูปแบบองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทยไปใช้กับอาคารในกลุ่มที่ 2 นั้นจำเป็นต้องทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยอย่างละเอียด ซึ่งเห็นได้ถึงถึงความสำคัญในการนำบุคคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมนั้นจะส่งผลให้สามารถส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยในเวลาอันจำกัดได้

ในปัจจุบันนั้นได้มีการผลิตบุคคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยออกมาแล้วเป็นจำนวนมากนับจากปี พ.ศ.2538 สังเกตได้จากตารางที่ 8 ซึ่งเป็นบุคคลากรที่จะสามารถนำไปช่วยในการพัฒนารูปแบบและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยในส่วนต่างๆได้ แต่จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีการนำเอาบุคคลากรเหล่านี้เข้าไปใช้ในการออกแบบอาคารราชการอย่างเหมาะสม สังเกตได้จากตารางที่ 9 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานออกแบบอาคารราชการไทยทั่วประเทศ ที่แสดงให้เห็นถึงปริมาณงานของอาคารราชการไทยที่ต้องใช้องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเข้าไปปรับใช้ในการออกแบบมีจำนวนถึงปีละประมาณ 15-18 โครงการต่อปี

ตารางที่ 14 แสดงการปฏิบัติงานของบัณฑิตทางสถาปัตยกรรมไทย

สถาบันที่เปิดสอน หลักสูตรสถาปัตยกรรม ไทย	จำนวนนิสิต สถาปัตยกรรม ไทย (คน)	สถาปนิกจาก หลักสูตร สถาปัตยกรรมไทย ในกรมโยธาธิการฯ (คน)	สถาปนิกจาก หลักสูตร สถาปัตยกรรมไทย ในกรมศิลปากร (คน)	สถาปนิกจาก หลักสูตร สถาปัตยกรรม ไทยในหน่วยงาน อื่นๆ(คน)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	110	1	7	3
มหาวิทยาลัยศิลปากร	291	1	3	2

ที่มา: การสำรวจจากนิสิตนักศึกษาสถาปัตยกรรมไทย 1 มิถุนายน 2558

ตารางที่ 15 แสดงปริมาณงานอาคารราชการ

ปีงบประมาณ	ปริมาณงานออกแบบสำนักสถาปัตยกรรม (โครงการ)	งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทย 15%จากโครงการทั้งหมด (โครงการ)
2556	110	16
2557	116	18
2558	100	15

ที่มา: กรมโยธาธิการ 10 มิถุนายน 2558

เมื่อเทียบปริมาณโครงการอาคารราชการกับบุคคลากรที่เป็นผลผลิตจากระบบการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยซึ่งมีอยู่จำนวน 2 คนนั้น ยังเป็นปริมาณที่ไม่สามารถรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึงจึงทำให้ต้องมีกระบวนการจัดการที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

จากการศึกษาพบว่าหากมีการนำเอาบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยนั้นจะสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากที่ได้ทำการศึกษาจากกรณีศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มต่างๆ สรุปได้ถึงข้อเสนอแนะในกระบวนการดังต่อไปนี้

1.ขั้นกระบวนการออกแบบ องค์กรที่ทำหน้าที่ออกแบบอาคารราชการ จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรหรือเพิ่มจำนวนบุคคลากรที่มีความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยให้มีเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะสามารถดูแลงานออกแบบโครงการอาคารราชการที่ต้องการนำเอาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยไปปรับใช้ให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.ขั้นกระบวนการกำกับดูแลและการตรวจสอบ องค์กรที่ทำหน้าที่ออกแบบอาคารราชการนั้นควรมีกระบวนการในการกำกับดูแลและการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการอื่นๆ หรือสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมด้านบุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

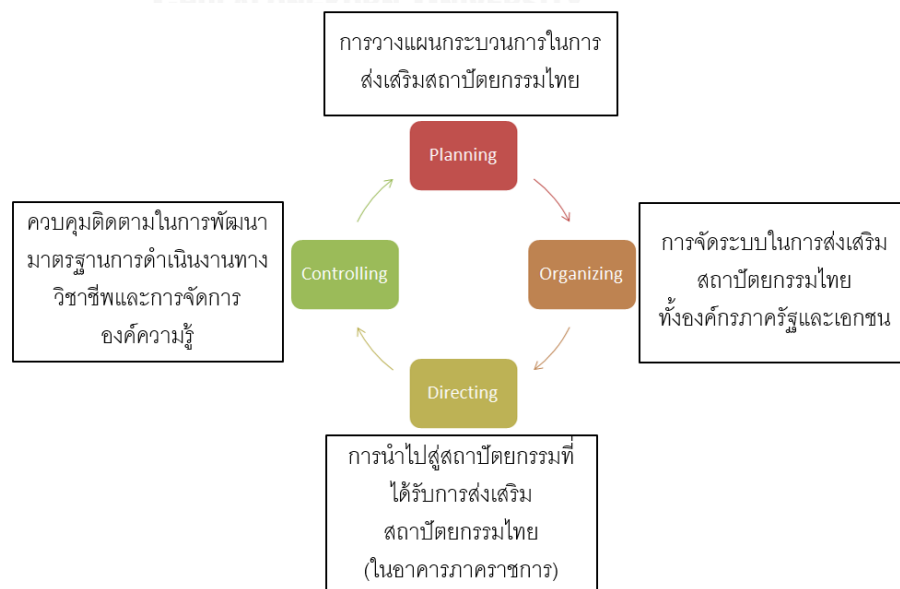
6.3 แนวทางในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

แนวทางในการวางแผน (planning) การวางแผนในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยและผลิตบุคคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านสถาปัตยกรรมไทยเพิ่มมากขึ้น สถาบันการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมจะต้องวางแผนในการส่งเสริมองค์ความรู้เหล่านี้ให้กับบุคคลากรทางด้านสถาปัตยกรรมให้มีความเชี่ยวชาญ และมีความตระหนักถึงการออกแบบให้เข้ากับบริบทของชาติด้วยสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนแนวทางในการผลักดันให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ขาดความต่อเนื่องในการผลิตบุคคลากร และเพื่อรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยต่อไปในอนาคต

แนวทางการจัดระบบ (organizing) องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นองค์ความรู้ที่ต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม สถาบันการศึกษา สภา และ สมาคมวิชาชีพ จำเป็นจะต้องร่วมมือกันในการจัดระบบการส่งเสริมองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยให้กับสถาปนิกได้ศึกษาองค์ความรู้อย่างเข้าก่อนที่จะทำการออกแบบและจัดระบบให้มีการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกแบบงานสถาปัตยกรรมที่ต้องการสร้างเอกลักษณ์ไทยให้เกิดขึ้นได้

แนวทางการกำกับดูแล (directing) รูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นรูปแบบที่ผู้ออกแบบจะต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจจึงจะสามารถนำไปปรับใช้การมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรมไทยที่มีความเข้าใจในบริบททางสถาปัตยกรรมของชาติเป็นอย่างดี เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำกับดูแลจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เกิดสถาปัตยกรรมไทยที่ดีได้ โดยการมีคณะกรรมการรูปแบบในการกำกับดูแลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วยตัวแทนจากองค์กรภาคีรัฐ องค์กรภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ที่จะเข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลการออกแบบสถาปัตยกรรม

แนวทางในการตรวจสอบ (monitoring) การสร้างมาตรฐานทางวิชาชีพเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดสถาปัตยกรรมไทยที่ดีขึ้นได้ สภาและสมาคมวิชาชีพ จะต้องตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย รวมถึงการรับรององค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทยจะมีส่วนช่วยให้สามารถส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยที่จะเกิดขึ้นได้ ตลอดจนคอยควบคุมและตรวจสอบให้กระบวนการต่างๆ เป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 10 แสดงแนวทางการจัดการสถาปัตยกรรมไทย

6.4 การศึกษาต่อเนื่องในอนาคต

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องการจัดการสถาปัตยกรรมไทยกรณีศึกษาอาคารราชการนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะภาพรวมของกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในอาคารราชการในปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย ตลอดจนความสำคัญในการนำเอาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในระดับที่เป็นแนวความคิดเบื้องต้น แต่ในรายละเอียดในเรื่องของวิธีในการจัดการ ส่งเสริม ควบคุม และตรวจสอบนั้น ควรจะมีการศึกษาวิจัยให้ลึกรายละเอียดในขั้นตอนวิธีการจัดการต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจัดการสถาปัตยกรรมไทยในภาพรวมของชาติ สามารถดำเนินการได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบันและอนาคต

รายการอ้างอิง

- ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2550). ศีกฤทธิ์กับประดิษฐกรรม "ความเป็นไทย". กรุงเทพฯ, บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).
- จักร์ พันธุ์ชูเพชร (2545). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร, บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ชมชน พุสินไพบูลย์ (2554). "พัฒนาการแนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ของชาติในงานสถาปัตยกรรม: ประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่ พ.ศ.2552 " วารสารหน้าจั่ว.
- ชาติรี ประกิตนการ (2547). การเมืองและสังคมในศิลปะสถาปัตยกรรม สยามสมัยไทยประยุกต์ ชาตินิยม. กรุงเทพฯ, บริษัท มติชนจำกัด (มหาชน).
- ไตรวัฒน์ วิริยศิริ น.ท.ร.น. (2547). "สถาปัตยกรรมการจัดการในประเทศไทย." พัฒนาการวิชาการ สถาปัตยกรรม: 7.1.
- นันทพร พุ่มมณี (2548). แนวทางการบริหารจัดการโครงการออกแบบและก่อสร้างในวัดพุทธศาสนา ในประเทศไทย. ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต.
- นิจ หิรัญชีระนันท์ (2536). "สถาปัตยกรรมไทย." ปาฐกถาชุด "สิรินธร".
- นิติ เชื้อสถาปนศิริ (2544). ความหมายทางการเมืองของลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารราชการ ไทย: ศึกษากรณีศาลากลางจังหวัด. ภาควิชาการการปกครอง คณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต.
- แน่นน้อย ศักดิ์ศรี, ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์ (2532). มรดกสถาปัตยกรรมกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์กรุงเทพ.

แน่น้อย ศักดิ์ศรี, ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์ (2539). สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2528). "งานสถาปัตยกรรมไทย." วารสารหน้าจั่ว 5: 33.

ดุสิตี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2536). เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ,
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุสิตี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2539). สถาปนิกสยาม. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระ
บรมราชูปถัมภ์.

ดุสิตี ทิพทัส, ศาสตราจารย์กิตติคุณ (2541). ช่างฝรั่งในกรุงสยาม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มยุรี อนุমানราชธน (2544). การบริหารโครงการ. เชียงใหม่, หจก. ธนุขพรินติ้ง.

เลอสม สถาปิตานนท์, ศาสตราจารย์ (2530). สถานที่ราชการสมัยรัชการที่1 ถึงรัชการที่9. กรุงเทพฯ,
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิมลสิทธิ์ ทรยางกูรและคณะ (2536). พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ, สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

วิมลสิทธิ์ ทรยางกูรและคณะ (2544). สถานภาพผลงานทางวิชาการ สาขาสถาปัตยกรรมในประเทศไทย
ไทย. กรุงเทพฯ, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ศิลปากร, กรม (2555). เปิดบ้านศิลปากร. กรุงเทพฯ, บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด.

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2533). คู่มือสถาปนิก. กรุงเทพฯ.

สันติ ชินานูวัตินวงศ์ (2546). วิศวกรรมก่อสร้างและการจัดการ. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล (2529). "แนวทางการศึกษาและวิจัยสาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย." วารสารหน้าจั่ว 6: 79.

อรศิริ ปาณินท์ (2540). กระบวนการการออกแบบสถาปัตยกรรม. ปทุมธานี, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รังสิต.

อวยชัย วุฒิโมสิต (2546). การปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
แบบสำรวจอาคารกรณศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้ออกแบบ และ แบบสัมภาษณ์
ผู้เชี่ยวชาญ
แบบสำรวจวิทยานิพนธ์
เรื่อง การจัดการสถาปัตยกรรมไทย กรณศึกษาอาคารราชการ ช่วงปี พ.ศ.2538-2557

แบบสำรวจข้อมูลสถาปนิก

โดย สาขาวิชาการจัดการสถาปัตยกรรม

ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล

วัน/เดือน/ปี ที่ทำแบบสัมภาษณ์

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ e-mail

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยปีการศึกษา (พ.ศ.เข้าศึกษา)

ปริญญาโทมหาวิทยาลัยปีการศึกษา (พ.ศ.เข้าศึกษา)

ปริญญาเอกมหาวิทยาลัยปีการศึกษา (พ.ศ.เข้าศึกษา)

อื่นๆ

ประวัติการทำงาน

สถานที่/องค์กร ตำแหน่ง ช่วงปีเข้าทำงาน

สถานที่/องค์กร ตำแหน่ง ช่วงปีเข้าทำงาน

สถานที่/องค์กร ตำแหน่ง ช่วงปีเข้าทำงาน

กรุณากรอกข้อมูลโครงการที่ท่านได้ออกแบบ ทั้งเป็นผลงานที่ทำในนามองค์กร และผลงานส่วนบุคคล โดยเป็นโครงการที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1 เป็นโครงการที่ออกแบบในปี พ.ศ.2538-2558
- 2 เป็นโครงการที่มีเอกลักษณ์ไทย ในแบบ ไทยประเพณี ไทยประยุกต์ หรือไทยร่วมสมัย
- 3 โครงการอาคารราชการทุกประเภท เช่น อาคารที่ทำการ อาคารทางการศึกษา อาคารเอนกประสงค์ เป็นต้น
- 4 เป็นอาคารราชการที่ออกแบบหรือก่อสร้างขึ้นใหม่
- 5 เป็นอาคารราชการที่มีความสำคัญของหน่วยงานของหน่วยงานนั้น
- 6 เป็นอาคารราชการที่สามารถแสดงถึงรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม

ชื่อผลงานในนามองค์กร
อาคารราชการ
1.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ
2.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ
3.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ

หากมีคำถาม กรุณาติดต่อ นายภูมิพันธ์ คงจันทร์ 083-2376080 poomipanosk127@gmail.com

ชื่อผลงานส่วนบุคคล
อาคารราชการ
1.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ
2.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ
3.ชื่อโครงการ..... ที่ตั้ง ปีที่ออกแบบ ปีที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ..... ขนาดพื้นที่ใช้สอย ตร.ม. หมายเหตุ

หากมีคำถาม กรุณาติดต่อ นายภูมิพันธ์ คงจันทร์ 083-2376080 poomipanosk127@gmail.com

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลอาคารกรณศึกษา

อาคารกรณศึกษา	ช่วงปี	ผู้ให้ข้อมูล
1 แบบมาตรฐาน สำนักงานเทศบาล	2538	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
2 แบบมาตรฐาน หอประชุม	2539	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
3 อาคารกระทรวงการต่างประเทศ	2540	คุณนิธิ สถาปิตานนท์
4 อาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี	2543	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
5 อาคารหอประชุมกองทัพเรือ	2545	อ.เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี
6 อาคารดุริยางค์ไทย ศาลายา	2545	คุณประจวบ เทพศิริสุนทร
7 อาคารพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง	2546	คุณสุรยุทธ วิริยะดำรง
8 อาคารกระทรวงวัฒนธรรม	2547	คุณนิธิ สถาปิตานนท์
9 อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ	2548	คุณณรงค์ศักดิ์ ศรีคำภา
10 อาคารศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม	2549	อ.เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี
11 อาคารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด	2550	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
12 อาคารอเนกประสงค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์	2551	คุณพงศ์พิพัฒน์ ศรีวราลักษณ์
13 อาคารรัฐสภา	2552	คุณธีรพล นิยม
14 อาคารสำนักงานอัยการจังหวัด	2552	คุณชาญวิทย์ สิริสุนทรานนท์
15 อาคารศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี	2553	คุณนิตติมา คุดตะสีก
16 อาคารหอประชุม มหิตลสิทธาคาร	2557	คุณนิธิ สถาปิตานนท์
17 อาคารหอประชุมโรงเรียนวชิราวุธ	2557	คุณนิธิ สถาปิตานนท์
18 อาคารหอพักวิทยาลัยนาฏศิลป์ จังหวัดพัทลุง	2557	คุณธนารัตน์ สอดทรัพย์
19 อาคารพิพิธภัณฑ์มรดกวัฒนธรรมอิสลาม	2557	คุณปฎิวัติ ทุ้ยอัน
20 อาคารสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล	2557	คุณณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง

แบบสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

แบบสัมภาษณ์ผู้ออกแบบเรื่อง การจัดการสถาปัตยกรรมไทย กรณีศึกษาอาคารราชการ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์ เวลาเริ่มสัมภาษณ์

โดย นาย ภูมิพันธ์ คงจันทร์ นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการจัดการสถาปัตยกรรม
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ.....

ผู้ให้ข้อมูล :

ผู้ออกแบบ :

การได้มาซึ่งโครงการ :

ขนาดของโครงการ :

แนวความคิดในการออกแบบโครงการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อกำหนดในการเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย :

.....

.....

.....

กระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย :

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะและปัญหาอื่นๆ :

.....

.....

.....

.....

รายชื่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย

- 1 ศาสตราจารย์กิตติคุณ หม่อมราชวงศ์แน่งน้อย ศักดิ์ศรี (นักวิจัยแห่งชาติ)
- 2 ศาสตราจารย์ ดร. ภิญโญ สุวรรณคีรี (ศิลปินแห่งชาติ)
- 3 อาจารย์ วนิดา พึ่งสุนทร (ศิลปินแห่งชาติ)
- 4 อาจารย์ เผ่า สุวรรณศักดิ์ศรี (ศิลปินแห่งชาติ)
- 5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประชา แสงสายัณห์ (อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- 6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศกร ยิ้มสวัสดิ์ (อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- 7 รองศาสตราจารย์ ชาตรี ประภิตนันทการ (อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- 8 รองศาสตราจารย์ สมคิด จิระทัศนกุล (อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- 9 ศาสตราจารย์ อรศิริ ปาณินท์ (อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

กลุ่มหน่วยงานราชการ

กรมโยธาธิการและการผังเมือง

- 10 คุณ ครุฑทิพย์ เอี่ยมกมลลา (ผอ.สำนักสถาปัตยกรรม)
- 11 คุณ ชาญวิษณุ สิริสุนทรานนท์ (หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรมไทย)

กรมศิลปากร

- 12 คุณ กิตติพันธ์ พานสุวรรณ (ผอ.สำนักสถาปัตยกรรม)
- 13 คุณ สดวัน ฮ่มซ่าย (ผู้เชี่ยวชาญสถาปัตยกรรม)
- 14 คุณ อรรถกร กัญจนะคูหา (หัวหน้ากลุ่มสถาปัตยกรรม)
- 15 คุณ ประจวบ เทพศิริสุนทร (สถาปนิกอาวุโส)

กลุ่มหน่วยงานเอกชน

- 16 คุณ นิธิ สถาปิตานนท์ (ศิลปินแห่งชาติ)
- 17 คุณ อีรพล นิยม (ศิลปินแห่งชาติ)

กลุ่มการจัดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

- 18 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรัช พัทธเสวต(หัวหน้าภาควิชาสถาปัตยกรรม)
- 19 รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล (คณะบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร)

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารราชการ

- 20 ศาสตราจารย์ ดร. วิมลสิทธิ์ หรยางกูร
- 21 ศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์

แบบสัมภาษณ์วิทยานิพนธ์

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง การจัดการสถาปัตยกรรมไทย ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์ เวลาเริ่มสัมภาษณ์

โดย นาย ภูมิพันธ์ คงจันทร์ นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการจัดการสถาปัตยกรรม
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ประวัติและข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....หน่วยงาน/สถานที่ทำงาน.....

หน้าที่รับผิดชอบของท่านในหน่วยงาน.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบอาคารราชการไทย

ท่านคิดเห็นว่าการออกแบบอาคารราชการจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องใช้องค์ความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในการออกแบบโครงการเพื่อสร้างให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

.....
.....
.....

ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการออกแบบอาคารราชการโดยไม่มีกฎหมายควบคุมหรือบังคับเฉพาะ

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทย ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการออกแบบอาคารราชการ ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย รวมไปถึงปัญหาในการออกแบบที่ไม่เข้ากับบริบทในสถานที่ รวมไปถึงปัญหาอื่นๆ

.....
.....
.....

ท่านคิดว่าในกระบวนการออกแบบอาคารราชการ ควรมีการควบคุมและตรวจสอบหรือไม่ ถ้ามีควรอยู่ในกระบวนการใด

.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ความคิดเห็น เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

ท่านคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา

ท่านคิดเห็นว่าจะต้องมีการจัดการเพื่อให้เกิดงานสถาปัตยกรรมที่มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ควร
มีการจัดการในส่วนใด

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษา

ท่านมีความคิดเห็นว่าการราชการในปัจจุบันกลุ่มใดมีกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยที่
เหมาะสม

.....

.....

.....

.....

ท่านมีความคิดเห็นว่าการราชการควรมีกระบวนการจัดการสถาปัตยกรรมไทยอย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

การพัฒนาการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยและการส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทย

เพื่อการสืบทอดมรดกทางศิลปะวัฒนธรรมแบบเดิมได้ขาดช่วงไป จนทำให้งานศิลปะและสถาปัตยกรรมมีรูปแบบใหม่ ซึ่งอาจเรียกได้ว่ารูปแบบสากลนิยมนั้น ผู้ที่ยังมีความรักในงานศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย ได้พยายามที่จะประยุกต์ลักษณะศิลปะและสถาปัตยกรรมขึ้นโดยจัดสอนวิชาสถาปัตยกรรมตามวิธีการสอนแบบตะวันตก ซึ่งอาจารย์นารถ โภธิประสาธ ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลไทย ให้เปิดสอนวิชาสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกและสถาปัตยกรรมไทยขึ้น ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2476

ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 กรมศิลปากร ได้ก่อตั้งคณะสถาปัตยกรรมไทยขึ้นในมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเปิดสอนวิชา สถาปัตยกรรมไทยยุคเดิม ซึ่งเป็นในทางส่งเสริมศิลปะสถาปัตยกรรมแห่งชาติและสถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบันซึ่งเป็นแบบประยุกต์ โดยมีพระพรหมพิจิตรเป็นคณบดีคนแรก เมื่อ พ.ศ. 2501 ศาสตราจารย์ อัน นิมมานเหมินท์ เป็นคณบดี ได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการเรียนสถาปัตยกรรมไทยให้ไปในแนวชาตินิยม โดยเน้นการเรียนสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิมควบคู่กับเทคโนโลยีแผนใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบซึ่งในศิลปะสถาปัตยกรรมแบบเดิม ซึ่งเป็นมรดกของชาติ แล้วนำมาประยุกต์กับเทคโนโลยีและวิชาการทางสถาปัตยกรรมแบบใหม่ เพื่อให้ได้งานสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งมีลักษณะศิลปวัฒนธรรมประจำชาติและสนองความต้องการแห่งยุคปัจจุบัน หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่นี้เริ่มมีผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวงการสถาปัตยกรรมไทยขึ้น ทำให้มีความหวังว่าในอนาคตอันใกล้ จะสามารถนำสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์กับสังคมใหม่ของไทยได้ การศึกษาสถาปัตยกรรมในสถาบันแห่งนี้ พยายามที่จะแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ปรากฏซึ่งหมายถึงเอกลักษณ์ของชนชาติไทยโดยส่วนรวม ทางด้านประโยชน์ใช้สอยนั้นได้สอนให้นักเรียนสถาปัตยกรรมไทยไปปรับใช้สังคมให้มากขึ้น ซึ่งสามารถกระทำได้ในวงกว้างกว่าแต่ก่อน ต่อมาในระยะหลังได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยขึ้น นักศึกษาเริ่มไม่สนใจศึกษาวิชาสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิมเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นวิชาที่ค่อนข้างยาก ใช้เวลาฝึกฝนนาน และไม่เป็นที่นิยมในการประกอบวิชาชีพ อีกทั้งรายวิชาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาวិชาสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิมก็จะถูกตัดออกให้เหลือน้อยลงจนไม่ทำให้เกิดความซาบซึ้งและเข้าใจงานสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิมพอที่จะนำไปผสมผสานกับหลักการของสถาปัตยกรรมยุคใหม่ได้ ในที่สุด พ.ศ. 2511 ชื่อคณะสถาปัตยกรรมไทยก็เปลี่ยนเป็นคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และวิชาสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิมกลายเป็นวิชาย่อยของหลักสูตรเช่นเดียวกับหลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อมาเมื่อไม่นานมานี้รัฐบาลเห็นว่า การดำรงชีวิตในสังคมใหม่ของไทยนั้น ทำให้เอกลักษณ์ของชาติเสื่อมถอยลงไปทุกทีหากไม่มีการรักษาไว้ จึงได้ตั้ง “คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ” ขึ้น เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติไว้เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติไว้ งานสถาปัตยกรรมไทยเป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะ จึงได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชาติไว้ด้วย

เมื่อเดือนสิงหาคม 2527 คณะอนุกรรมการส่งเสริมสถาบันชาติ มอบให้สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ร่วมมือกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจัดสัมมนาเรื่อง “เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย” ขึ้น ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการสัมมนาทำนองนี้

ผลจากการสัมมนานี้ สรุปได้ว่าประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทยมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย (ยุคปัจจุบัน) เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมนั้นเป็นผลของการสร้างสรรค์และการอนุรักษ์ และสถาปนิกต้องมีความเข้าใจงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างดีด้วย จึงจะสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ของชาติได้จึงจะสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ของชาติได้

สรุป

งานสถาปัตยกรรมไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ยุค คือ สถาปัตยกรรมไทยยุคเดิม (โบราณ) สถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบัน (ร่วมสมัย) จากการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่องานสถาปัตยกรรมแล้ว เห็นว่างานสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิม คงจะมีการสร้างขึ้นใหม่น้อย เนื่องจากปัจจัยต่างๆไม่อำนวย จึงสมควรที่จะอนุรักษ์และซ่อมแซมขึ้นไว้ ส่วนงานสถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบันหรือร่วมสมัยนั้น เป็นงานที่ต้องสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ สถาปนิกต้องศึกษาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทยมากขึ้น เนื่องจากประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมมีอิทธิพล อย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติในงานสถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบัน

ในวงการวิชาชีพสถาปัตยกรรม น่าจะหวังได้ว่าวันหนึ่งสถาปนิกคงจะหาลักษณะเด่นจากงานสถาปัตยกรรมไทยยุคเดิม มาใช้ให้ผสมผสานกลมกลืนกันในงานสถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดงานสถาปัตยกรรมไทยยุคปัจจุบันใหม่ที่สนองทั้งหน้าที่ใช้สอยและคงไว้ซึ่งความงามและรสนิยมแบบไทย ทั้งได้แสดงให้เห็นการคลี่คลายและความสืบทอดของศิลปะวัฒนธรรม จากช่วงเวลาหนึ่งมาสู่อีกช่วงเวลาหนึ่งได้ (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ 2528)

การส่งเสริมสถาปัตยกรรมไทยช่วงปี 2538-2557

ประวัติสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย

คงจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า สถาปัตยกรรมไทยเป็นสถาปัตยกรรมประจำชาติ แต่ปัจจุบันเราได้ละเลยเอกลักษณ์ดังกล่าวมาหลายทศวรรษ ทำให้งานสถาปัตยกรรมไทยที่มีคุณภาพที่ถูกต้องมีแต่จะเกยย่นอายุราชการไปตามกาลเวลา ดังนั้นสิ่งที่ประเทศชาติต้องการคือผู้ถ่ายทอดและสืบทอดงานสถาปัตยกรรมไทยไว้สืบไป ขณะเดียวกันต้องการสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบันยังมีอยู่เป็นอันมาก ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบและสงวนรักษาโบราณสถานของชาติ อันได้แก่ กรมศิลปากร กรมการศาสนา และกรมโยธาธิการ ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักพระราชวัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถาปนิกที่ทำงานเกี่ยวกับอาคารที่ต้องการให้มีเอกลักษณ์ของชาติ นอกจากนี้ ยังไม่มีมหาวิทยาลัยใดที่เปิดสอนวิชาการออกแบบสาขาสถาปัตยกรรมไทยโดยตรง วิชาสถาปัตยกรรมไทยจึงยังคงแฝงอยู่ในวิชาการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยในสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้านที่จะทำการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาให้ได้ตรงตามเป้าหมาย โครงการทดลองจากการสนับสนุนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากความขาดแคลนบุคลากรดังกล่าว คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทางด้านสถาปัตยกรรมไทยขึ้นอย่างเร่งด่วนก่อนที่จะสายเกินไปพร้อมกับการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีพันธกิจอันแน่วแน่ในการที่จะรักษา “ความเป็นไทย” ไว้เป็นเอกลักษณ์ของชาติ มหาวิทยาลัยจึงได้สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาหลักที่จะส่งเสริมความเป็นไทยใน 3 สาขา คือ ดนตรีไทย ภาษาไทย และสถาปัตยกรรมไทย โดยมีคณะศิลปกรรมศาสตร์รับผิดชอบในสาขาวิชาดนตรีไทย คณะอักษรศาสตร์รับผิดชอบในสาขาวิชาภาษาไทย และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์รับผิดชอบในสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย ในการสนับสนุนดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างหลักสูตรการดำเนินการ ตลอดจนให้ทุนการศึกษากับนิสิตเพื่อเป็นแรงจูงใจให้หันมาสนใจในสาขาวิชาเหล่านี้ ทั้งนี้เป็นการทดลองระยะเวลาปีต่อปี ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการร่างหลักสูตรสาขาสถาปัตยกรรมไทยขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537

ในการร่างหลักสูตรสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทยนั้น คณะกรรมการได้ร่างขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานวิชาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมร่วมสมัยที่มีการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบันเป็นหลักแล้วปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนและเพิ่มวิชาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมไทยให้มากขึ้น โดยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อรับนิสิตเข้าศึกษาในสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทยในภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ด้วยวิธีพิเศษ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบและก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบัน
3. เพื่อสร้างอนุชนรุ่นใหม่ที่สืบทอดและถ่ายทอดมรดกสถาปัตยกรรมไทยของชาติต่อไป

โครงการสนับสนุนของรัฐบาล

ระหว่างที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ดำเนินการร่างหลักสูตรสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทยขึ้นนั้น ในปีพ.ศ. 2538 อันเป็นปีที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จสวรรคต จึงได้มีการสร้างพระเมรุมาศขึ้น ณ ท้องสนามหลวงในปี พ.ศ. 2539 โดยมีพลอากาศตรีอาวุธ เงินชูกลิ่น เป็นสถาปนิกออกแบบและควบคุมการก่อสร้างพระเมรุมาศ ขณะนั้นนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปตรวจงานก่อสร้าง และได้ทราบจากพลอากาศตรีอาวุธว่า ถ้าท่านเกษียณอายุราชการไปแล้วผู้สืบทอดงานไทยประเพณีเช่นนี้ต่อไปคงจะหายากขึ้นทุกที ด้วยเหตุนี้ท่านนายบรรหารจึงได้สั่งการไปยังทบวงมหาวิทยาลัย ให้สอบถามว่ามีสถาบันการศึกษาใดที่ทำการสอนวิชาสถาปัตยกรรมไทยอยู่บ้างแต่ได้รับคำตอบว่า คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำลังจะดำเนินการเปิดสอน ในปีการศึกษา 2539 ด้วยการสนับสนุนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านนายบจึงได้สั่งการให้มีการศึกษาโดยเร่งด่วนที่จะให้มีการเรียนการสอนในวิชานี้ต่อเนื่องไปจากโครงการทดลองของจุฬามหาวิทยาลัย โดยจัดหาทุนการศึกษา และค่าใช้จ่ายให้กับนิสิตทั้งปริญญาตรีและปริญญาโท สนับสนุนการเรียนการสอนโดยให้จ้างผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนค่าใช้จ่ายในกิจกรรมการเรียนการสอนและอื่น ๆ ที่สมควร นอกจากนี้ หลังจากที่มิติดจบการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทแล้ว ยังไงสำนักงาน ก.พ. เตรียมหาตำแหน่งรองรับให้กับนิสิตเหล่านั้นไปทำงานในหน่วยงานต่างๆ ที่มีความต้องการเฉพาะทางสาขาสถาปัตยกรรมไทยต่อไปด้วยการเตรียมการในโครงการนี้ของรัฐบาลผ่านทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงาน ก.พ. และสำนักงานงบประมาณ ใช้เวลาประมาณ 2 ปี จึงได้รับอนุมัติงบประมาณในปีพ.ศ. 2541 และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ได้รับนิสิตเข้าเรียนตามโครงการนี้ พ.ศ. 2542 ต่อเนื่องจากโครงการทดลองของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิสิตที่สำเร็จการศึกษาในโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนได้จากรัฐบาล ได้บรรจุเข้าทำงานในหน่วยงานของราชการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรมศิลปากร สำนักพระราชวัง รวมถึงเป็นคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อสืบสานศาสตร์และศิลป์ในงานสถาปัตยกรรมไทยดำรงรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป หลังจากนั้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ดำเนินโครงการและได้มอบทุนต่อเนื่องในชื่อทุน “สถาปัตยานุรักษ์” ซึ่งนิสิตรุ่นแรกที่ได้รับทุนนี้ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 5

โครงการสถาปัตยอนุรักษ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ชื่อโครงการ	โครงการสถาปัตยอนุรักษ์
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
3. ระยะเวลาของโครงการ	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ระยะก่อตั้งและทดลอง ปีการศึกษา 2538- 2539
ระยะดำเนินงานจริงเริ่มในแผน 8 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540
4. ที่ตั้งโครงการ	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. หลักการและเหตุผล	

ความจริงที่ว่าสถาปัตยกรรมไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะสถาปัตยกรรมไทย คือ ตัวแทนที่เป็นรูปธรรมของความเป็นไทย คุณค่าไทย และเป็นประจักษ์พยานของภูมิปัญญาไทยที่สืบเนื่องไปได้เนิ่นนาน แต่ในระยะที่ผ่านมา ปริมาณของสถาปัตยกรรมไทยที่สร้างขึ้นใหม่อย่างมีคุณภาพตามหลักวิชาการมีปรากฏน้อยลงอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยเพียงแวดวงที่จำกัดมาก สาเหตุสำคัญ คงเพราะความจำเป็นที่คนไทยจำต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อกระแสแห่งโลกที่มีวิทยาการอันล้ำเลิศนำหลงไหลจึงชวนให้เกิดความห่างเหินกับสถาปัตยกรรมไทย คณะอาจารย์แห่งภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตระหนักดีว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ คือ ปัญหา ที่ต้องการการดูแลและแก้ไขอย่างเร่งด่วน และเอาจริงเอาจังอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็น

- ปัญหาด้านศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย กำลังสูญสิ้นไป
- ปัญหาด้านครูและช่างที่มีจำนวนลดลงเหลือเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ
- ปัญหาการสร้างอนุชนช่างรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทน
- ปัญหาการขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการอนุรักษ์ ศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย
- ปัญหาด้านเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมระดับชาติ
- ปัญหาด้านความไม่สอดคล้องของสถาปัตยกรรมไทย กับชีวิตของชาวไทยที่แปรเปลี่ยนไปจากอดีต

ดังนั้น โครงการสถาปัตยอนุรักษ์ นี้จึงเป็นโครงการที่ตั้งอยู่บนความห่วงใยและห่วงแหนในสภาวะวิกฤตของสถาปัตยกรรมไทย และโครงการฯ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

6. วัตถุประสงค์

- 6.1. เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมไทยทั้งในระดับปริญญาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษา

6.1.1. สนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทย ระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ ก่อสร้างสถาปัตยกรรมไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีปัจจุบัน

6.1.2. เตรียมการพัฒนาหลักสูตรสถาปัตยกรรมไทยระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ การค้นคว้า วิจัย เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดสถาปัตยกรรมไทย

6.2. เพื่อการอนุรักษ์ศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย

6.2.1. เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลสื่อด้านวิชาการและผลิตตำราด้านสถาปัตยกรรมไทย

6.2.2. เพื่อค้นคว้า วิจัย เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดงานสถาปัตยกรรมไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีปัจจุบัน และยังคงเอกลักษณ์ของชาติไว้

6.2.3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการวิชาการทั้งในด้านการค้นคว้า วิจัยและออกแบบสถาปัตยกรรมไทยตามความต้องการของสังคม

6.2.4. เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดและการถ่ายทอดความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทย ทั้งในแง่งานช่างและแง่ของการอนุรักษ์

7. กรรมการบริหารโครงการ

1. คณบดีสถาปัตยกรรมศาสตร์	กรรมการที่ปรึกษา
2. รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม	กรรมการที่ปรึกษา
3. อาจารย์ ม.ร.ว. ดร.มิตรารุณ เกษมศรี	กรรมการที่ปรึกษา
4. อาจารย์ ดร.นิจ หิณชิรันนท์	กรรมการที่ปรึกษา
5. ศาสตราจารย์ ไชแสง ศุขะวัฒน์	กรรมการที่ปรึกษา
6. ศาสตราจารย์ สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์	กรรมการที่ปรึกษา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์	กรรมการที่ปรึกษา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สามารถ สิริเวชพันธ์	กรรมการที่ปรึกษา
9. อาจารย์ ดร. วิโรฒ ศรีสุโร	กรรมการที่ปรึกษา
10. ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. แฉ่งน้อย ศักดิ์ศรี	ประธานกรรมการ
11. รองศาสตราจารย์ ผสดี ทิพทัส	กรรมการ
12. รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล	กรรมการ
13. รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิต จุลาสัย	กรรมการ
14. รองศาสตราจารย์ ประภาภัทร นิยม	กรรมการ

15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิต จุลาสัย	กรรมการ
16. อาจารย์ เผ่า สุวรรณศิริ	กรรมการ
17. อาจารย์ ดร. สัญชัย หมายมั่น	กรรมการ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์	กรรมการและเลขานุการ
19. อาจารย์ ชัยบุรณ ศิริธนะวัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

8. รูปแบบกิจกรรม

1. ฐานข้อมูล โครงการสถาปัตยกรรมรักษ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารต่างๆ ด้านสถาปัตยกรรมไทย เพื่อรวบรวมและพัฒนาองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมไทย
2. การบริการวิชาการ ทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมไทย
3. การประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อรวบรวมและถ่ายทอดแนวคิดทางสถาปัตยกรรมไทย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลด้านการอนุรักษ์และพัฒนาศาสตร์
4. การประชาสัมพันธ์และการจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่สาระสำคัญของสถาปัตยกรรมไทย ตามวาระและโอกาสอันควรต่าง ๆ
5. สถาปัตยกรรมไทยสัญจร จัดทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่คุณค่างานสถาปัตยกรรมไทย และขยายความรู้ความคิดด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย และชุมชน
6. ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน ร่วมกับภาควิชาสถาปัตยกรรม ด้วยการสนับสนุนด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดหาผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์พิเศษ ช่างพื้นบ้าน เพื่อช่วยในการสอน สนับสนุนด้านการเงิน เพื่อการพัฒนาวิชาการ โดยร่วมพัฒนาหลักสูตรปริญญาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษา เป็นระยะ ๆ เพื่อให้หลักสูตรการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ ของชาติ

9. แผนดำเนินงาน

9.1. สนับสนุนการเรียนการสอนสถาปัตยกรรมไทย ระดับปริญญาบัณฑิตและบัณฑิต

งาน	แผน 7		แผนพัฒนาระยะที่ 8				
	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
1. จัดการสอนระดับปริญญาบัณฑิตตามหลักสูตรระยะแรก							
2. ประเมินหลักสูตร							
3. ปรับปรุงหลักสูตร							
4. จัดการสอนตามหลักสูตรปรับปรุง							
5. พัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา							
6. จัดการสอนระดับบัณฑิตศึกษา							
7. ประเมินหลักสูตร							
8. ปรับปรุงหลักสูตร							
9. จัดการสอนตามหลักสูตรปรับปรุง							

9.2. งานอนุรักษ์ศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย

งาน	แผน 7		แผนพัฒนาระยะที่ 8				
	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
1. รวบรวมข้อมูลสื่อสารด้านวิชาการและผลิตตำราสถาปัตยกรรมไทย							
2. ค้นคว้าวิจัย เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดงานสถาปัตยกรรมไทย							
3. บริการวิชาการ (นอกแบบ)							
4. ประชุม อบรม สัมมนาวิชาการ							
5. จัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์							
6. สถาปัตยกรรมไทยสัญจร							

หมายเหตุ : 1. การจัดประชุม อบรม สัมมนาวิชาการด้านสถาปัตยกรรมไทย และการอนุรักษ์ คาดว่าจะจัดได้น้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

2. การประชาสัมพันธ์ จะต้องทำต่อเนื่อง การจัดนิทรรศการคาดว่าจะจัดได้น้อยปีการศึกษาละ 1-2 ครั้ง

3. สถาปัตยกรรมไทยสัญจร เป็นการพาชมงานงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าตามสถานที่ต่างๆ โดยคาดว่าสถานที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ จะจัดได้ราวภาคการศึกษาละครั้ง ส่วนสถานที่ซึ่งอยู่รอบๆกรุงเทพฯและปริมณฑลรวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง จะเป็นระยะระยะได้บ่อยกว่าจะเป็นระยะๆได้บ่อยกว่าตามโอกาสที่เหมาะสม

10. งบประมาณและแหล่งเงินทุน

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการทางวิชาการที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมหลัก แบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก กิจกรรมที่มีรายจ่ายแต่ไม่ได้สร้างรายได้ กิจกรรมประเภทที่สอง จึงต้องจัดขึ้นมาเพื่อการหารายได้มาสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมประเภทแรก งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ในระยะเริ่มต้นจะต้องอาศัย งบประมาณเงินทุนพัฒนาวิชาการของภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ ในระยะต่อไปและในระยะยาว โครงการนี้มีเป้าหมายที่จะหารายได้สนับสนุนกิจกรรมของโครงการเองโดยการใช้บริการวิชาการแก่ภายนอกทางด้านบริการ ศึกษาค้นคว้า เพื่อการออกแบบ การวิจัย เพื่อการอนุรักษ์ ตลอดจนการ ประชุมและอบรมสัมมนาทางวิชาการ และจัดทัศนศึกษา

อนึ่งเพื่อให้โครงการมีเงินทุนสำรองสำหรับดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดตั้ง กองทุนประเดิม (seed fund) จึงนับเป็นความจำเป็น โครงการจะพยายามหาเงินจากแหล่งเงินทุนทั้งที่เป็นเอกชนและที่เป็นองค์กรที่มีนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อจัดฟันเป็นกองทุนนำดอกผลมาใช้บริหารโครงการต่อไป

ภาคผนวก ค

ขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้างอาคารราชการ

ความหมาย ความสำคัญ และข้อกำหนดเกี่ยวกับราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ

ความหมายของราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ

1. ราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ หมายถึง ราคาค่าก่อสร้างในงานก่อสร้างของทางราชการในแต่ละงานโครงการ ซึ่งได้จากการประเมินหรือคำนวณตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด
2. เป็นราคาที่ทางราชการยอมรับ ไม่สูงจนผู้ประกอบการได้กำไรมากเกินไปกว่าที่ควรได้รับ และเป็นราคาที่ต่ำกว่าผู้ประกอบการไม่สามารถที่จะดำเนินการก่อสร้างได้
3. ราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ ไม่ใช่ราคามาตรฐานของงานก่อสร้างแต่เป็นราคาที่ได้จากการคำนวณตามหลักเกณฑ์ฯ เพื่อใช้เป็นราคาอ้างอิงใน กระบวนการจัดจ้างก่อสร้างตามระเบียบฯ ว่าด้วยการพัสดุ

วัตถุประสงค์และความสำคัญของราคากลางงานก่อสร้าง

1. ใช้เป็นราคาอ้างอิงและประกอบการพิจารณาราคาของผู้เสนอราคา ในกระบวนการจัดจ้างก่อสร้างในงานก่อสร้างของทางราชการ
2. ใช้เป็นราคาเริ่มต้นในการประมูลงาน/โครงการก่อสร้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์
3. การกำหนดราคากลางงานก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการกำหนดให้ใช้ราคากลางเป็นราคาเริ่มต้นในการประมูลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ จะมีผลทำให้ผู้เสนอราคา เสนอราคาใกล้เคียงกับราคากลาง ไม่มีปัญหาในการเสนอราคาที่สูงกว่าความเป็นจริง และราคาของผู้เสนอราคารายที่ทางราชการเห็นสมควรจ้างจะไม่เกินราคากลาง ซึ่งจะมีผลทำให้ช่วยลดการรั่วไหลและประหยัดเงินงบประมาณแผ่นดิน ได้ทางหนึ่ง
4. การกำหนดให้เปิดเผยราคากลาง และรายละเอียดของการคำนวณราคากลาง จะเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้กระบวนการจัดจ้างก่อสร้างในงานก่อสร้างของทางราชการเป็นไปอย่างโปร่งใส และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย รวมทั้งยังจะช่วยลดปัญหาการวิ่งเต้นเพื่อขอทราบรายละเอียดเกี่ยวกับราคากลาง
5. ข้อมูลและรายละเอียดของการคำนวณราคากลาง เป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาต่อรองราคา การกำหนดค่าวงงาน การขอตั้งและพิจารณาจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานก่อสร้างของคณะกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้ต้องคำนวณราคากลางงานก่อสร้าง

การกำหนดราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ มีระเบียบและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ข้อ 27) กำหนดให้ก่อนดำเนินการซื้อหรือจ้างทุกวิธี ให้เจ้าหน้าที่พัสดุต้องจัดทำรายงานเสนอหัวหน้าส่วนราชการ เพื่อขอความเห็นชอบดำเนินการจัดซื้อหรือจัดจ้าง โดยในกรณีของงานก่อสร้าง จะต้องมียุทธศาสตร์เป็นรายละเอียดประการหนึ่งที่ต้องระบุไว้ในรายงาน ด้วย
2. ในการประมูลงานก่อสร้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2549 กำหนดให้ประกาศราคากลางในร่าง TOR TOR และให้ใช้ราคากลางเป็นราคาเริ่มต้นการประมูล
3. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 กำหนดให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐกำหนดราคากลางงานก่อสร้างตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งให้มีการประกาศและเปิดเผยราคากลางในการดำเนินการจัดจ้างก่อสร้างทุกครั้ง ด้วย

กระบวนการออกแบบและจัดจ้างก่อสร้างในงานก่อสร้างของทางราชการ พิจารณาได้ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนดำเนินการจัดจ้างก่อสร้าง
2. ขั้นตอนดำเนินการจัดจ้างก่อสร้าง
3. ขั้นตอนดำเนินการตามสัญญาจ้างก่อสร้าง

ขั้นตอนก่อนดำเนินการจัดจ้างก่อสร้าง

ขั้นตอนดำเนินการจัดจ้างก่อสร้าง

ขั้นตอนดำเนินการตามสัญญาจ้างก่อสร้าง

ที่มา : คณะกรรมการกำกับนโยบายราคากลางงานก่อสร้าง คณะอนุกรรมการกำกับหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางงานก่อสร้าง คณะทำงานปรับปรุงหลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางงานก่อสร้าง ฝ่ายเลขานุการสำนักมาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง

โทร. 0 2298 6300-4 โทรสาร. 0 2271 1049

www.gprocurement.go.th

www.cgd.go.th

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นายภูมิพันธ์ คงจันทร์

วัน/เดือน/ปีเกิด 26 มีนาคม พ.ศ. 2534

สถานที่เกิด กรุงเทพฯ

ประวัติการศึกษา

2557-ปัจจุบัน หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2552-2556 หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2546-2551 ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพฯ

2549-2550 โรงเรียนPriv.Norbert-Gymnasium,Dormagen ประเทศเยอรมันนี (โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม)

2540-2545 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนเซนต์ดอมินิก กรุงเทพฯ

ประสบการณ์ทำงาน

มี.ค. - พ.ค. 2555 บริษัท สถาปนิก49 จำกัด(เชียงใหม่)

ทุนการศึกษา

2557 - 2558 ทุนอุดหนุนการศึกษาเพื่อทำหน้าที่ผู้ช่วยสอน

2552 - 2556 ทุนโครงการสถาปัตยานุรักษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย